

PEACE TIMES

၃၆၀ အေဂျင်မြန်မာ

PT #19_2008 ၃၁

PT #19_2008 ፳፭

გამოიცემა
კონფლიქტებისა და
მოლაპარაკებების
საერთაშორისო
ცენტრის
მიერ
EED-ს (გერმანია)
ფინანსური
მხარდაჭერით

Published by:
**International Center
on Conflict and
Negotiation**
Supported by: *Cordaid*

Editor:
GHIA CHUMBURIDZE

Design and layout:
Nata Mumladze &
Chumbo Group

რედაქტორი:
გია ჭუმბურიძე

გაფორმება და
დაკაბადონება:
ნატა მუმლაძე
& *Chumbo Group*

გარეკანის ფოტო: ალექსანდრე კლიმჩუკი
Cover photo: Alexander Klimchuk

მისამართი: ივ. მაჩაბელის 5, I სართული, ობილისი 0105
Address: 5 Machabeli str., ground floor, Tbilisi 0105, Georgia

ტელ./Tel.:	99-99-87; 93-91-78
ფაქსი/Fax:	93-91-78
E-mail:	iccn@iccn.ge
URL:	http://www.iccn.ge

ქურნალი გამოქვეყნებული მოსაზრებები შესაძლოა არ ემთხვეოდეს
კონფლიქტოლოგიის ცენტრის პოზიციას.

ISSN: 1512-3375
© 2008 by ICCN

- სარელაჟციოს მაგიერ**
6→ ამჯერად, მხოლოდ ციტატები
- კოლიზოლოგია**
8→ ნაციონალიზმი: იზოლაცია თუ ინტეგრაცია?
- განათლება, რეზორვები...**
20→ რეგვენობის ანაფორა
- აგრესიული სირეგვენე**
36→
- კუპლიცისტიკა**
44→ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია და
თანამედროვე საბოგადოება
- ერთი საგრისი**
58→ სირიუსის მისტერია
- Ad memoriam**
66→ გიგა ჩიხლაძე, საშა კლიმჩუკი
- ლიტერატურა, etc.**
70→ TERCIUS FABULAM
- ლიტერატურა, etc.**
78→ SOMETHING STUPID
- თარგმანები**
82→ ნოვეჩენგო

მადლობა ყველას, ვინც ამ ნომერზე იმუშავა და
კუთვნილი ანაზღაურება ცხინვალში ტრაგიკულად დადუბული
წვენი თრი ქურნალისტის თჯახებს გადაურიცხა.

ამჯერად, მხოლოდ ციტატები:

საკუთარ ბედს გერსად გაექცევი, ანუ — შეუძლებელია საკუთარი ქმედების უცილობელი შედეგი აიცილო თავიდან.

ფრიდრიჩ ენგელსი

ისტორია იმას გვასწავლის, რომ მისგან არც არაფერს გსწავლობთ.

ჩემთვის უცნობი ავტორი

ომი რუსეთსა და საქართველოს შორის შეუძლებელია, იმიტომ რომ ეს არარაციონალური იქნებოდა.

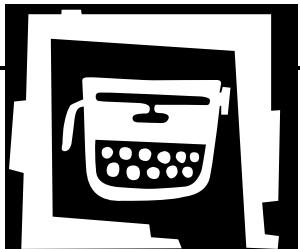
ა. განაპოლეკი (მოქანდაკეობის უკრნალისტი)

პებელსს რუსთავი-2 რომ ქონდა, გერმანელი ხალხი გერც ვერასოდეს გაიგებდა || მსოფლიო ომის შედეგებს...

შალვა ნათელაშვილი

ჩვენ გავიმარჯვეთო, — ბრძანა პრეზიდენტმა და ვინც ამ საკითხს სხვანაირად უყურებს, შულავერის აგენტიც ისაა!.

მიხეილ მაჭაგარიანი (ვიცე-სპიკერი)

ପ୍ରାଚୀନ

არა, საბოლოო გამარჯვებისთვის ჩვენ ჯერ მაინც არ
მიგვიხვდეთ...

დაგით გენერაშვილი (მინისტრი)

აფხაზეთის დაბრუნებისაგან ასე ახლოს ჯერ არასოდეს გყოფილგარო!

ება ხერხეულიძე, პ.წ.

მარტო აფხაზეთი კი არა, ჩვენ ახლა სოჭიც უნდა მოგსთხოვთ რუსეთს!

զանա եածա՞օ, Տ.Բ.

ნეტა კი მოაწერდეს მედგედეგი აფხაზეთისა და სამხრეთ თსეთის ცნობას ხელს, მეტი არაფერი მინდა! აი, ნეტა კი მოაწერდეს...

დაგით დარჩიაშვილი, (ექსპერტი და ა.შ.)

უბრალოდ, არც კი მესმის, რის იმედზეა რუსეთი!

თემურ იაკობაშვილი (მინისტრი)

მინდა დაგამჟღიდოთ — რუსის ტანკები თბილისისკენ აღარ მოდიან, მათ სოფ. ორჭოხანისკენ გადაუხვიეს.

ეგა ზღულაძე, (მინისტრის მოადგილე)

ნაციონალიზმი:

იზოლაცია

თუ

ინტეგრაცია?

გიორგი ხუწიშვილი

სახელმწიფო ეპიდემიოლოგის მირგამომთხრელი ეთნიკური კონფლიქტები "ცივი ომის" შემდგომი პერიოდის ერთი დამასახიათებელი ნიშანთაგანია, რამაც თავისი უკიდურესი სახით, ყოფილ იუგოსლავიაში იჩინა თავი. ამ პროცესის ახსნის უმარტივესი გზა ე.წ. რე-აქტიური ფუნქციონალისტური მიდგომა, რომლის თანახმადაც, საქმე ხან ახალი თვითობის მტკიცნეულ მიებასათან გვაქს, ხან კი – ძველის, მივიწყებულის ადდგენის მცდელობასთან – იმპერიათა მსხვრევის შედეგად შექმნილ დაწესილ რეალობაში. მეორე, ნაკლებად თვალშისაცემი, თუმცა გასათვალისწინებელი თვალსაზრისი, შესაძლოა, პრო-აქტიურ რეალისტურ ახსნას ეყრდნობოდეს, რომლის მიხედვითაც ეთნონაციონალიზმი – ესაა მზარდი და საფუძველ შივე დამანგრეველი ძალა, ადამიანთა საზოგადოების სრტუქტურული და კულტურული გარდაქმნის საყოველობო მოთხოვნაზე "თამაშით" რომ პოულობს საყრდენს და ძნელი საფიქრებელია, ამგვარი ძალის გაწონასწორება საერთაშორისო თანამეგობრობის მხოლოდ ასევე პრო-აქტიური გაერთიანებული მცდელობის მეშვეობით მოხდეს.

კონფლიქტი მონაწილე მხარეები, როგორც წესი, ენერგიულად აპროტესტებენ, თუკი ვინმე მათ დაპირისპირებას ეთნიკურად ნათლავს ან ეთნიკურ მიზეზებს უძებნის (ასე იყო როგორც ყოფილ საბჭოთა კავშირში, ასევე ყოფილ იუგოსლავიაშიც). მათი აზრით, ყველა დიდი კონფლიქტი სადღაც სხვაგანაა ჩაფიქრებული და დაგეგმილი, ხოლო მათი ტერიტორიები გარეშე პოლიტიკური ძალების სამოქმედო პოლიგონადა არჩეული (აქ შეიძლება იგულისხმებოდეს ზე-სახელმწიფო ეპიდემიაში, დ-7, თუ თავად ბამრო). როგორც არ უნდა მოინათლონ, მარტო კავკასიის რეგიონში მომხდარმა კონფლიქტებმა უკვე შეიწირეს ათიათასობით სიც-

ოცხლე, მილიონნახევარი ადამიანი აქციეს ლტოლვილებად მხოლოდ აზერბაიჯან-სომხური დაპირისპირების შედეგად და კიდევ 250,000 ათასი – სულ რამდენიმე დღეში – აფხაზეთის საქართველოდან "ძლევამოსილი" გამოყოფის შემდგომ.

ამგვარ გლობალურ გამოწვევებს დასავლეთი, როგორც წესი, უპირატესად მრავალკულტურულობის იდეას უპირისპირებს. აშშ ერთი იმ ქვეყანათაგანია, რომელიც ძლიერი კულტურული ტრანსფორმაციის წინაშე დგება; მაგრამ მისგან განსხვავებით, ბევრგან ისეთი ვითარებაა, სადაც პრობლემის მოგვარება სწორედ რომ ულტრა-ნაციონალიზმის, სეპარატიზმისა და ეთნიკური წმენდის გზით ესახებათ და სადაც კულტურული, ეთნიკური და ფსიქოლოგიური იზოლაციონიზმი მართლაც ლაპმუსის ქადალდივით ამჟღავნებს გაუკუდმართებულ ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მრწამსს.

ამავე დროს, ჯერ არც ერთი ეთნიკური კონფლიქტი არ ყოფილა ობიექტურად მოტივირებული თუ პოლიტიკურად ნაყოფიერი. პირიქით – ბოსნიაში თვალნათლივ გამოჩნდა, სანამდე შეიძლება მივიდეს უსაზღვრო ძალადობა, რაც ყველა მონაწილე მხარის ცნობიერებისა თუ აღქმის მასობრივ დამახინჯებას იწევს. ჯერ-ჯერობით, მზარდი ეთნიკური ძალადობის ფენომენის გააზრებას მხოლოდ ბიპერიოდისტული კუთხით ცდილობენ, ყველაფერი სხვა კი, რაც გამარტივებულ სქემაში ვერ ჯდება, აუხსენელ მოვლენათა კატეგორიას მიეწერება ხოლმე.

მრავალკულტურულობის ორგვარი გაგება

აშშ და სსრპ-ც, ფაქტიურად, იმის მცდელობის მაგალითებს წარმოადგენდა, როგორ უნდა შეიქმნას სრულიად განსხვავებული ხედვისა და პრაქტიკულად შეუთავსებელი წინაპირობების საფუძველზე, მრავალკულტურული ხესაზოგადოებები, სადაც ეთნიკური ეგო ადამიანთა ახალი ტიპის მრავალეთნიკურ ერთობად გარდაისახებოდა. ამერიკაში ეს მცდელობა უფრო სპონსორების წააგავდა, და მის მნიშვნელობას ნაკლებად იაზრებდნენ საზოგადოების ფართო წრეები, სანამ ყოველი ფარული არ გაცხადდა... რაც შეეხება საბჭოთა კავშირს, აქ პროცესი სახელმწიფო იდეოლოგიის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენდა და ერისა და სახელმწიფოს წარმოშობისა თუ დანიშნულების მარქსისეული მოღვრების ლენინურ-სტალინურ გაგებას ემყარებოდა. ამავე დროს, საბჭოური კულტურა ხსენებული ერთობის შექმნის მიზანიც იყო და საშუალებაც.

მეორეს მხრივ, ინტელექტუალურ დონეზე, ორივე ეს საზოგადოება ადიარებდა, რომ ეთნიკურ საკითხს სოციო-პოლიტიკურ განვითარებაში თანდაორინობით ყავლი გასდიოდა და შესაბამისად, ნაკლებგასათვალისწინებელიც ხდებოდა. ამდენად, ისიც ბუნებრივი ჩანდა, რომ მსოფლიოს ორი ხესახელმწიფოს მიერ განსახიერებული პოლი-

ტიკური პოლუსები ერთნაირად უგულებელყოფდნენ ეთნიკურობას, რიგ-ორც მსოფლიოს უსაფრთხოების განმსაზღვრელ შიდაკულტურულ თუ კულტურათა გადამკეთ ფაქტორს. აქედან გამომდინარე, იმგარი პვლევები, სადაც მსოფლიო პოლიტიკაში ეთნონაციონალური ფაქტორები წამოიწევდა წინ, როგორც წესი, ორივე ზესახელმწიფოს მიერ უგულებელყოფილი რჩებოდა ხოლმე. ამავე დროს, რდგვევისთვის განწირულ იმპერიებში, გაძლიერებული ეთნონაციონალისტური მოძრაობების წიაღში, მრავალკუტურულობასთან დაპირისპირებული, ახალი ეთნიკური დოქტრინებიც იქმნებოდა..

დღეს, როცა ამ ორიდან ერთ-ერთმა სისტემამ (ყოველ შემთხვევაში, გეოპოლიტიკურად მაინც), არსებობა შეწყვიტა და ზეეთნიკური მრავალკულტურულობის იდეის ერთადერთ განმსიტყვებლადაც მხოლოდ აშშ რჩება, ნაციონალისტური დოქტრინები, სავარაუდოდ, სულ უფრო და უფრო მეტად შეიძენენ ანტი-ამერიკულ ხასიათს (ამის ერთ-ერთი თვალსაჩინო მაგალითი ჩვენში ზ. გამსახურდიას შოგინისტური მმართველობის დროს ატაცებული "შეთქმულებებისა" თუ იზოლაციონიზმის ლოზუნებია).

ერი და სახელმწიფო

საბჭოთა კავშირი იმ ერებისა და ეროვნებების კულტურათა, ტრადიციათა და ცხოვრების წესთა კალეიდოსკოპურ ნარევს წარმოადგენდა, რომელიც ქვეყნის შექმნებებმა "ურდვევ კავშირში" იძულებით გააერთიანებს. იდეაში ეს ყველაფერი სტრუქტურულად ეწ. მატრიოშვას ევექტს იძლეოდა, როცა ეთნიკურად გამოკვეთილი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთგულები იერარქიულად იმართებოდა უშუალოდ კრემლიდან. ამ იერარქიის ყოველი კომპონენტი, რომელსაც ამა თუ იმ მომენტში დეცენტრალიზაცია/დესტაბილიზაციის თვალსაზრისით შეიძლებოდა ცენტრისთვის რაიმე პრობლემა შეექმნა (ვოქვათ, გამოყოფას ცდილიყო) თავის მხრივ, მისსავე შემადგენლობაში მყოფი უფრო მცირე კომპონენტების მხრიდან წააწყდებოდა პრობლემებს. ასე რომ, ცენტრის არსებობას ეს უცხაური, duplex negatio affirmat მოდელი განამტკიცებდა. როგორც კი 80-იანი წწ. ბოლოს, გორბაჩოვმა რეჟიმის იმდენად ლიბერალიზაცია მოინდომა, რომ საბჭოური კონსტიტუცია უპევ ფარატინა ქადალდად ადარ განეხილათ, ეროვნულმა მოძრაობებმა ჯერ ბალტიისპირეთში, შემდგომ კი საქართველოშიც (მოგვიანებით – აზერბაიჯანსა და მოლდოვაშიც) სცადეს ვითარებით ესარგებლათ და ცენტრიდან კანონიერი და მშვიდობიანი გამოყოფა მოეხერხებინათ. თითქმის დაუყოვნებლივ, ამოქმედდა სენებული მატრიოშვას პრინციპი და ძირითადად კომუნისტების მიერ მართულმა ეთნიკურმა უმცირესობებმა სამხრეთ ოსეთში, აფხაზეთში, დნესტრისპირეთში, გაგაუზიაში და ბალტიისპირეთის რუსებით დასახლებულ ანკლავებში საკუთარი უფლებების მოთხოვნები წამოაყენეს.

ობიექტურად, ამ უმცირესობათა მეტ წილს მართლაც გააჩნდა შიშის საფუქველი – დამოუკიდებლობის მოსურნე რესპუბლიკების ახალი ლიდერების მზარდი ეთნიკური ექსტრემიზმის გათვალისწინებით. სუბიექტურად კი მათი შიში უფრო "მართული" იყო, და დაუცველობის განცდასაც ხელოვნურად აღვივებდნენ ამ უმცირესობათა ლიდერები თუ ლიდ-ჯგუფები – პოლიტიკური ქულების მისათვალელად. დაძაბულობისა და დაპირიპირების ხარისხს ისიც ზრდიდა, რომ ე.წ. ეროვნულ-გამანთავისუფლებელი მოძრაობების რიტორიკა ყველგან აშკარად და შეუნიდავად ანტისაბჭოური და ანტიკომუნისტური იყო; უმცირესობათა მოძრაობები კი პირდაპირ მოითხოვდნენ რუსეთისგან მხარდაჭერასა და დაცვას, და მათი ლოზუნგებიც პრო-საბჭოურ და პრო-კომუნისტურ ხასიათს ატარებდა.

ერთ-ერთი უმთავრესი სადაო საკითხი ამ დროს საბჭოთა კონსტიტუციის განსხვავებული წაკითხვაც იყო, კერძოდ – იმ პუნქტში, რომელიც გამოყოფის უფლებას ეხებოდა და ერის ცნების განსაზღვრას გულისხმობდა. უფრო ფართო თვალსაზრისით, ამ დავაზ საერთაშორისო ურთიერთობების ორი ძირითადი პრონციპის ერთმანეთთან შეთავსების პრობლემა წარმოშვა: იგულისხმება სახელმწიფოთა შორის საზღვრების ხელშეუხებლობისა და ერთა თვითგამორკვევის საკითხი.

ეთნოსები და ერები

საბჭოთა კავშირიდან გამოყოფის მოსურნე ხალხებში მუდამ დიდ პროტესტს იწვევდა დასავლეთის მხრიდან მათი ეთნიკურ ჯგუფებად მოხსენიება. დავა-კამათი, ხშირად არცოუ მშვიდობიანი, კვლავაც გრძელდება დსტ-ს შემადგენლობაში შემავალ, ნომინალურად ეთნიკურ ჯგუფებსა და აღიარების მოსურნე უმცირესობებს შორის. მათი გაგებით, ეთნიკურობა განვითარების უფრო დაბალ დონეზე მყოფი ჯგუფების, მაგალითად, ტომის დამახასიათებელი ნიშანია და მასზე საუბარი შეურაცხმყოფელიცაა დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრიობისთვის მებრძოლ, ჩამოყალიბებულ ერთან მიმართებაში (არადა, ნებისმიერი მათგანი სწორედ ასეთად მიიჩნევს თავს). ოლონდ ამ თვალსაზრისით, დსტ-ს წევრი ქვეყნებიდან, დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ ძალზე ცოტამ თუ გამოავლინა პოლიტიკური სიმწიფის ნიშნები.

პოსტ-საბჭოური ეთნიკური ნაციონალიზმისა და შოვინიზმის ფესვებში გასარკვევად, უპირველეს ყოვლისა აუცილებელია გავიხსენოთ, თუ რას გულისხმობდა თავად ცნება ერის საბჭოური გაგება. საბჭოთა იდეოლოგია ლენინურ ეროვნულ პოლიტიკას ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის (დღევანდებული გადასახედიდან კი, უბრალოდ 1917 წლის ოქტომბრის ბოლშევკიური შეიარაღებული გადატრიალების) უმთავრეს მიღწევად ასაღებდა. რუსეთში უხალისოდ, საქართველოში კი დიდის აღფრთოვანებით, ერის მარქსისტული გაგების შემოქმედად იოსებ

სტალინი შეირაცხა და თავად ეს გაგება ოთხ გამოკვეთიდ ნიშან-თვისებას ემყარებოდა: ერთი – ესაა ადამიანთა სოციო-კულტურულად და ისტორიულად განპირობებული ერთობა, რომელიც საერთო ტერიტორიაზე სახლობს, ერთ ენაზე ლაპარაკობს, ერთ ეკონომიკურ სისტემაშია ჩართული და ერთგვაროვანი ფინანსური წყობით გამოირჩევა. მარჯვენა მიდგომის განსხვავებული ნიშანი, რაც ერს ადამიანთა ერთობის სხვა, უფრო დაბალი ტიპებისაგან გამოარჩევდა, საზოგადოებრივი განვითარების კაპიტალისტური საფეხურისათვის დამახასიათებელი, ეკონომიკური ცხოვრების ერთიანობის ცნება გახლდათ.

სოციალისტური საზოგადოება არა მარტო კაპიტალისტურიდან ამონტრდილად, არამედ მის შემცვლელადაც მოიაზრებოდა; შესაბამისად, ერთ, როგორც გამოკვეთილად კაპიტალისტური რულიმენტი, ადამიანთა საზოგადოების მომაკვდავ ელემენტად უნდა მიჩნეულიყო, ისევე როგორც მისი პოლიტიკური ორგანიზაციის ფორმა (სახელმწიფო) და პოლიტიკური ცნობიერება. 1960-იანი წლები გარიფრაჟზე, ნიკიტა ხრუშჩოვის იდეოლოგებმა პირველად გააქმიანეს "საბჭოთა ხალხის" იდეა – როგორც ისტორიულად ახალი, ზეეროვნული ერთობისა, რომელსაც საბჭოთა კავშირის ეთნიკურად დაყოფილ ხალხთა ძველი კონგლომერატი უნდა ჩაენაცვლებინა.

საბჭოური იდეოლოგიის ამგარ ინტერნაციონალიზმზე მყისიერი სახალხო რეაქცია განსხვავებული იყო რუსეთში და მოკავშირე რესპუბლიკათა უმრავლესობაში. რუსები კატეგორიულად უარყოფდნენ საბჭოთა კავშირში რუსული ნაციონალიზმის არსებობას (იმდენად, რომ ამჯობინებდნენ საერთოდ არ ესაუბრათ საკუთარ ეროვნულობაზე) და ობიექტურად რომ ვთქვათ, არც არაფერში სჭირდებოდათ: ისინი საკუთარ ქვეყანას განწირებულ, პატარა ერთა მხსნელად და ფარად მიჩნევდნენ, და მათგან მადლიერებას ითხოვდნენ – "უფროსი ძმის" ურთის ქვეშ მშვიდი და სტაბილური ცხოვრების სანაცვლოდ (არადა, ზუსტად ასევე ესახებოდათ საკუთარი თავი ახლად დამოუკიდებლობამოპოვებულ რესპუბლიკებს საკუთარ, სეპარატისტულად განწყობილ უმცირესობებთან მიმართებაში).

რუსეთის მიზანმიმართული დენაციონალიზაცია საკმაოდ ეშმაგური პოლიტიკა გახლდათ, რომელიც უნიტარული კავშირის გამტკიცებას ისახავდა მიზნად. თუმცა ამან ბევრ არაპრივილეგირებულ, რიგით რუსები შეურაცხეობა/გაუცხოვების განცდაც გაუჩინა და შესაძლოა, საბჭოთა კავშირის ნგრევის ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგი, გლობალური თვალსაზრისით, სწორედ რუსული ნაციონალიზმის აღზევება და რუსეთის, როგორც მძლავრი ეროვნული სახელმწიფოს ხელახლი დაბადება აღმოჩნდეს...

საბჭოთა ხანის მიწურულს, ეროვნულობა დამოუკიდებლობისათვის მზაობის უმთავრეს მსაზღვრელად იქცა და ყოველგვარი უარყოფითი კონტაკიებისაგან დაწმენდილი ნაციონალიზმი¹, დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლის სიმბოლოდ იქნა აღიარებული.¹ აქ უთუდ უნდა გავიხსენოთ საბჭოური კონსტიტუციის ერთ-ერთი მუხლი, პერძოდ – "თვითგამორჩევის უფლება სამომავლოდ გამოყოფისა და დამოუკიდებელი სახელმწიფოს შექმნის თაობაზე" (რაც იმთავითვე წარმოუდგენელი იყო, და შესაბამისად, არც არანაირ საამისო მექანიზმს არ ითვალისწინებდა).

ეს უფლება, ფორმალურად მაინც, მხოლოდ ერებს ქონდათ მინიჭებული, რაც ერად აღიარების საკითხს განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებდა – ურდევევი კავშირიდან თავის დაღწევის თვალსაზრისით. კანონის ენაზე თუ ვისაუბრებთ, კონსტიტუცია არა კავშირში შემავალ უველა ერსა და ეროვნებაზე ვრცელდებოდა, არამედ იმ 15 რესპუბლიკაზე, რომლებმაც სამოკავშირეო ხელშეკრულებას მოაწერეს ხელი; ეს კი თავისთავად ნიშნავდა იმას, რომ ერის სტატუსით მხოლოდ ისინი სარგებლობდნენ. როგორ და რატომ შეიქმნა ასეთი ვითარება?

1936წ. საბჭოური კონსტიტუციის მიღების ცერემონიალზე, სტალინის მიერ გაცხადებული პრინციპების თანახმად, მოკავშირე რესპუბლიკის სტატუსი შეეძლო მიეღო მხოლოდ კავშირში გაწევრიანებულ იმ

ერს, რომელსაც ადრე სახელმწიფოებრიობა გააჩნდა, ავლენდა კონკრეტურულ და ეკონომიკურ სიმწიფეს, და საერთო საზღვრი ქონდა უცხო სახელმწიფოსთან (ზღვის სანაპირო ზოლი ასეთად არ მიიჩნეოდა). რესერისა და ზოგიერთი სხვა რესპუბლიკის შიდა რეგიონის მცდელობები კი, ავტონომიური სტატუსი მოკავშირე რესპუბლიკის სტატუსით შეეცვალათ, სტალინმა უბრალოდ, მასხრად აიგდო.

თუნდაც დღევანდელი თათარსტანის მაგალითზე, რომელიც მოლიანად რუსული ტერიტორიებითა გარშემორტყმული და მაინც ესწრაფების დამოუკიდებლობას, იოლი მისახვედრია, რამდენად რკინისებურად მოჩანდა საბჭოთა იმპერიის შექმნელთა ლოგიკა, და რეალურად, რამდენად შორსგამიზნული ჩანაფიქრი აღმოჩნდა...

პოსტ-საბჭოური ნაციონალიზმის ფესვების თაობაზე

გამოყოფის მოსურნე საბჭოთა რესპუბლიკებს შორის დიდი განსხვავება იყო ეროვნული თვითგამოხატვისა და თვითობის თვალსაზარისით. ბალტიისპირეთის სამი რესპუბლიკა სსრპ-ს მიერ ზედ

¹ უნდა გავითვალისწინოთ, რომ დასავლურ აზროვნებაში ცნება ეროვნული (national) უფრო სახელმწიფოებრიობასთანა წილნაფარი, მაშინ როცა ყოფილ სსრპ-ში მან პირწმინდად ეთნიკური ელფერი შეიძინა.

II მსოფლიო ომის წინ იქნა ანგქსირებული (ისევე როგორც მოსაზღვრე ფინური ტერიტორიები) და მიუხედავად გასაბჭოების უადრესად ინტენსიური მცდელობისა, უბრალოდ, დრო არ ეყოთ მათი ბოლომდე რუსიფიცირებისათვის. იგივე შეიძლება ითქვას დასავლეთ უკრაინაზეც, და სწორედ II მსოფლიო ომის წინ გასაბჭოებული მოლდოვეთის დიდ ნაწილზე.

სრულიად სხვა ვითარება იყო საქართველოში და არც სომხეთის შემთხვევაა ნაკლებად ნიშანდობლივი; მაგრამ ყველაზე გასაოცარი ალბათ მაინც უკრაინული ნაციონალიზმის საკითხია, რამდენადაც აქ ფაქტიურად აშკარაა ენათა და კულტურათა ერთობა (კიევის სამეცნიერო უნივერსიტეტის აკვანი გახლდათ) და სამ საუკუნეზე ხანგრძლივი თანაარსებობა უფროსი (ოდონდ არა ასაკით) ძმის დიქტატი, რასაც წესით, არ შეიძლებოდა ხელი შეეწყო თვითობის ძლიერი განცდის ჩამოყალიბებისათვის.

საქართველო რუსეთის იმპერიის ნაწილი იყო 1801-1917წ., მას მერე, რაც რამდენიმე საუკუნე ქვეყანა მაკადინური უდლის ქვეშ იმყოფებოდა, და ეროვნული თვითგადარჩენის ერთადერთ გზად ქრისტიანობის შენარჩუნება ესახებოდა. რუსეთის რევოლუციამ ერთხელ კიდევ გახადა შესაძლებელი დამოუკიდებლობის პარის შედება, თუმცა ბოლშევიკებმა ეს კარიც მაღვევე გადარაზეს. 1921-1991წ., საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში მცხოვრები ქართველები ამავ და თავისუფლებისმოყვარე ხალხად ითვლებოდნენ, რომელთა დამორჩილება/ასიმილირებაც დიდ სირთულეს წარმოადგენდა. და მაინც, ალბათ არ არსებობდა სხვა არარუსი ერი, რომელზეც ტოტალიტარულ სისტემას ასეთი ძლიერი ზეგავლენა მოეხდინა. ესაა იმ ფაქტის ერთადერთი გონივრული ახსნა, როგორ შეეძლო ზფიად გამსახურდიას, ასეთი უპრეცედენტო მხარდაჭერა მოვპოვებინა (მის პრეზიდენტობას მოსახლეობის 87% დაუჭირა მხარი). იმთავითვე წინააღმდეგობრივმა და არათანამიმდევრულმა ეროვნულმა მოძრაობამ საქართველოში მოგვიანებით იმიტომ კი არ დაკარგა სახალხო მხარდაჭერა, თითქოს ნაციონალისტურ იდეებს მოაკლდათ ხიბლი, არამედ იმიტომ, რომ რუსული აგრესის ფონზე მათი ქმედითუნარიანობა აღმოჩნდა საკამაოო.

უსამართლობა იქნებოდა საქართველოში გამსახურდიას კულტის დაკავშირება ჩაკლული ეროვნული სულის მკვდრეთით აღდგომასთან, ისევე როგორც ძალზე სახიფათოა რუსეთში უირინოვსკის მზარდი პოპულარობის გამართლება სიდარიბითა და დაუცველობით გამოწვეული მასობრივი ფრუსტრაციით (სწორედ ასეთი გახლდათ ბორის ელცინისეული ინტერპრეტაცია). პოსტ-საბჭოურ რუსეთში ნაციონალიზმის პირველმა აშკარა გამოვლინებებმა მოუმზადებელი დასავლეთიც დაზაფრა და მანაც საჩქაროდ ეკონომიკური ახსნა-გამართლებების ქვიშაში ჩარგო თავი.

„ბოლშევიკური“ მემკვიდრეობა ქართულ ნაციონალიზმში

გამსახურდია კარგად ხვდებოდა, რომ ქართველები როგორც "მეამბოხე" საბჭოთა ერი, დამოუკიდებლობას აშკარად გაუწონასწორებელი ფსიქოლოგიური მდგომარეობის პირობებში შეხვდა; ეს იყო ტრადიციული (უფრო სწორად, ფსევდო-ტრადიციული) და საბჭოური მიდგომებისა და კომპლექსების ერთგვარი ნაზავი, პრობლემას კი რაღაც მომხიბლავი სახელით იმგვარი პარადიგმის შექმნა წარმოადგენდა, რაც უპეე გამოკვეთილ მენტალობას მოუქებნიდა მყარ საყრდენს. სინამდვილეში, ის იგივე პრობლემას წააწყდა, რასაც ლენინი ოქტომბრის რევოლუციამდელ რუსეთში – ოუმცა, საბოლოო შედეგები სრულიად საპირისპირო გამოდგა: ლენინის ქმნილებამ 7 ათეულ წელზე დიდხანს გაძლო, გამსახურდიას რეჟიმი კი ინფანტილური სტადიიდან ვერ გამოვიდა. გარდა იმ აშკარა მოცემულობებისა, რომ ილიჩის და ზეიადის სამოქმედო მასშტაბები სრულიად სხვადასხვა იყო და თავად მათი პიროვნული შედარებაც – უაზრობაა, მათი პოლიტიკური ქმედებების შედარებითი ანალიზი მაინც ავლენს გარკვეულ მსგავსებებს.

ბუნებრივი საფუძველი, ორივე შემთხვევაში, სახალხო მხარდაჭერით უზრუნველყოფილი რეჟიმის შესაქმნელად, პოპულიზმი გახდდათ; ოუმცა ლენინს არათუ არ გაუმმაფრებია, საერთოდ არ გამოუყენებია რუსული ნაციონალიზმის იდეა, როდესაც ეთნიკურად და კულტურულად ჭრელი არეალის გამოლიანების პრობლემის წინაშე დადგა – მით უფრო, რომ

ეს არეალი რუსეთის ფარგლებს გარეთაც ვრცელდებოდა. ამდენად, მისეული დოქტრინა ხაზგასმით არანაციონალისტური იყო. გამსახურდიამ კი მთლიანად უგულებელყო როგორც საქართველოს ეთნოკულტურული მრავალფეროვნება, ასევე არსებული ავტონომიური ეროვნულების ინტერესები და შეეცადა ერთიანი, უნიტარული ეროვნული სახელმწიფო აქტებინა. საქურადღებოა, რომ საქართველოში ფედერალიზმი დღემდე ლამის ტაბუდადებულ ცნებად რჩება.

საბჭოთა რეჟიმის სიცოცხლისუნარიანობა დიდად განაპირობა რუსი ხალხის უსასრულო მოომინებამ, მათმა მორჩილებამ, მათმა შეგუებაშ "კანონიერ ძალადობასთან", მაშინ როცა ქართული მასიური ფსიქოლოგის განმასხვავებელ ნიშანს მუდამ წარმოადგენდა მოუთმენლობა და სულსწრაფობა (ამ შემთხვევაში, ვინდლო, სასიკოორც).

იზოლაციონიზმის ფსიქოლოგია

ნაციონალისტურმა მმარეთველობამ საქართველოში მიოთლოგიზირებული ეროვნული ცნობიერების ყველა ნიშან-თვისება გამოავლინა. უნდა გვახსოვდეს, რომ აქ ვერაფერი მიიპყრობდა მასების ყურადღებას, ოუგი გარკვეული მელიდრამატული მუხტის მატარებელიც არ იქნებოდა (ყველაზე ტრივიალური მოვლენებიც კი მედიის მიერ დრა-მატიზირებული ფორმით უნდა ყოფილიყო გაშუქებული, სათანადო ყურადღების მისაპყრობად). არქეტიკებით გაჯერებული კოლეგიური არაცნობიერი, რაც XX საუკ. 80-იანი წლების, ქართულ საზოგადოებაში იყო გაბატონებული, თავისთავად უძლური აღმოჩნდა წინაპირობები გაეჩინა რეალური დამოუკიდებლობისა თუ სახელმწიფოებრიობისათვის: ადამიანებს ჭირდებოდათ მესია, ლეგენდა, ცხოვრებაში გათამაშებული ეპოსი; პიესის როლები კი უკვე განაწილებული იყო და ახლა ჯერი იმ "ცნობად სახეებზე" მიღდგა, რომლებიც ამ როლებს "მოირგებდნენ".

მალე ყველაფერი "დალაგდა" – არსებობდა ერი (საქართველო), მისი დამონების მოსურნე ბოროტება (რუსეთის იმპერია) და მიზანიც გამოიკვეთა – გმირის (ეს როლი გამსახურდიამ იტვირთა) მიერ გამოღვიძებული ხალხის ბრძოლა თავისუფლებისათვის, ოუნდაც თავგანწირვის ფასად. ნიშანდობლივია, რომ ერთან გაიგივებულია არა ხალხი, არამედ – გმირი და შესაბამისად, მას უფლებაც აქვს, მესიად (მხენელად) იქნეს აღქმული ("ზვიადი საქართველოა"). ბოროტება დემონის (ცრუ წინასწარმეტყველის, ანუ – შევარდნაძის) ხელით მოქმედებს, ერის მოღალატის, რომელსაც ბოროტების სხვა აგენტებიც უბამენ მხარს... ხალხმა განწმენდის როული გზა უნდა განვლოს – აგენტების გამოვლენის გზით, რათა საკუთარი ეროვნული დირსება დაამტკიცოს. გმირს უბრალოდ, სხვა გზა არცა აქვს: მან მოღალატე-დემონი უნდა დაამარცხოს და ბოროტისაგან იხსნას საკუთარი ხალხი. შესაბამისად,

იშვა ლეგენდა მოღალატის მიერ ტანჯული ზვიადის მოწამეობრივი გზის თაობაზე (მან ხომ თითქმის ერთი წელი გაატარა სშპ-ის ციხეში, როცა შევარდნაძე საბჭოთა საქართველოს კომპარტიის ლიდერი გახლდათ) და შესაბამისად, კეთილშობილი შურისძიების გარდუგალობისაც ადარავის ექვებოდა.

ვებგვერთელა იმპერიის პერიფერიაზე მოსახლე პატარა ერს, რადა თქმა უნდა, თავისი კომპლექსები a priori ექნებოდა – საჭირო იყო მხოლოდ მათი გამაბათილებელი მექანიზმების შემუშავება. მაგრამ ცნებებმა – ეროვნული თავისუფლება და დამოუკიდებლობა – მეტისმეტად სწრაფად შეიძინა საკრალური დატვირთვა და სსრპ-დან გამოყოფას ზოგადად ყველასაგან გან-დგომის, ანუ – ცალკე, გამორჩევით ყოფნის ელფერიც მიეცა. ხალხიც სწორედ ამას მოელოდა მიმდინარე პოლიტიკური პროცესებისაგან: იმის დადასტურებას, რომ მართლაც ცალკე მდგომ, გამორჩეულ ერს წარმოადგენდა. თავის ნაშრომში "ქართველი ერის სულიერი მისია" გამსახურდია შეეცადა ეზოთერული საბურველით შეემოსა ქვეყნის რჩეულობის იდეა, რის საბუთადაც მთელი სმელთაშუაზღვისპირეთის კულტურის აკნობას უჩემდება და ძველი ტექსტების მოშველიერით, იმასაც უსვამდა ხასს, რომ განკითხვის დღეს უფალი სწორედ ქართულად განიკითხავდა... საქართველოში მის მოსაზრებებს დიდი სერიოზულობით ბევრი არ აღიქვამდა, თუმცა არც შესაბამისი კრიტიკული ანალიზი გაჟღერებულა ხმამადლა, რადგან მაშინ პრიორიტეტიად მაინც საბჭოთა იმპერიისთვის ძირის გამოთხრა იყო და ამ საქმეში ქართველებს მედროშეობა არ ეთმობოდათ.

ეროვნულ-გამათავისუფლებელი მოძრაობა უთუოდ დადებითი პრო-აქტიური ქმედებაა, რაც მიზნის მისაღწევად კოლექტიურ მცდელობას მოითხოვს. რაც შეეხება გან-დგომას, ეს თავდაცვითი, რე-აქტიული, მიზნისკენ შემოვლით მიმავალი გზაა და იგი დამახსიათებელია გაუწონასწორებელი ფსიქოლოგიისათვის. აქცენტების ამგვარი გადანაცვლებით, შესაძლოა ბოლომდე გაუცნობიერებდებადაც კი, ქართველმა ნაციონალისტმა ლიდერებმა ეგზალტირებული მასების სრული მხარდაჭერა მოიპოვეს, რომლებიც თავის მხრივ, ერთნაირად მგზნებარებდ უჭერდნენ მხარს ყველა რეჟიმსა თუ ქარიზმატულ ლიდერს: იზოლაციონიზმი ხომ ყველაფერს ამარტივებს, რამდენადაც უპეტე ადარ არსებობს გარეგანი ორიენტირები და ყველა თანაბრად ერთვება "ეროვნული საქმის" კოლექტიურ აღსრულებაში ("ეროვნულ მოძრაობაშია ამა და ამ წლიდან" – არ გეცნობათ?).

მოკლედ, თავგანწირვის მექანიზმი შეიქმნა, თუმცა მის ამოქმედებას ახლა საწვავიც სჭირდებოდა, ეს კი მხოლოდ ერთს ნიშნავდა: სისხლი

უნდა დაღვრილიყო... ვითარება ნაციონალისტთა სასარგებლოდ მომწიფდა: კარგად ორგანიზებული უსასრულო მიტინგებისა და შიმშილობების სერიამ 1989 წლის გაზაფხულზე, ფაქტიურად, საქართველოს მთავრობის სასახლის ბლოკირება გამოიწვია და უკვე 9 აპრილს, რუსეთიდან შემოყვანილმა დამსჯელმა საჯარისო ნაწილებმა უიარაღო, მშვიდობიანი მომიტინგები სასტიკად დაარჩია. სახალხო ლიდერები სცენიდან უეცრად გაუჩინარდნენ, ხოლო 17 დემონსტრანტი მხეცურად მოკლეს, ასობით ადამიანი დაშავდა, და ათასობით კი – მხეუთავი გაზით მოიწამლა. ამ ტრაგედიამ მთელი მსოფლიო შესძრა და საბჭოთა ხელისუფლების ქმედებათა საპროტესტო ტალღა გამოიწვია. მოგვიანებით გამსახურდია ხშირად უმეორებდა უცხოელ უურნალისტებს, 9 აპრილი რომ არა, არც საბჭოთა სისტემა დაინგრეოდა, არც აღმოსავლეთ უკროპა განთავისუფლდებოდა და ვერც გერმანია გაერთიანდებოდათ...

ფაქტია, რომ საბჭოთა რეჟიმი მასობრივ ფსიქოლოგიაში მიზანმიმართულად ნერგავდა მტრის ხატსა თუ მუდმივი შეთქმულების საფრთხის განცდას: საბჭოეთი სიმართლის, მშვიდობისა და პროგრესის ბურჯად იყო წარმოდგენილი, რომელსაც ყოველი მხრიდან "საერთაშორისო იმპერიალიზმი" უტევდა – აშშ-ს მეთაურობით. მსგავსი ფსიქოლოგიური წყობა კარგად წაადგა ნაციონალისტურ მიზნებს პოსტ-საბჭოურ საქართველოშიც. "მარადიული მტერი" (ე.ი. რუსეთი) ქართული სახელისუფლებო პროპაგანდის მიერ სულ უფრო და უფრო მეტად იგივებოდა ამერიკულ იმპერიალიზმთან, სანამ საქმე იქამდე არ მივიდა, რომ მსოფლიო იმპერიალიზმის საბოლოო მიზნად საქართველოს განადგურება გამოცხადდა. ვითარების შეცვლის ერთადერთ შემოთავაზებულ გზად კი მეზობელ ერებთან ერთად ანტირუსული ალიანსის, ე.წ. "კავკასიური სახლის" შექმნა ისახებოდა, სადაც წამყანი როლი საქართველოს უნდა ეტვირთა და რომელიც მოელ დანარჩენ სამყაროს გაემიჯნებოდა.

ნაციონალისტური რეჟიმი საქართველოში სულ რაღაც ერთ წელიწადში დაემხო, მაგრამ უამრავი ისეთი პრობლემა დატოვა, რაც ქვეყანას, სხვა შემთხვევაში, იქნებ თავიდანაც აეცილებინა... კონფლიქტებიც, შესაძლებელია, სხვანაირად განვითარებულიყო.

ბ. ხ. 1994 წ. გაზაფხული. აშშ.

(ქართულად იბეჭდება პირველად)

რეგვენობის ანატომია

ნინო გოგუაძე
კოტე ჭავჭავაძე

საყოველთაოდაა მიღებული, რომ ენა აზროვნების საფუძველია, აზროვნება კი მხოლოდ ენის საშუალებით ხორციელდება. ბავშვის აზროვნება დედაენის დაუფლების კვალდაკვალ ყალიბდება, ვითარდება და ფართოვდება. შეიძლება ითქვას, რომ გამართული აზროვნება, პირველ რიგში, დედაენის სრულყოფილ ფლობაზეა დამოკიდებული: აზრის სიზუსტე/სიცხადე პირდაპირ უკავშირდება მისი მკაფიოდ გამოთქმის აუცილებლობას. იმას, რაც ცუდად, ბუნდოვნად და გაუგუბრადა გამოთქმული, მხოლოდ პირობითად შეიძლება აზრი ეწოდოს. ესე ყოველი, თითქოს, ბანალური ჰეშმარიტებებია.

მაგრამ საოცარი ისაა, რომ საქართველოს მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობისათვის გასაგები ქართული სალიტერატურო ენის პარალელურად, ჩვენში გაჩნდა ერთგვარი ენობრივი სუროგატი, რომელიც თანდათან მკვიდრდება სახელმწიფო დაწესებულებებსა თუ არასამთავრობო სექტორში, მედიასა თუ სამართალწარმოებაში და ა.შ. გასული საუკუნის ბოლო ათწლეულში სხვადასხვა არასამთავრობო ორგანიზაციების წიაღში დაბადებული ეს ენობრივი ფენომენი, რომელსაც პირობითად „პროექტების ენა“ შეიძლება დავარქვაო, თანდათანობით იქცა „სიახლისა და თანამედროვეობის“, ანუ ე.წ. „ახალი მეტალობის“ განუყოფელ ატრიბუტად და „საფირმო ნიშნად“. ამ „ენაზე“ მეტყველება და წერა დღეს „ელიტურობის“ გამოხატულებად ითვლება – ეს საქმიანობის, რეფორმების ახალი ენაა, რომლის ათვისებაც ძალიან იოლია, რადგან მისი დაუფლების აუცილებელ წინაპირობა მხოლოდ და მხოლოდ ქართული ენის არცოდნაა. მირითადად, სწორედ „პროექტების ენაზე“ მეტყველებენ და „აზროვნებენ“ ჩვენი სახელმწიფო მოხელეები და მათოვის ეს

პრაქტიკული აუცილებლობითაცაა ნაკარნახევი, რადგან სინამდვილეში ისინი მხოლოდ ამგვარ „ქართულს“ ფლობენ.

„პროექტების ენა“ პრეტენზიას აცხადებს რაციონალურობასა და ინტელექტუალობაზე, სინამდვილეში კი კლიშების გროვასა და საოფისე უარგონის ნაზავს წარმოადგენს, რაც ამ ენაზე მოსაუბრებს საკუთარი სიცარიელისა და უაზრობის შესანიღბავად სჭირდებათ. ამ ენის ძირითადი მახასიათებელი – აზრიან წერასა და მეტყველებაზე უარის თქმა, ხოლო მიზანი და დანიშნულება – სწორედაც რომ ზუსტი აზროვნების, გამართულად მეტყველებისა და წერის ხმარებიდან განდევნა.

„პროექტების ენას“ თავისი ცოცხალი „კლასიკოსებიც“ პყავს, რომ ლებმაც, როგორც წესი, რამდენიმეთვიანი კურსების (კ. წ. თრეინინგების) გავლის შემდეგ ათასგვარი მოწმობა/სერტიფიკატების მოპოვება მოახერხეს. ამგვარად „განათლებული“ ადამიანი დასავლეთში არც სპეციალისტად და არც რაიმეს საფუძვლიანად მცოდნე პირად არ ითვლება, ჩვენი „ახალი ელიტა“ კი, პრინციპულად, სწორედ ასეთი არასრული განათლების ქრონი ხალხისაგან ივსება. საინტერესოა, მათგან რამდენს აქვს დაცული თუნდაც მაგისტრის ხარისხი? ალბათ, ძალიან ცოტას. შესაძლოა – არც არავის...

„პროექტების ენა“ ასეთი ტიპის მოღვაწეთათვის იდეალური საშუალება გამოდგა საკუთარ განათლებაში არსებული ხარვეზების დასაფარად: რევოლუციის შემდეგ მათი დიდი ნაწილი განათლების სამინისტროში, განათლების რეფორმის მართვის ჯგუფში, წამყვან თანამდებობებზე აღმოჩნდა. უკანასკნელი წლების განმავლობაში მათ მიერ ამ ენაზე იქმნებოდა კანონები, იწერებოდა პროექტები, ბროშურები, კონცეფციები, მეთოდური მითითებები და სხვ. და სხვ. ეს ოპუსები, როგორც ჩინური „ი ძინი“, ალალბედზე შეგიძლიათ გადაშალოთ და თვალწინ ნათლად წარმოგიდგებათ ჩვენი მოსწავლეებისა და მასწავლებლების, მოლიანად განათლების სისტემის, დღევანდელი საგალალო მდგომარეობა და კიდევ უფრო შემზარავი მომავალი...

„პროექტების ენა“ გაბატონებულია განათლების რეფორმის უკლებლივ ყველა დონეზე – კანონმდებლობიდან დაწყებული, მასწავლებელთათვის განკუთვნილი მეთოდური სახელმძღვანელოებით დამთავრებული. დავიმოწებოთ მაგალითს ამ ენაზე შექმნილი ერთ-ერთი კანონპროექტიდან:

„ზოგადი განათლების მიღება ნიშნავს გარკვეული საგანმანათლებლო საფეხურის ეროვნულ საგანმანათლებლო გეგმაში დადგენილი მიღწევის დონის დაძლევას და შესაბამისი დოკუმენტით

სახელმწიფოს მიერ ამის დადასტურებას“ (ზოგადი განათლების კანონი. პროექტი. მუხლი 6).

სტილს რომ თავი დავანებოთ, ამ მუხლის მიხედვით, მოსწავლეს შეუძლია ზოგადი განათლების მიღება თავისი სურვილის მიხედვით დაასრულოს სკოლის გარკვეულ საფეხურზე. „გარკვეული“ საფეხური კი სკოლაში სამია: პირველი საფეხური – I-VI კლასები, მეორე საფეხური – VII-IX კლასები და მესამე საფეხური – X-XII კლასები. ამრიგად, პირველი საფეხურის, ანუ VI კლასის დამთავრების შემდეგ, კანონპროექტის თანახმად, 12 წლის მოსწავლე უფლებამოსილია ზოგადი განათლების მიღება დასრულებულად ჩაოვალოს და აღიჭურვოს სახელმწიფოს მიერ გაცემული შესაბამისი დოკუმენტით. რა არის ეს, ენის უცოდინარობა, თუ გონიერის სიჩლუნება?

Ibidem: „მოსწავლის განათლების დაფინანსების ოდენობა განისაზღვრება ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული მიღწევის დონისათვის მაქსიმალური დატვირთვის შესაბამისად სახელმწიფოს მიერ ერთ მოსწავლეზე გათვალისწინებული ფინანსური ნორმატივით“ (ზოგადი განათლების კანონი. პროექტი. მუხლი 10.3).

აქ დახვავებული სიტყვების რახარუხით, ცხადია, ვერც ვერაფერი გამოითქმის და ვერც ვერაფერი შეინიდება, თუმცა ერთი რამით კი უდავოდ სასარგებლოა: იგი მშვენიერი მაჩვენებელია (ჩვენ ბოდიში – ინდიკატორი უნდა მეთქვა): ვინც იტყვის, რომ აქ აზრი ამოიკითხა და მით უმეტეს, ვინც ამ „აზრის“ პროგრესულობისა და რეფორმატორულობის მტკიცებას დაიწყებს, ის, უბრალოდ, ცრუობს ან მდიქვნელობს... სამართლიანობა მოითხოვს აღვნიშნოთ, რომ ციტირებული კანონპროექტი საფუძვლიანად გადამუშავდა პარლამენტის შესაბამის კომიტეტში, ვინაიდან მაშინ იქ ჯერ კიდევ მუშაობდა ქართული ენის რამდენიმე მცოდნე, რიგიანად მოაზროვნე ადამიანი და მხოლოდ მათი უკიდურესი ძალისხმევითდა მოხერხდა ტექსტის ბოლო რედაქციის მეტ-ნაკლებად „გაპერილ შობილება“.

განსხვავებული ბედი ეწია განათლების სამინისტროს მიერ შემუშავებულ სხვა ფუძემდებლურ დოკუმენტებს, რომლებსაც საპარლამენტო კომიტეტის ფილტრი არ გაუვლია, ანდა გაიარეს სექტებული წიგნიერი ადამიანების თანამდებობებიდან წასვლის შემდეგ. ამისი ნათელი მაგალითია ერთ-ერთი მთავარი სტრატეგიული დოკუმენტი, რომელსაც „ეროვნული სასწავლო გეგმები (კონცეფცია)“ ეწოდება. მისი, ასე ვთქვათ, კონცეპტუალური პოსტულატი ასეთია:

„რაიმეს გააზრება ფიქრის პროდუქტია და არამარტო დამახსოვრების“ (გვ. 22). ვის შეიძლებოდა თავში მოსვლოდა, რომ გააზრება, გარდა აზროვნებისა, რაიმე სხვა აქტის პროდუქტიც შეიძლება იყოს!?

რეფორმატორთა „ფიქრის პროდუქტი“ კი, სავარაუდოდ, შემდეგი მტკიცებაა:

„სწავლაში მოიაზრება არა ერთი კონკრეტული გზა, არამედ მასწავლებლისა და მოსწავლის მიერ ერთობლივად შერჩეული ოპტიმალური ვარიანტის ძიება“ (იქვე, გვ. 11).

ბუნებრივია, ნებისმიერ ნორმალურ ადამიანს გაუჩნდება კიოხვა: თუკი გზა უკვე ერთობლივადაა შერჩეული მასწავლებლისა და მოსწავლის მიერ, მაშინ რომელი „ოპტიმალური ვარიანტის“ ძიებას სთხოვენ მათ დოკუმენტის ავტორები?! ასე გამოდის, სწავლა თურმე მასწავლებლისა და მოსწავლის მიერ უკვე შერჩეული გზის შემდგომი ერთობლივი ძებნა, ანუ ადგილზე ტკეპნა ყოფილა და სხვა არაფერი.

„ყველა სკოლაში (სადაც ერთზე მეტი საგნის მასწავლებელია) უნდა არსებობდეს საგნობრივი ჯგუფების მასწავლებელთა კათედრები“ (იქვე, გვ. 16).

როგორც ვხედავთ, საქართველოში ისეთი სკოლებიც ყოფილა, რომლებშიც ერთზე მეტი საგანი ისწავლება და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ისეთი სკოლებიც, რომლებშიც მხოლოდ ერთ საგანს ასწავლიან. ამ სკოლებს შორის განსხვავება კი ამიერიდან ის იქნება, რომ „არაერთსაგნიან“ სასწავლებლებში კათედრები შეიქმნება, „ერთსაგნიანებში“ კი – ვერა. ამასაც რომ თავი დავანებოთ, ისმის კიოხვა: რით იყო განპირობებული უნივერსიტეტებსა და სხვა უმაღლეს სასწავლებლებში კათედრების გაუქმება რეფორმატორთა იმავე ჯგუფის მითითებით? თუ იქ მხოლოდ ერთი საგანი ისწავლებოდა?

„დამრიგებელი მოიაზრება მოსწავლის მრჩევლად, რომელიც ეხმარება მას სკოლაში უკეთ მოღვაწეობაში...“ (იქვე, გვ. 16).

დმერთო შენ გვიშველე! ასე გამოდის, საქართველო ის უნიკალური ქვეყანაა, სადაც ადამიანები ბავშვობიდანვე, პირდაპირ, ყოველგვარი მომზადების გარეშე იწყებენ მოღვაწეობას და ამისათვის სრულიად საქმარისია კლასის დამრიგებელმა მათ ასისტენტობა გაუწიოს!

„სკოლამ უნდა ჩამოაყალიბოს ფიქრის კულტურა და ფიქრის გარემო. მასწავლებელი ამას დავალებებში და გაკეთილზე გამოყენებული ლექსიკით უნდა უწყობდეს ხელს. მოსწავლეს არ უნდა ეშინოდეს საკუთარი აზრის გამოთქმის, რაც უნდა სულელურად ეწვენებოდეს მას, ან მის გარშემო მყოფებს“ (იქვე, გვ. 22).

„ფიქრის კულტურა“, ალბათ, აზროვნების კულტურას გულისხმობს,

რაც გამართული ენით ზუსტ და ლოგიკურ მსჯელობას ნიშნავს. მაგრამ გამართული მეტყველება როგორ უნდა მოსთხოვოს მოსწავლეებს იმან, ვინც სკოლაში ბავშვის სწავლას და შესვენების დროს ცელქობას „მოღვაწეობას“ უწოდებს?! ან რა ლოგიკას მოითხოვს სხვებისაგან ის, ვინც ქვეყანაში ისეთი სკოლების შემოღებას გეგმავს, რომლებშიც ერთხე მეტი, მხოლოდ ერთი ან ვინ იცის, ერთხე ნაკლები საგანიც შეიძლება ისწავლებოდეს? რაც შეეხება „ფიქრის ხელშეწყობას შესაბამისი ლექსიკოთ“, ამ წინადადებიდან მქაფიო აზრის გამოტანა ჩვენს ძალებს აღმატება... მაგრამ ყველაზე საინტერესო მაინც ციტატის ბოლო, დამაგვირგვინებელი წინადადებაა, სადაც კონცეფციის ავტორები ლიად აცხადებენ თავიანთ კრედიტს (მოგეხსენებათ, ლათინური სიტყვაა, ქართულად მრწამსი პქვიან) – თამამად გამოთქვამენ ყოვლად სულელურ აზრს და საქართველოს თითოეულ მოსწავლეს მოუწოდებენ – თავადაც იგივე გააკეთონ!

„პროექტების ენაზე“ მეტყველ და შესაბამისად მოაზროვნე რეფორმატორებს თავში მოუვიდათ და შემოიდეს კიდეც ერთვნული სასწავლო გეგმები, რომლებსაც საბჭოთა კავშირში სასწავლო პროგრამები ერქვა, ხოლო დასავლეთში – კურიკულუმი ეწოდება. ოვალის ერთი გადავლებითაც კი ნათელია, რომ ჩვენი რეფორმატორ-ინტელექტუალების მიერ შემუშავებული ეს გეგმები ყველა საგანში უაღრესად დაბალი ცოდნის სტანდარტს ამკვიდრებს: ცალკეული საგნების სწავლება, იმის ნაცვლად, რომ მაქსიმალურად ურთიერთშეთანხმებული და კოორდინირებული გამხდარიყო, კიდევ უფრო დაშორდა ერთმანეთს. ამის თვალსაჩინო მაგალითია საბუნებისმეტყველო საგნების ტრიმესტრული სწავლება, რომელიც შემდეგს გულისხმობს: სასწავლო წლის პირველი სამი თვის განმავლობაში ისწავლება მხოლოდ ერთი საბუნებისმეტყველო საგანი, ვთქვათ, ბიოლოგია; მეორე სამი თვის განმავლობაში – მხოლოდ ფიზიკა, ხოლო მესამე ტრიმესტრში კი – მხოლოდ ქიმია. ყოველივე ამას, რატომდაც, "საბუნებისმეტყველო საგნების ინტეგრირებულ სწავლებად" გვისახავენ...

ვითომცდა უნარ-ჩვევების განვითარების მიზნით, საგანთა უმრავლესობის შინაარსი სრულიად გაუმართლებლად და უაზროდაა შემცირებული. უკუგდებულია ან თითქმის მინიმუმამდეა დაყვანილი ამა თუ იმ საგნის ძირითადი ცნებების, კანონებისა და შესასწავლი ობიექტების ცოდნასთან დაკავშირებული მოთხოვნები. სამაგიეროდ, არაპროპორციულად გაიზარდა მეორეხარისხოვან საკითხებთან დაკავშირებული მოთხოვნების სირთულე. მაგალითად, ისტორიისა და საზოგადოებრივ მეცნიერებათა ეროვნული სასწავლო გეგმის

მიხედვით, V-VI კლასების მოსწავლეს მოეთხოვება შემდეგი:

„კლასში ჯგუფური მუშაობისას მოსწავლე ადგენს სხვადასხვა ტიპის დამწერლობის სიას, საუბრობს მათ წარმოშობასა და წერის მეთოდში მომხდარ ცვლილებებზე“ (გვ. 16); ანდა: „ძირითადი სამიწათმოქმედო დარგები და სამუშაო იარაღები საქართველოში და მსოფლიოში უძველესი დროიდან დღემდე“ (გვ. 21).

ეს უსისტემოდ, ეკლექტურად და ზერელედ შედგენილი დოკუმენტები მრავალ კურიოზულ, მოსწავლისა და მასწავლებლისათვის დამაბნეველ და დამრთვულებულ მოთხოვნასაც კი შეიცავს, რომლებიც აშკარად სცდება არათუ პედაგოგიური, არამედ საერთოდ სადი აზრის ფარგლებს. მაგალითად, საბუნებისმეტყველო საგანოა ეროვნულ სასწავლო გეგმაში ვკითხულობთ:

„...ჯგუფური მუშაობის პრინციპით შეიმუშავებს რადიაქტიურ პრეპარატებთან მუშაობის უსაფრთხო ქცევის წესებს და აკეთებს პრეზენტაციას“ (გვ. 355; ფიზ. XI. 12).

„მუშაობის უსაფრთხო ქცევას“ თავი რომ დავანებოთ, გაუგებარია, როგორ უნდა შეიმუშავოს მოსწავლეთა ჯგუფმა უსაფრთხოების წესები? ცდისა და შეცდომის მეთოდით? ანდა რომელი რადიაქტიური პრეპარატების შეტანას აპირებენ სკოლებში განათლების რეფორმის მესვეურები?!“

ზემოთ უკვე ციტირებულ ისტორიისა და საზოგადოებრივ მეცნიერებათა ეროვნულ სასწავლო გეგმაში მე-17 გვერდზე ასეთ ჩანაწერსაც ვხვდებით: „კლასში ჯგუფური მუშაობისას ვიზუალურ მასალაზე დაყრდნობით აღწერს თვითმფრინავისა და კოსმოსური ხომალდის დიზაინსა და განვითარებას“ (!!!) ანდა, იქვე, ერთ-ერთ ქვეთავში, რომელიც ასეა დასათაურებული – „მოსწავლე აკავშირებს ისტორიულ მოვლენებსა და ფაქტებს შესაბამის ისტორიულ ეპოქებთან“ – სიტყვასიტყვით წერია შემდეგი:

„ეს შედეგი მიღწეულია მაშინ, როდესაც მოსწავლე... ადგენს ცხრილს, რომელსაც კონკრეტულ მოვლენას უკავშირებს მსგავსი ტიპის მოვლენებს პრინციპით: „ადრე“ და „გვიან“. მაგალითად,

ეს ცხრილი „პროექტების ენაზე“ მეტყველთა აზროვნების ტიპიური ნიმუშია. რაც შეეხება მოსწავლეებს, ამ ნაბოდვარიდან ისინი გაიგებენ, რომ თურმე ბრინჯაოს იარაღი და საფრანგეთის პირველი რესპუბლიკა ისტორიული მოვლენები ყოფილა, ხოლო ქვის იარაღი და რომის იმპერია კი – არა; და თურმე არც რკინის იარაღი და

საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა შეიძლება ჩაითვალოს ისტორიულ მოვლენებად! ეს უცნაური წყვილები განეკუთვნება შემდგა კატეგორიებს: „ადრე“ და „გვიან“: (?!).

ადრე	ისტორიული მოვლენა	გვიან
ქვის იარაღი	ბრინჯაოს იარაღი	რკინის იარაღი
რომის იმპერია	საფრანგეთის პირველი რესპუბლიკა	საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა

„პროექტების ენის“ შედევრებს უნდა მივაკუთვნოთ ციტირებული სასწავლო გეგმის IV თავის სახელწოდებაც: „მოსწავლე ახასიათებს მოსახლეობის გეოგრაფიულ თავისებურებებს“ (sic! – გვ. 15).

იქვე, მე-20 გვერდზე, მითოსს, ანტიკურ ტრაგედიასა და ისტორიულ რეალობას შორის არსებული განსხვავების არმცოდნე „ინტელექტუალები“ ამგვარ რეკომენდაციას იძლევიან:

[მოსწავლე] მასწავლებლის დახმარებით თანაკლასელებთან ერთად დგამს ისტორიული ხასიათის სპექტაკლს და მსჯელობს მასში გად- მოცემული ფაქტების შესახებ (მაგ. ევრიპიდეს „მედეა“).

უწიგნერი, სამაგიეროდ, „პროექტების ენაზე“ ლადად მოტლიკინე „რეფორმატორების“ ასეთ რეკომენდაციებსა და დირექტივებს ვიდაც, შესაძლოა, კომედიად განიხილავდეს, ჩვენ კი ვფიქრობთ, რომ ეს მომავალი თაობების, მოელი ჩვენი საზოგადოების ტრაგედიაა. ტრაგე- დიაა იმდენად, რამდენადაც ეროვნული სასწავლო გეგმა სასწავლო პროცესის შინაარსის განმსაზღვრელი დოკუმენტია, მათზე დაყრდნობით იქმნება მოსწავლეთა სახელმძღვანელოები, მეთოდური მითოთებები მასწავლებლებისათვის, მოსწავლეთა შეფასების კრიტერი- უმები და ო. შ. მოსალოდნელი საგალალო შედეგების განჭვრება (ჩვენ ბოდიში – პროგნოზირება) – მკითხველს არ უნდა გაუჭირდეს...

„პროექტების ენაზე“ მეტყველმა და შესაბამისად მოაზროვნე „რეფორმატორებმა“ მათ მიერვე შეოხეულ ეროვნულ სასწავლო გეგ- მებზე დაყრდნობით შეიმუშავეს სასკოლო სახელმძღვანელოების შედგენის მოთხოვნები, შეფასების სანიშნეები (ჩვდ: კრიტერიუმები) და გრიფის მინიჭების წესები (ჩვდ: პროცედურები). გრიფის მინიჭების ახალი წესი ვერაფრით ვერ უზრუნველყოფს ჯანსაღ კონკურენციასა

და სახელმძღვანელოების მიუკერძოებელ (ჩვდ: ობიექტურ) შეფასებას, ვინაიდან ახალი დებულების თანახმად, სახელმძღვანელოებს აფასებენ არა დამოუკიდებელი, მცოდნე (ანუ – კომპეტენტური) ექსპერტები, არამედ თავად ეროვნული სახსავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის თანამშრომლები, რომელთა გაოვითცნობიერებულობაშიც (იგივე კომპეტენციაში), როგორც ზემოთ უკვე დავრწმუნდით, ეჭვის შეტანის სრული საფუძველი გვაქვს. ადვილი მისახვედრია, რომ ასეთი სისტემა ნაყოფიერ ნიადაგს ქმნის აღებ-მიცემობის (იგივე – კორუფციული) გარიგებებისათვის გამომცემლებსა და შემფასებლებს შორის.

ჩვენ აქ შეგნებულად არ ვაღრმავებთ ამ თემას, ვინაიდან განათლების რეფორმის დანაშაულებრივი (კრიძინალური) ასპექტები ამ წერილის ავტორთა ინტერესის სფეროს არ განეკუთვნება. მაგრამ ამ საკითხებით დაინტერესებულ მკითხველს ვურჩევთ, მიმართოს თავად განათლების სამინისტროს გენერალურ ინსპექციას, სადაც ინტერესთა შეხელასთან (კონფლიქტთან) და იგივე აღებ-მიცემობის (კორუფციის) ფაქტებთან დაკავშირებული გარკვეული მასალები ინახება, თუმც კი არ ხმაურდება.

ყოველივე ზემოთქმულის შემდეგ რაღა გასაკვირია, რომ სასკოლო სახელმძღვანელოთა უმრავლესობა, როგორც წესი, შეიცავს უამრავ ფაქტობრივ შეცდომას, უმეტესად მდარე ქართულითა დაწერილი და სავსეა რაგინდარა ენობრივი თუ აზრობრივი შეუსაბამოებებით (კურიოზებით). სულ ერთო-ორ მაგალითს შემოგთავაზებთ:

„უჯრედი შეგვიძლია შევადაროთ თქვენთვის კარგად ნაცნობ აგურს. როგორც შენობა აგებულია აგურებისაგან, ისე ორგანიზმი შედგება უჯრედებისაგან“ (ბიოლოგია, VII კლასი, გვ. 10).

საეჭვო ხარისხის ტროპულ მეტყველებას თავი რომც დავანებოთ, ისმის კითხვა: უჯრედი, რომელიც შედგება მემბრანის, ბირთვის, ციტოპლაზმის, ენდოპლაზმური ბადის, გოლჯის კომპლექსისა და ა. შ., რატომ უნდა შევადაროთ აგურს, თუ ბავშვის წარმოსახვაში განზრახ არასწორი წარმოდგენის შექმნა არა გვაქვს მიზნად დასახული?

გაოცებას იწვევს მეათე კლასის ქიმიის სახელმძღვანელოც. ამ წიგნის ერთ-ერთი მთავარი თავი – „ქიმიური რეაქციები“, არ შეიცავს არც ერთი ქიმიური რეაქციის ფორმულას (სხვათა შორის, ისევე, როგორც საერთოდ მთელი სახელმძღვანელო); სამაგიეროდ, ტექსტის ნახევარზე მეტი ეთმობა ქიმიურ მრეწველობას („დაუმუშავებელი მასალიდან მზა პროდუქციამდე“), ქადალდის წარმოებას, ტოქსიკურ ნივთიერებათა მოქმედებას ადამიანის ორგანიზმზე და სხვ. წიგნის ერთ-ერთი ქვეთავი – „დუღილის რეაქციები ქიმიურ მრეწველობაში“ –

ასეთი საშინაო დავალებით სრულდება:

„გაზის გამოსახულება ამშვენებს სვეტიცხოვლის ტაძარს. გაიხსენეთ კინოფილმ „ჯარისკაცის მამაში“ როგორ ზრუნავს ქართველი გლეხი ომით განადგურებულ უცხო მიწაზე გაზრდილი გაზის გადასარჩენად. რაზე მიგანიშნებო მოყვანილი ფაქტები?“ (ქიმია 10. გვ. 101).

შეგახსენებო – საუბარია მეათე კლასის ქიმიის სახელმძღვანელოზე, თავზე, რომელიც ქიმიურ რეაქციებს ეხება! პირდაპირ უნდა ვთქვათ: დამოწმებული ფაქტები, ჩვენი აზრით, მიგანიშნებო ავტორთა მიერ უკუღმართად გაგებულ საგანთაშორისი (ინტერდისციისარენი) სწავლების პრინციპებზე, ხოლო ზემოხსენებული (ციტირებული) ტექსტი ადლეგებილ-დაწყვილებულია (ანუ – ინტეგრირებულია) ხელოვნებათმცოდნეობასთან, კინოს ისტორიასთან, დემეტრე I-ის ცნობილ საგალობელთან – ერთი სიტყვით, ყველაფერთან, ქიმიის გარდა. რაკი მეათე კლასის სახელმძღვანელოს პარაგრაფებს გავეცანით, ჩვენი ბუნებრივი ინტერესი იმანაც გამოიწვია, თუ რა საკითხები განიხილება უფრო დაბალი კლასების ქიმიის სახელმძღვანელოებში. მეშვიდე კლასის ქიმიის წიგნში ვალენტობის შესწავლის უნიკალურ მეორდს წავაწყდით:

„გსურთ აღვილად დაიმახსოვროთ ელემენტთა ვალენტობები? ითამაშეთ „გზაზე მიდის ელემენტი“: გზაზე მიდის ნატრიუმი? რათა ერთი? მაშ რამდენი? ალუმინი! გააგრძელეთ თამაში“.

ხომ კარგად დაიმახსოვრეთ? მოდი, ახლა მერვე კლასში გადავინაცვლოთ. ამ კლასის სახელმძღვანელოში კი ასეთი რამ წერია:

„ჩემი თავგადასავალი“. I ნაწილი

„სამყაროს გაჩენისთანავე მზეზე დავბადებულვარ (საუბარია წყალბადზე – ნ. გ., კ. ჯ.) ჩემი მშობლები ერთმანეთზე უზომოდ შეევარებული პროტონი და ელექტრონია. ყველა სხვა ელემენტს ჩემს შვილად მივიჩნევ. მეცნიერები ვარაუდობენ, რომ სწორედ მე დავუდე საფუძველი ელემენტთა დიდ ოჯახს. ვისაც ჩემი აღნაგობა აინტერესებს, მზად ვარ, გული გადავუშალო. ჩემს გულში საპატიმროს მსგავსი ბირთვია...“ და ა.შ.

წესით, მოზარდებს ამ ასაკში მაინ რიდი, ჯეკ ლონდონი, ალექსან-დრე დიუმა და ართურ კონან დოილი უკვე წაკითხული უნდა ჰქონდეთ და ლევ ტოლსტოის კითხვას იწყებდნენ. მერვეკლასელის ენობრივი სივრცისათვის სრულიად შეუფერებელი, ყოვლად სამარ-

ცხვინო ენის მოჩლექით საუბარი მეცნიერების ფუნდამენტურ საკითხებზე ისეთივე შეუსაბამობაა, როგორც წყალბადის სამშობლოდ მზის გამოცხადება. ამა თუ იმ მეცნიერების საფუძვლების შესწავლა, პირველ რიგში, ამ მეცნიერებისათვის ნიშანდობლივი (საკითხი) ტერმინოლოგიის, მისთვის დამახასიათებელი დაწურული ენის ათვისებას და ამ ენაზე აზროვნების, წერის, მეტყველებისა და ა. შ. განვითარებას გულისხმობს.

ეს პროექტები, დოკუმენტები და წიგნები სავსებით ხელმისაწვდომია ფართო საზოგადოებისათვის. ისინი განიხილებოდა საპარლამენტო კომიტეტებში, მთავრობის სხდომებზე, განათლების სამინისტროში, სკოლებსა თუ უნივერსიტეტებში. იმართებოდა სხვადასხვა სახის დისკუსიები, თითქოს გამოითქმებოდა კრიტიკული აზრიც. მოელ ამ ბნებმეტყველებას, ენობრივ და აზრობრივ კოშმარს ზოგნი სოროსის ფარულ ზრახვებს უკავშირებდნენ, ზოგნი – მასონების შეთქმულებას მიაწერდნენ, მაგრამ არავის უთქვამს, რომ ეს ყველაფერი გაუნათლებლობის, კნინი (დუფუქტური) აზროვნებისა და, უბრალოდ, რეგვენობის ნაყოფია.

ის, რაც ზევით მოგახსენეთ, ეხებოდა ზოგადი განათლების რეფორმის შინაარსობრივ მხარეს. რეფორმატორთა ოთხწლიანი მოღვაწეობის შედეგად არანაკლებ სავალადო სურათია შექმნილი განათლების სისტემის ინსტიტუციური მოწყობის, მართვისა და დაფინანსების სფეროშიც.

„რეფორმატორებს“ თავში მოუვიდათ და სკოლების დაფინანსების ახალი, ყოვლად უვარგისი წესი შემოიდეს. ამ წესის მიხედვით, სკოლის ბიუჯეტი ვაუჩერული დაფინანსებით იგსება. ვაუჩერი ერთ მოსწავლეზე გათვლილ თანხას გულისხმობს, ამიტომაც სკოლის ბიუჯეტი მთლიანად დამოკიდებულია მოსწავლეთა რაოდენობაზე, რასაც კატასტროფული შედეგები მოაქვს – მცირეკონტიგენტიანი სკოლები კოტრდება და იხურება. ასეთი სკოლების უმრავლესობა კი სოფლებში, განსაკუთრებით, მაღალმთიან და სასახლვრო რეგიონებშია. ამ რეგიონებში მოსახლეობის დამაგრება, მნიშვნელოვანწილად, სწორედ სკოლის არსებობაზეა დამოკიდებული. იმის ნაცვლად, რომ განათლების სამინისტროში სკოლების დაფინანსების უფრო შესატყვისი (ადექვატური) და არა ასეთი მომაკვდინებელი წესი მოეფიქრებინათ, განათლების მაშინდელმა მინისტრმა ალ. ლომაიამ გამოაცხადა: მაღალმთიანი აჭარა ეკოლოგიურად საშიში ზონაა და სულ არ არის საჭირო იქ მოსახლეობის ცხოვრებათ. როგორც ჩანს, სწორედ ამ გზით აპირებს განათლების სამინისტრო ჯავახეთის, სვანეთის, ხევსურეთის, თუშეთისა და სხვა მაღალმთიანი რეგიონების მოსახლეობის გადარჩენას. საქართველოში უბაე დაიხურა

დაახლოებით 1200 სკოლა. ცოტა ხანში საჯარო სკოლები მხოლოდ მსხვილ რაოთნულ ცენტრებში დარჩება, სოფლებიდან კი მოსწავლეები ყვითელი აგტობუსებით ივლიან. თუმცა მაღვ, ალბათ, ეს სოფლებიც დაიცლება და ყვითელი აგტობუსების ხანაც ისტორიას ჩაბარდება. „პროექტების ენაზე“ კი ამ ეროვნულ უბედურებას „ოპტიმიზაცია“ ეწოდება.

ასევე, „რეფორმატორებს“ თავში მოუვიდათ და შემოიდეს საჯარო სკოლების დირექტორთა დოტოტორონის მეშვეობით დანიშვნა. შედეგად მივიღეთ ის, რომ ადამიანები საკუთარი საცხოვრებელი ადგილებიდან 30, 50 და ზოგჯერ 100 კილომეტრით დაშორებული სკოლების დირექტორებად დაინიშნენ, ერთი აზერბაიჯანელი პედაგოგი კი, ლამის იქო, სომხური სკოლის დირექტორად განაწესეს. ამ სუპერ-ობიექტური წესით გადირექტორებული პიროვნებების დიდ ნაწილს მისვლისთანავე პედაგოლექტივთან და მშობლებთან მოუვიდა კონფლიქტი და ადარც ისაა დიდად გასაკვირი, რომ დოტოტორონით დანიშნული ერთ-ერთი სკოლის ახალი დირექტორი საკუთარი კაბინეტის ფანჯრიდან დღისით, მზისით, ტელეკამერების წინ უშვერი სიტყვებით აგინძდა და ლანბდავდა ეზოში მყოფ მოსწავლეებს, მათს მშობლებს, პედაგოლექტივს და, მგონი, სკოლის დარაჯსაც კი. მოელი ეს ქაოსი და გაურკვევლობა დღემდე გრძელდება...*

ამავე დროს, მელოტოტორონე „რეფორმატორებმა“ საქართველოში გააუქმეს ბევრი საავტორო და სპეციალიზებული სასწავლებელი, რითაც, ჩვენი კერძო აზრი თუ ვინმეს აინტერესებს, უამრავ ნიჭიერ ახალგაზრდას მოუსპეს საკუთარ სამშობლოში პროფესიული ზრდისა და განვითარების საშუალება.

ცალკე განსჯის საგანია რეფორმატორების მიერ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ჩატარებული „სპეციალისტიაცია“. ბოლონიის პროცესთან დაახლოების მოტივით და მომისებით პირველი რაც გაკეთდა – საბაზო დაფინანსების გაუქმება და მის ნაცვლად ერთობ მწირი პროგრამული (ანუ საგრანტო) დაფინანსების შემოღება იყო. ამით მოისპო სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობისათვის აუცილებელი ტექნიკური ბაზის არათუ განახლების, არამედ ელემენტარულ დონეზე შენარჩუნების საშუალება: საგრანტო დაფინანსება ამ ფუნქციას, ცხადია, ვერ შეგსრულებს, ვინაიდან კონკრეტული პროგრამების განხორციელებულისთვისაა გამიზნული და არა – კვლევითი ლაბორატორიების შენახვისა და თანამედროვე ხელსაწყო-დანადგარებით აღჭურვისათვის. საუნივერსიტეტო მეცნიერებას მოესპო განვითარების საშუალება.

* ან ვინაა გამჩერებელი? განათლების საპარლამენტო კომისიის თვმჯდომარის, უფ. ნოდარ გრიგორაშვილის ფრაზას გაგახსენებთ: "ახლა მე ბატონი დავითის აღშეოთვების მინიმალიზაციის მოხდენა მსურს..." რავარია?! (რედ. შენ.)

არადა, ბოლონიის პროცესის ფუძემდებლური დოკუმენტების მიხედვით, უნივერსიტეტი მხოლოდ ის უმაღლესი სასწავლებელი შეიძლება ითვლებოდეს, სადაც სამეცნიერო კვლევა და სტუდენტთა სწავლება ერთდროულ და ურთიერთგადამკვეთ პროცესს წარმოადგენს.

რეფორმატორთა შემდეგი, არანაკლებ მომაკვდინებელი ნაბიჯი იყო ფაკულტეტების მქანიკური, სრულიად გაუაზრებელი გაერთიანება. სწორედ ამის შედეგია რომ დღესდღეობით, ჰუმანიტარულ ფაკულტეტზე გაერთიანებულია კლასიკური ფილოლოგია და კინო-ტელე რეჟისურა, აღმოსავლეთმცოდნეობა და ტანსაცმლის დიზაინი, ისტორია და ოპერატორის ხელობა, დასავლეოევროპული ენები, ლიტერატურა და დეკორატიული ქსოვილები... მთავარია სტუდენტმა ჯამში კრედიტ-სათების განსაზღვრული რაოდენობა დააგროვოს. ჩვენს კითხვაზე, თუ რისი სპეციალისტი იქნება ასეთი ფაკულტის კურსდამთავრებული, რეფორმის მესვეურთაგან მივიღეთ პასუხი: „ის ჰუმანიტარიის (!) ბაკალავრი იქნება“. ანალოგიური ვითარებაა სხვა ფაკულტეტებზეც, რომელთა რიცხვიც დღეს მხოლოდ ექვსია. ცნობისათვის, თავად ბოლონიის უნივერსიტეტში 22 ფაკულტეტია და იქ თავში არავის მოსვლია არც მათი გაერთიანება და არც კათედრების გაუქმება. რა ქვია ამას, წინასწარგანზრახული ბოროტმოქმედება, თუ უბრალოდ, სიბრიუმე?

ასევე, ცალკე ანალიზისა და განსჯის საგანია „რეფორმატორთა“ მიერ მეცნიერებათა აკადემიის სისტემაში არსებული სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების ფაქტობრივი მოშლა. არავინ დავობს, რომ აკადემიის სისტემა (ისევე, როგორც განათლების სისტემა მოლიანად დრმად გააზრებულ, მეცნიერებისა და განათლებისათვის სასარგებლო რეფორმას საჭიროებდა და საჭიროებს კიდეც, მაგრამ ის, რაც რეფორმის სახელით განხორციელდა საქართველოში, სხვა არაფერია თუ არა სამეცნიერო და საგანმანათლებლო კერების მოსპობა. დღეს ისიც საკითხავია, ამ „რეფორმის“ შედეგად დარჩა კია საქართველოში მეცნიერების განვითარების ელემენტარული პირობები და პერსპექტივა?

მთელს ციფრიზებულ სამყაროში, არსებული თანამედროვე განათლების სისტემები კაცომოყვარეობის და შემწყნარებლობის პრინციპებზეა დაფუძნებული. ჩვენი რეფორმატორების მიერ შემუშავებულ „მოსწავლის ქცევის კოდექსში“ გაცხადებული „ნულოვანი ტოლერანტობა“ (სწორედ ასე წერია) კი ე.წ. "ძნელად აღსაზრდელი" ბავშვების მიმართ აღტერნატიულ სკოლებში მათ გადაყვანას გულისხმობს. ნათელია, რომ ეს პათოლოგიური წამოწყება ეწინააღმდეგება ჰუმანურ, სამართლებრივ და, უბრალოდ, ადამიანურ პრინციპებს. უეჭველია, ამგვარ სკოლაში ბავშვის გადაყვანა მის

სოციალურ გარიყელობას (ბდშ: სტიგმატიზაციას) და შესაბამისად, გაძორობებას გამოიწვევს. განათლების რეფორმატორთა მიერ ამგვარი მოსწავლეების მიმართ გამოჩენილი ეს უკიდებანო და ოანაც უაზრო სისახტიკე ძალიან ძვირადაც დაუჯდება სახელმწიფოსა და მთლიანად საზოგადოებას.

ჩვენს ვაი-რეფორმატორებს თავში კი მოუვიდათ, მაგრამ ჯერჯერობით მაინც ვერ მოახერხეს ქართულ ენასა და ლიტერატურაში საერთო ეროვნული გამოცდის გაუქმება. ამგვარი მიზანი რომ განეხორციელებინათ, ეს იქნებოდა მათი ოთხწლიანი „მოდგაწეობის“ მწვერვალი (კულტურული) და „პროექტების ენის“ საბოლოო გამარჯვება ქართულ სალიტერატურო ენაზე. განათლების სამინისტროს ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის ხელმძღვანელი, ბ-ნ ს. ჯანაშია გვამცნობს:

„განათლების სამინისტროში არსებობს მოსაზრება, რომ ქართული ენის გამოცდისას ერთი აბიტურიენტი კი არ უნდა ეჯიბრებოდეს მეორეს, არამედ იყოს ჩათვლა.... ეს იქნება ამერიკული სერტიფიკატის, ტრეფელის მსგავსი გამოცდა. არსებობს მოსაზრება, რომ სერტიფიცირების ტიპის გამოცდა ჩვენთანაც უკეთესი იქნება, რადგან ხელს შეუწყობს არაქართველთა ადაპტაციას და, მეორეს მხრივ, რეპეტიტორთა რიცხვის შემცირებას. დღეს, სამწუხაროდ, ქართულს კარგად აბარებს ის, ვისაც ფული აქვს. ამ სისტემით კი მოსწავლემ შეიძლება გამოცდა მეათე კლასში წინასწარ ჩააბაროს და უპავიცოდეს, აქვს თუ არა ენის სერტიფიკატის შესაბამისი დონე.“

ანალიზიური განცხადება „რუსთავი 2“-ის ეთერში პროფ. გიგი თევზაბეგმაც გააკეთა. „რეფორმის მამათა“ მსჯელობიდან გამოდის, რომ ქართული ენისა და ლიტერატურის გამოცდა უნდა გაუქმდეს შემდეგ გარემოებათა გამო:

- ის იწვევს რეპეტიტორთა რიცხვის ზრდას
- მისი ჩაბარება მხოლოდ მდიდარი ოჯახების შვილებს შეუძლიათ
- ხელს უშლის არაქართველთა ადაპტაციას საზოგადოებაში.

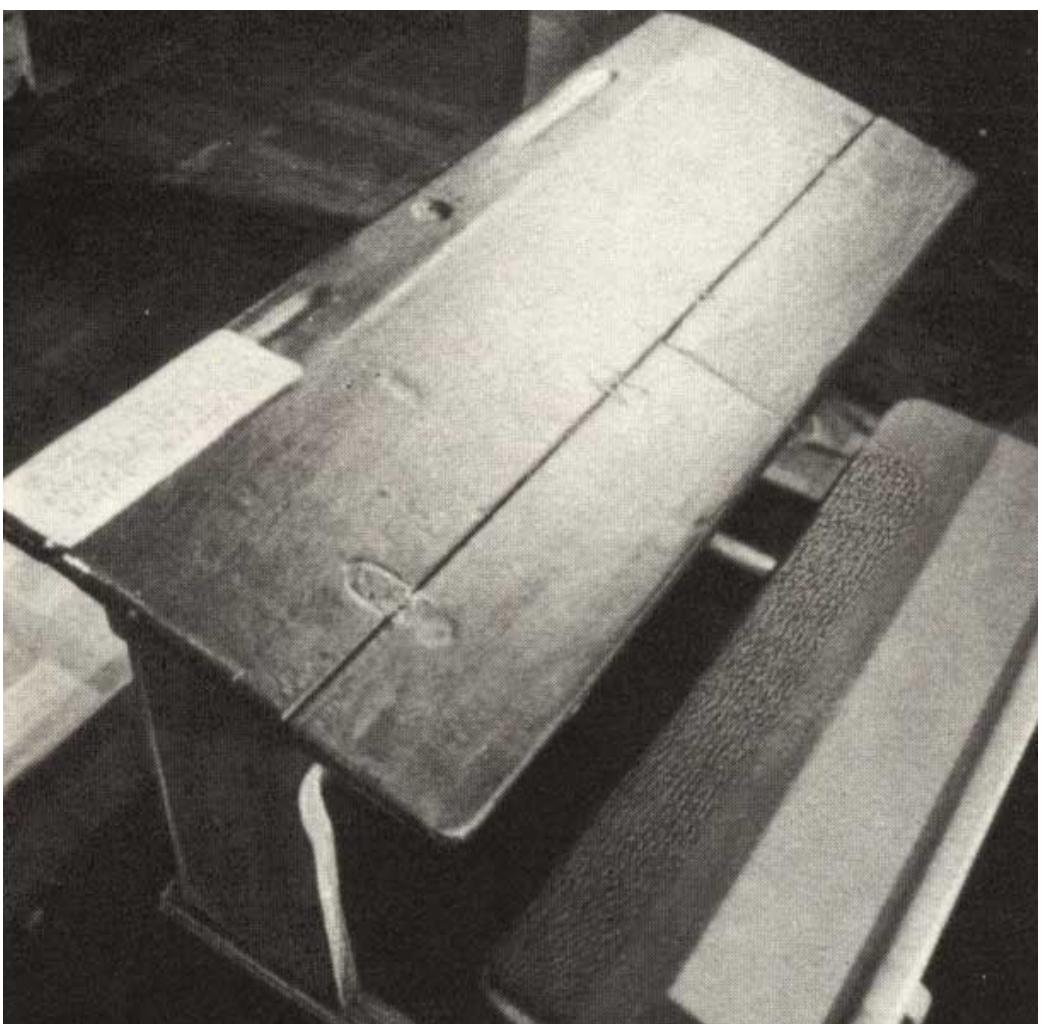
ლოგიკა ნათელია: არ არის გამოცდა, არ არის პრობლემა! საკითხავია, ზოგადი უნარების გამოცდამ რეპეტიტორთა რიცხვის შემცირებას შეუწყო ხელი, თუ პირიქით? ან რეპეტიტორთა წინააღმდეგ ბრძოლა სკოლაში სწავლების ხარისხის ამაღლებით უფრო სწორი და შედეგიანი (ეფექტური) იქნება, თუ გამოცდების გაუქმებით? რა შედაგათი იქნება არაქართველი მოსახლეობისათვის, თუკი ქართულ მოსახლეობასაც აღარ ეცოდინება ქართული? ამ

შემთხვევაში, რა ენაზე უნდა იმეტყველოს საქართველოს მოქალაქეებმა? რუსულად. ინგლისურად, ოუ არაბულად? ცხადია, რომ გამოცდის გაუქმება, ან „ტოეფელის“ მაგვარი ტესტით ჩანაცვლება მისი შესწავლის მოტივაციას ნულამდე დაიყვანს. ერთხელ და საბოლოოდ უნდა გავიგოთ – ტოეფელი, ეს არის არა მშობლიური, არამედ მეორე (ანუ უცხო) ენის ტესტი. ამგვარი ტესტით მოწმდება, ფლობს ოუ არა ადამიანი ამა ოუ იმ უცხო ენას სრულ საკომუნიკაციო დონეზე – ეგაა და ებ.

როგორც ვხედავთ, „პროექტების ენაზე“ მეტყველნი არა მათემატიკის, საბუნებისმეტყველო საგნების, უცხო ენებისა და, მით უმეტეს, ზოგადი უნარების, არამედ სწორედ ქართული ენისა და ლიტერატურის გამოცდას უპირებენ გაუქმებას. ამით ისინი უკვე აშპარად და დაუფარავად იწყებენ ბრძოლას ქართული ენის წინააღმდეგ. ქართული ენა საქართველოში ჯერჯერობით სახელმწიფო ენაა და თითოეული მოქალაქისათვის აუცილებელია მისი კარგად ცოდნა, რათა სრულფასოვნად შეძლონ საკუთარი მიზნებისა და შესაძლებლებების რეალიზაცია საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და საქმიანობის ნებისმიერ სფეროში. ხოლო ვისთვისაც ქართული მშობლიური ენაა, მათოვის ქართული ენის სრულყოფილი ცოდნა სამყაროს შემეცნების, აზროვნებისა და თვითგამოხატვის უმთავრესი იარაღია. აქედან გამომდინარე, რეფორმატორთა დაშქრობა არა უბრალოდ ქართული ენის, არამედ ზოგადად აზროვნებისა და შემეცნების წინააღმდეგად მიმართული.

სიმართლეს თვალი უნდა გავუსწოროთ და ვთქვათ: საქართველოში ჩამოყალიბდა მანკიერი, მაგრამ კარგად განვითარებული, მონოლიტური სისტემა, რომელიც საონადო მექანიზმებითაა აღჭურვილი საკუთარი სიცოცხლისუნარიანობის შესანარჩუნებლად. ამ სისტემის ყოველ იერარქიულ საფეხურზე, როგორც წესი, ინიშნებიან „პროექტების ენაზე“ მეტყველი და შესაბამისად „მოაზროვნე“ ადამიანები. სისტემის გამართული მუშაობისათვის კი აუცილებელია განიდევნოს ზუსტი აზროვნება, გამართული წერა და მეტყველება. ქართული ენისა და ლიტერატურის გამოცდის გაუქმებაც სწორედ ამ „დიად“ მიზანს ემსახურება.

დამოუკიდებლად და ნათლად მოაზროვნე თავისუფალ ადამიანთა არსებობა სამოქალაქო საზოგადოების, სამართლებრივი და დემოკრატიული სახელმწიფოს ჩამოყალიბების აუცილებელი წინაპირობა. როდესაც, ამის საპირისპიროდ, განათლების სისტემა აზროვნების უნარს მოკლებული, უცოდინარი და ბნელმეტყველი ადამიანების აღზრდას ისახავს მიზნად, მაშინ ისმის კითხვა: რა სახელმწიფოს ვაშენებთ? ან საერთოდ, აქვს კი ჩვენს ქვეყანას მომავალი?

"აგხესიული

სისიახლე

ფათო ჭულიძე

უკანასკნელ ხანს ქართულ პრესაში მეტად საინტერესო დისკუსია განახლდა განათლების სისტემაში არსებული პრობლემების თაობაზე. აღნიშნული საკითხი უკვე დიდი ხანია, საზოგადოების ფართო ფენების განხილვის საგნად იქცა, მაგრამ ამჯერად თქვენს ყურადღებას მხოლოდ დავა-კამათის ბოლო ეტაპზე გავამახვილებ, რომელსაც სათავე ქალბატონ ნინო გოგუაძისა და ბატონ კოტე ჯანდიერის წერილმა – "რეგვენობის ანატომიამ" დაუდო.

რასაკვირველია, სიტყვა დისკუსია თავისთავად გულისხმობს, რომ აღნიშნულ პროცესს სულ მცირე, ორი მხარე მაინც უნდა ჰყავდეს და ჩვენს შემთხვევაში ამ ეგრეთწოდებული "მეორე მხარის" ფუნქცია განათლების და მუცნიერების სამინისტროს ეროვნული სახწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის დირექტორმა, ბ-ნმა სიმონ ჯანაშიამ იკისრა.

ბ-ნი სიმონი, რომელსაც შინაურულად სიკოსაც ეძახიან, ასე ვთქვათ, თანამედროვე "მოდგაწეოთა" იმ კატეგორიას განეკუთვნება, საკუთარ თავს "რეფორმატორებად" რომ იხსენიებენ ხოლმე. თავად სიტყვა რეფორმა (ფრანგული réforme – ლათინური სიტყვიდან reformo) რაიმეს უკეთესობისაკენ გარდაქმნას ნიშნავს და წინსვლის ელემენტის უმცირეს შემცველობას მაინც ითვალისწინებს; ყოველ შემთხვევაში, ნერგებასა და განადგურებას ნამდვილად არ გულისხმობს...

როგორც ჩანს, ჩვენმა "რეფორმატორებმა", რომლებიც ხშირად კოპ-წიაობენ რომელიმე უცხო ენის (ძირითადად, რუსულის ან ინგლისურის) "აქანქიქინები" ცოდნით და მეტი დამაჯერებლობისათვის, თავიანთ "საეტაპო" გამოსვლებში, შიგადაშიგ ლათინიზმებსაც ჩაურთავენ ხოლმე, მათ მიერ პაიპარად წამოსროლილი უცხო სიტყვების უდიდესი

უმრავლესობის მნიშვნელობა საერთოდ არ იციან! ასე ჩანს, ამას ჩვენზე შთაბეჭდილების მოსახლეობად სჩადიან, თორემ იმთავითვე რა აზრი ძევს ამა თუ იმ სიტყვასა თუ ცნებაში, არც არაფრად დაგიდევენ.

გულახდილად გითხრათ, ისე კარგად ვერა ვარ ჩახედული განათლების სისტემასთან დაკავშირებული, ასე ვთქვათ, "მოდერნიზებული" კანონმდებლობის ნიუანსებში, მაგრამ როგორც კ.წ. "რეფორმების" კატასტროფული შედეგების ერთ-ერთმა თვითმხილველმა, პირდაპირ შემიძლია განვაცხადო, რომ აღნიშნულ დისკუსიაში ჩემი, ერთი რიგითი ქართველისა და მოქალაქის სიმპათიები ვერანანირად ვერ იქნება იმ გუნდის მხარეზე, რომელსაც ბ-ნი სიკო წარმოადგენს.

იმდინა ზედმეტ ფამილარობაში არ ჩამომერთვევა, თუ განათლების სამინისტროს მაღალჩინოსანსა და "რეფორმის" ერთ-ერთ მამას ასე, შინაურულად მოვიხსენიებ: აბა, სხვას ყველაფერს თავი რომ დავანებოთ, დიპლომირებული ისტორიკოსი გახდავართ და ცოტა არ იყოს, მეუხერხულება კიდეც სიმონ ჯანაშიასთან კამათი... გვარ-სახელის მიმართ მორიდებაზე მოგახსენებოთ, თორემ შვილიშვილობის მიუხედავად, ამ სიმონ ჯანაშიას აზროვნების წყობას ("ედვანსირებულთათვის" – **გენ-ტალიტეტს**) უფროს სიმონ ჯანაშიასთან ნამდვილად არაფერი აქვს საერთო!

რადგან გულწრფელად ვაღიარე, რომ საგანმანათლებლო კანონმდებლობაში მოვიკოჭლებ, საკუთარ თავს ამ კონკრეტულ თემაზე პოლემიკაში ჩართვის უფლებას ვერ მივცემ და მთლიანად ბატონ კოტეს და ქალბატონ ნინოს მივენდობი – მითუმეტეს, რომ ისინი ჩემი დახმარების გარეშეც მშვენივრად ართმევენ საქმეს თავს; ამ კონკრეტულ შემთხვევაში კი მშობლიური ენისადმი ის "შემოქმედებითი" დამოკიდებულების საკითხი უფრო მაღლვებს, რამაც ბოლო წლებში მართლაც შემაშფოთებელი სახე მიიღო.

როგორც უკვე აღვნიშნე, უმეტეს შემთხვევაში "რეფორმატორებმა" საერთოდ არ იციან და ეტყობა, არც აინტერესებით იმ უცხო სიტყვების მნიშვნელობა, რომელთა წარმატებითაც ასე ხშირად გვაწონებენ თავს და კაცმა რომ თქვას, აქ გასაკვირიც არაფერია, რადგან უცხო ენას კი არა, "პროგრესის" ეს მედროშები საშუალო დონეზე მშობლიურ ენასაც ვერ ეწყობიან. თუმც ვგონებ, საშუალო – ცოტა ზედმეტი მომივიდა, რადგან ხატოვნად თუ ვიტყვით, ეს დირსპატივსაცემი გვამები¹ აღნიშნულ საკითხში ზღვის დონეზე დაბლა დგანან... თუ ყველაფერს იმ უფრობასაც დაგუმატებოთ, რომლითაც ჩვენი "რეფორმატორების" უმრავლესობა გამოირჩევა, მაშინ ისიც გასაგები გახდება, ვისთან გვაქვს საქმე და რას უნდა ველოდეთ მათგან!

¹ ახლა, იგივე არავის დაქმართოს, "უძღვები შვილის დაბრუნება" რომ წაუსათავურეს საგანმანათლებლო სტატიას და ატყდა ერთი ვაი-უმშელებელი – გაუმაძღვრობისა რა შეატყვეთ მაგ კაცხო.

რასაკვირველია, თითო-ოროლა წიგნწაკითხულ ადამიანს "რეფორმატორებშიც" იპოვნის მონდომებული კაცი, მაგრამ ზოგადი ტვინგადაბრუნებულობა და შუბლის ძარღვთან დაკავშირებული პრობლემები, არც მათ აძლევს საშუალებას, ქვეყნის საქმეს სასიკეთოდ წაადგნენ: მათი შიდაპარტიული "საგანმანათლებლო" ფუნქცია მხოლოდ იმით ამოიწურება, რანგით თავიანთ ტოლ-სწორთა ენადვარჭნილობის გამოსწორება რომ უწევთ შიგადაშიგ, თორემ ილორის – გასულორების, ან ა. კალანდაძისა და მ. ლებანიძის გაცისფერყანწელების საქმეში შეგვის შეტანას როგორ გაბედავენ!..

რადა დაგიმალოთ და, ფრიადად მშვენიერი სიტყვა გამომივიდა, მთლად ვასიკო კექერაძის სტილში – "გაცისფერყანწელება".

ისე, უკაცრაული პასუხია და ვინაიდან უგზო-უგვლოდ განათლებულ "რეფორმატორებთან" მაქვს საქმე, ვატყობ, რაღაც-რაღაცეების განმარტება მომიწევს; ამიტომ თავს უფლებას მივცემ და ზოგიერთ, ჩემის აზრით აუცილებელ შენიშვნას, ფრჩხილებში მოვაქცევ – აი, ასე: (ვასიკო კექერაძე – ცხობილი ქართველი მწერლის, გურამ დოჩანაშვილის მოთხოვნის პერსონაჟი). გარდა ამისა, ათვლის რომაული წესი რომ არ ემცხეოთ, თარიღების მითითებისას არაბულ ციფრებს გამოვიყენებ (მაგ: **მე-19** საუკუნე, **მე-20** საუკუნე და არა **XIX** ან **XX**).

ისე, "რეფორმატორების" გასაგონად ვამბობ, რომ წიგნი ჩვენ მაოხოველ ბარბაროს თემურ ლენგსაც კი ყვარებია (**თემურ ლენგი**, მეტსახელად "კოჭლი" – მონდოლი დამპყრობელი, რომელიც მე-14 მე-15 საუკ. მიჯნაზე რამდენჯერმე შემოესია საქართველოს და ააოხრა), მაგრამ რადგან წერა-კითხვა თავად არ იცოდა, ამისთვის საგანგებოდ ხალხი ჰყავდა შერჩეული, რომელთაც მარტო ამ საქმის კეთება ევალებოდათ.

სხვათა შორის, დროის სიმცირის ან ქართულ დამწერლობასთან ურთიერთობის პრობლემები თუ აწუხებთ, თემურ ლენგის მიერ "აპრობირებული" მეთოდის გამოყენება ჩვენს "რეფორმატორებსაც" შეუძლიათ. უბრალოდ, ამისათვის სხვადასხვა გრანტებიდან ერთი-ორი თეთრის გამეტება მოუწევთ, წიგნის საკითხად დაქირავებული ადამიანების შრომის ასანაზღაურებლად – ეგად და ეგ.

რადგან ზემოთ რამდენიმე ცნობილი ადამიანის თუ მოვლენის ხსენება მომიხდა, ბარემ ამ საქმესაც აქვე მოვამთავრებ: (ანა კალანდაძე და **მურმან ლებანიძე** – მე-20 საუკუნის მეორე ნახევრის გამოჩენილი ქართველი პოეტი; **სიმონ ჯანაშია** – გამოჩენილი ქართველი ისტორიკოსი, სიკო ჯანაშიას ბაბუა; **"ცისფერყანწელები"** – მე-20 საუკათასის შექმნილი "ლიტერატურული ორდენი" (ჯგუფი), რომელიც გარკვეული მხატვრული სტილისა და მსოფლმხედველობის პოეტებსა

და მწერლებს აერთიანებდა)...

ახლა, როცა ზოგიერთ ტექნიკურ საკითხზე უპევ შეგითანხმდით, თავს უფლებას მივცემ ისევ დასაბამს დაგუბრუნდე.

პრინციპში ეს "ერუდიტები" თავისთვის თუ იქნებიან და სხვას არავის შეაწუხებენ, რა ჩვენი საქმეა, ვის აქვს წაკითხული ვაჟა (ვაჟა-ფშაველა – უდიდესი ქართველი პოეტი) და ტოლსტოი (ლევ ტოლსტოი – უდიდესი რუსი მწერალი), ან ვისი განათლება დასრულდა "აი ია"-ს (ამის განმარტებას "რეფორმატორებსაც" კი ვერ ვაკადრებ) დონეზე! მაგრამ ვაი, რომ ვითარება ბევრად უფრო სავალალოა.

მთელი უბედურება ისაა, ამ ადამიანებმა მტკიცედ მოიკიდეს ფეხი ჩვენი ცხოვრების ყელა სფეროში და ალლო თუ არ მდალატობს, იქაც ზუსტად იგივეს უნდა აპირებდნენ, რაც განათლების სისტემას და ქართულ ენას დამართეს. ღმერთმა ქნას ვცდებოდე, თორემ იმას, რაც ამ ყმაწვილებმა მშობლიურ ენას მოსწიეს, ჩემებრ უბირი კაცი კი არა, ზოგი "ბრძენი, ენამჭევრიც" ვერ აღწერს.

ცოტა გაცვეთილი თემა კია, მაგრამ ჩვენ რომ თავმოყვარე, სრულყოფილი საზოგადოება და სახელმწიფო ვიყოთ, იმ კურიოზის შემდეგ, რომელიც განათლების ყოფილ მინისტრს სიტყვა "ბავშვის" სწორად დაწერასთან დაკავშირებით დაემართა, უშიშროების საბჭოს მდივნად კი არ უნდა გაემწესებინათ, საშუალო სკოლის ატესტატიც უნდა ჩამოერთმიათ და პირველ კლასში დაესვათ, რომ ყველაფერი სწორედ "აი ია"-დან დაეწყო.

ისე, თუ არ მიწყენს, ერთ რჩევას კი მივცემ: ასე ძალიან თუ უჭირს სამი თანხმოვნის თანმიმდევრობით წარმოთქმა და ამის შემდეგ დაფაზე მათი გრაფიკულად გამოსახვა, მისთვის ასე რთული "ბავშვის" ნაცვლად, შეუძლია ითლი ფორმა – ზემოიმერული (ხარაგაულური) "ბდარი", ან კიდევ უფრო მარტივი – "ბადანა" გამოიყენოს. მართალია ორივე ფორმა კუთხეური კია, მაგრამ რაც არ უნდა იყოს, ქართულია მაინც.

სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, თუ ყველაფერი ასევე გაგრძელდა და ამ "ნოვატორებმა" მიზანმიმართულად "გაჯეობარებული" თაობის აყოლიებაც მოახერხეს, მაქსიმუმ ორი ათეული წლის შემდეგ ჩვენი შვილები და შვილიშვილები რუსთაველის (შოთა რუსთაველი – მე-12 საუკ. გენიალური ქართველი პოეტი, უკვდავი "ვეფხისტებისნის" ავტორი) უბრალოდ წაკითხვასაც კი ვეღარ შეძლებენ, აზრის გამოტანაზე რომ არაფერი ვთქვათ.

იმას, რაც ასე მეთოდურად მკვიდრდება ჩვენს დღევანდელ ყოფაში, ქართულთან არაფერი აქვს საერთო. უფრო მეტიც, მას "ანტიქართულსაც"

კი ვერ უწოდებ. იმასაგან განსხვავებით, რასაც ქალბატონი ნინო და ბატონი კოტე ასე მოსწრებულად უწოდებენ "პროექტების ენას", მე კი "ენჯიოშნიკების ენასაც" დავარქმევდი, "ანტიქართული" – მართალია უარყოფით კონტექსტში – მაგრამ ასე თუ ისე რაღაცით ხომ მაინც ასოცირდება ქართულთან!

ერთგვარი კმაყოფილების გრძნობით გვინდა აღვნიშნოთ, რომ მშობლიური ენისადმი "შემოქმედებითი" მიღვიმის თვალაზრისით, ჩვენს პოლიტ-ელიტაში გენდერული ბალანსი მეტ-ნაკლებად დაცულია. უფრო მეტიც, ამ ბოლო ხანს უპირატესობის სუსტი სქესის ხელში გადასვლის ტენდენციებიც კი გამოიკვეთა. ახალი ფორმაციის პოლიტ-ქალბატონებმა ამ დარგში მართლაც რომ მნიშვნელოვან წარმატებებს მიაღწიეს, ამიტომ ქვემოთ მსჯელობაში ძირითად ყურადღებას სწორედ მათზე გავა-მახვილებ.

სხვათა შორის, განსაკუთრებული ლექსიკური მრავალფეროვნებით არც ჩვენი პარლამენტის ყოფილი თავმჯდომარე, ქალბატონი ნინო ბურჯანაძე გამოირჩეოდა. თუმცა, იმასთან შედარებით, რასაც ეკონომიკის მინისტრი ეკა შარაშენიძე, განსაკუთრებით კი მისი სენია, საგარეო საქმეთა მინისტრი ეკა ტყეშელაშვილი "ახერხებენ", ნინო ბურჯანაძის ფილოლოგიური "მიღწევები" მოსატანი ნამდვილად არაა.

რადგან საქმე სუსტი სქესის წარმომადგენლებს ეხება, ყველანაირად ვცდილობდი პერსონიფიცირებისაგან თავი შემეგავებინა, მაგრამ მშობლიური ენის წინაშე ქალბატონების "დამსახურება" იმდენად დიდია, მათი სახელები აუცილებლად უნდა შემორჩეს შთამომავლობას.

ამჯერად ციტატებისაგან თავს შევიკავებ. ისე, თუ ჩემს სიტყვებში ეჭვი გეპარებათ, ჩართეთ ტელევიზორი, მოუსმინეთ მათ გამოსვლებს და თუ ათი შემთხვევიდან მინიმუმ რვაში სიტყვა "გამარჯობას" გარდა რაიმე აზრს გამოიტანო, ადექტო და მთელი ეს გაუგებრობა თქვენი მონა-მორჩილის გონიერებას მიაწერეთ!

მათი საჯარო გამოსვლები რაღაცით ქანდაკების მიღება-ჩაბარების იმ აქტს მაგონებს, "არაჩვეულებრივ გამოფენაში" კომისიის თავმჯდომარე (თუ არ ვცდები, მგონი ამხ. ფესტვენიძე) მდივანს რომ კარნახობს...

ჩვენებურ "ოქროპირებთან" შედარებით ელოჩა შჩუკინა (**ელოჩა შჩუკინა** – გამოჩენილი რუსი სატირიკოსი მწერლების, ილფისა და პეტროვის ნაწარმოების პერსონაჟი, რომელიც ძირითადად შორისდებულებით მეტყველებდა) ნამდვილად ვირჯინია გულფად (**ვირჯინია გულფი** – გამოჩენილი ინგლისელი მწერალი ქალი) მოგეჩვენებათ.

რაოდენ გასაკვირიც არ უნდა იყოს, ლექსიკური მარაგის უკიდურესი სიმწირის მიუხედავად, ელოჩკა შჩუკინა ინტონაციისა და ნაწილობრივ, უსტიკულაციის საშუალებით ასე თუ ისე მაინც ახერხებდა სათქმელის თანამოსაუბრემდე მიტანას, რასაც ჩვენი ჩინოვნიკების შემთხვევაში ნამდვილად ვერ ვიტყვით.

პირადად ჩემი თავი ჯანდაბას, მაგრამ წარმოიდგინეთ რა დღეში იქნებიან მათი უცხოელი, განსაკუთრებით კი ინგლისურის მცოდნე კოლეგები, რომლებთანაც ჩვენი მინისტრები შექსპირის ენაზე (**უილიამ შექსპირი** – მე-16 მე-17 საუკ. მიჯნაზე მოღვაწე გენისალური ინგლისელი პოეტი და დრამატურგი) მოინდომებენ საქმეების "გაიმასქნებას" (**საქმის "გაიმასქნება"**, ანუ – ჩაწყობა, გაკეთება, გაჩარხვა, გაჩალიჩება – ცნობილი ქართველი მწერლის, მიხეილ ჯავახიშვილის ერთ-ერთი უკელაზე პოპულარული ლიტერატურული პერსონაჟის საყვარელი გამოთქმა).

მართალია, პოლიტიკასა და დიპლომატიაში ერთი ასეთი ხერხიც არსებობს – თუ საქმე მოითხოვს, ხანდახან ისე და იმდენი უნდა ილაპარაკო, მსმენელმა ვერც ვერაფერი გაიგოს; ოდონდ ეს ისეთნაირად უნდა გააკეთო, რომ თანამოსაუბრის თვალშიც ერთობ განსწავლულ ადამიანად წარმოჩნდე და იმანაც უკელავერი, რასაც ვერ მიხვდება, მხოლოდ საკუთარ უკიცობას გადააბრალო.

ჩემი აზრით, ამჯერად ამ მეთოდთან არ უნდა გვქონდეს საქმე. უბრალოდ, ის რაც კონკრეტულ შემთხვევაში ზემოდან დევს, არის სწორედ იმის მაქსიმუმი, რასაც ჩვენი პოლიტ-ელიტის ინტელექტუალური და გონიერივი შესაძლებლობები წვდება.

რახან განათლების საკითხებს ასე თუ ისე მაინც შევეხეთ, თავს უფლებას ვერ მივცემ, ქალბატონ თეა თუთბერიძის "დამსახურებაც" არ აღვნიშნო. ვიდაცა იკითხავს – სად თეა თუთბერიძე და სად განათლებაო, მაგრამ თუ არ ვცდები, ცოტა ხნის წინ ქალბატონი თეა სახელმწიფო უნივერსიტეტში მედია-სამართლის ლექტორად მიუწვევიათ. აწი რადა გვიჭირს ქართველებს? აქამდე რა ვარსკვლავებსაც წყვეტდნენ ქართველი უურნალისტები, ყველამ კარგად ვიციო და თუთბერიძის დამოდვრილები რასაც იზამენ, ხომ წარმოგიდგნიათ. ისდა დაგვრჩნია, ფეხი-ფეხზე შემოვიდოთ და მშვიდად ვუცქიროთ, თუ როდის დაიწყებს ჩვენი უნივერსიტეტის "უერნალისტიკის მიმართულება" (sic!) გენიოსების ჯგუფ-ჯგუფად გამოშვებას.

ნინო გოგუაძემ და კოტე ჯანდიერმა საკუთარ წერილს ისეთი სათაური შეურჩიეს, მშვენივრად რომ ასახავს საქმის რეალურ არსეს – "რეგვენობის ანატომია". ჩვენდა საუბედუროდ, ეს სირეგვენე უკიდურესად აგრესიულიცაა და თუ დროზე არ შევაჩერეთ, მერე გვიან იქნება "თითზე კბენანი" – ამის მწარე გამოცდილება ნამდვილად გვაქვს...

PS (რედაქციისაგან): ავტორი დასტურ ოპტიმისტურად განწყობილი გვეჩვენება, როცა ბრძანების – კიდევ ორი ათეული წელიო...
 მაგალითების მოტანა, თუნდაც ჩემი დაფხავებული მესიერების ხარჯზე, მთელი აღმანახის სათაბახო ფართს წაიღებდა და ამიტომაც, რაკიდა საუბარი, მირითადად, განათლების სისტემაში და მის გარეშემო დატრიალებულ ცოდვა-ბრალს შეეხებოდა, მხოლოდ ამ ბოლო ორი დღისა და ორ უმაღლეს (!) სასწავლო დაწესებულებაში შევლის შედეგად დარჩეულ მარგალიტებს დაგიფენ:

1.

იურისტთა საბჭო (sic!)

იწვევს სტუდენტებს სადისკუსიო თემაზე

მართლწინააღმდეგობის გამომრიცხველი ზეპანონური

გარემოებები...

507 აუდიტორია 15.00 სთ

2.

შაბათს, 4 ოქტომბერს

407 აუდიტორიაში

12.00სთ

დაზარალებულის როლი სისხლის

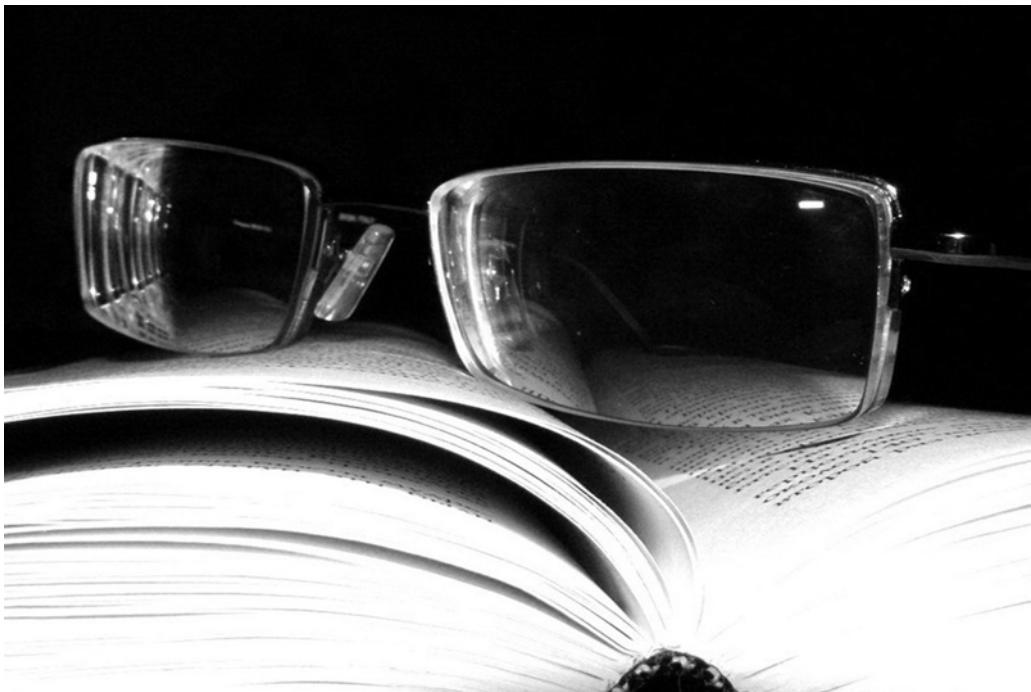
სამართლის პროცესში

PPS: ამათ იმედზე ვართ ჰააგის სასამართლოში?!

რაც შეეხება ზემოხსენებულ "ენჯიოშნიქური" ტიპის რაპორტებს, იხ.
მაგ:

... შერჩევითი ერთობლიობის მოცულობის (**sic!**) გათვალისწინებით და
შერჩევის რეპრეზენტატულობის (გაიხარე!) უზრუნველსაყოფად, გენერ-
ალურ ერთობლიობაში (ჭირიშე, შენი ჭირი მე-ე...) მოცემული პრობორ-
ციების შესაბამისად წინასწარ განისაზღვრა რესპონდენტთა კვოტები
რეგიონის ზომის, (!) სქესისა (!!) და ასაკობრივი ჯგუფების (!!!) მიხედვით.
რაც შეეხება ოჯახებში რესპონდენტთა ამორჩევის წესს, აღნიშნული
კვოტების ფარგლებში, შემთხვევითობის მაქსიმალურად უზრუნველსაყ-
ოფად, გამოყენებულ იქნება უახლოესი დაბადების დღის პრინციპი. (?) იმ
შემთხვევაში, თუ ოჯახის წევრთა შორის ამ პრინციპით შერჩეული
პიროვნება კვოტას არ შეესაბამებოდა, (ეს იქნება და შეესაბამებოდა
რაგარია?) ინტერვიუერი გადადიოდა შემდეგ ოჯახზე და ასე მოძრაობდა
(იზამდა, კი...) მანამ, ვიდრე სასურველ რესპონდენტს არ იძოვიდა".

არადა, ამაზე მითხვეს, "გამგები გაიგებსო" ... და რა ხეირი მერქ?.

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია და თანამედროვე საზოგადოება

Входит некто православный, говорит: "Теперь я - главный.

У меня в душе Жар-птица и тоска по государю.

Скоро Игорь воротится насладиться Ярославной.

Дайте мне перекреститься, а не то - в лицо ударю.

Хуже порчи и лишая - мыслей западных зараза.

Пой, гармошка, заглушая саксофон - исчадье джаза."

И лобзают образа

С плачем жертвы обреза...

Иосиф Бродский

"შევიძეცნე და ეს შემეცნების პროცესი დღესაც გრძელდება, რომ
მხოლოდ ცხოვრების სრულ ამქვეყნიურობაში შეიძლება ვისწავლით
რწმენა. როდესაც ერთხელ და სამუდამოდ უარს იტყვი პრეტენზიაზე
გახდე წმინდანი ან ჭეშმარიტების გზაზე მოქვეყნი, ცოდვილი ან საგა-
ლებით მოდვაწე, მართალი ან მკრებელი, ავადყოფი ან ჯანმრთელი -
სწორედ ამას ვუწოდებ ამქვეყნიურობას. იცხოვრო პრობლემების,
საკითხების, წარმატებების და წარუმატებლობების ვპიცენტრში, იცხ-
ოვრო, აგროვებდე გამოცდილებას და უველ წამს რწმუნდებოდე
საკუთარ უძლურებაში - აი, სწორედ მაშინ აღმოჩნდები მოლიანად
დმერთის ხელში, სწორედ მაშინ შეიგრძნობ ჭეშმარიტად არამარტო
საკუთარ ტკივილს, არამედ განხორცილებული დმერთის ტკივილსა და
ტანჯვას. სწორედ მაშინ იქნები ქრისტეთან ერთად მდგინარებებაში

გეოსამანის ბაზში. და ვფიქრობ, სწორედ ეს არის რწმენა, სწორედ ეს არის "მეტანოა". მხოლოდ მაშინ გახდები აღამიანი, ქრისტიანი."

დიტრიქტ ბონაფერი

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ საქართველოს მართლმადიდებელი ეპლესია უკიდურესად რთულ სიტუაციაში აღმოჩნდა. წესით, ეპლესია უნდა მისალმებოდა რელიგიური თავისუფლების ეპოქას; ამავე დროს, ეპლესია არ იმყოფებოდა მაშინდელი ხელისუფლების პოლიტიკურ ოპოზიციაში – პირიქით, მისგან იდებდა სხვადასხვა პრივილეგიებს. დომინირებდა პრაგმატული მიდგომა: ეპლესია ცდილობდა მიეღო ხელისუფლებისაგან უფლებებისა და პრივილეგიების მაქსიმუმი ისე, რომ მას არ დაპირისპირებოდა. 1994 წლის შემდეგ საზოგადოებაში თავისუფლებისა და დემოკრატის ეფორია გაჩნდა, დაიწყო ფასეულობების მძაფრი გადაფასება და ე.წ. დასავლური იდების შემოსვლა". უკელაფერმა ამან მართლმადიდებელი ეპლესია მნიშვნელოვან პოლიტიკურ, საზოგადოებრივ, კულტურულ და რელიგიურ საკითხებზე საკუთარი პოზიციის გამომუშავების პროცესში წინაშე დააყენა. ინერციული განვითარება უკვე შეუძლებელი გახდა.

გარდამავალ მდგომარეობაში მყოფ საზოგადოებაშიც გაჩნდა ეპლესის მიმართ გარკვეული მოლოდინი. რას ელოდებოდა საზოგადოება? უპირველეს ყოვლისა, ეპლესის გამოჩენას და აქტიურ მოღვაწეობას საზოგადოებრივ სივრცეში. მრავალი წლის განმავლობაში კომუნისტური რეჟიმის მიერ ეპლესია სრულ იზოლაციაში იყო მოქცეული და თავისუფლების მოპოვების შემდეგ, ბუნებრივია, ეპლესისგან მოელოდნენ რომ იგი საკუთარ თავს გამოავლენდა როგორც რელიგიურად და კულტურულად, ასევე სოციალურად. ეს მოლოდინი მართლმადიდებელმა ეპლესიამ ვერ გაამართლა და მისთვის პრაქტიკულად შეუძლებელიც იყო მოწოდების სიმაღლეზე დადგომა, რადგან ეპლესიას, ისევე როგორც მოვლ საზოგადოებას, განუზომელი ზიანი მიაყენა კომუნისტურმა რეჟიმმა.

საქმე ისაა, სწორედ კომუნისტურმა რეჟიმმა მოახდინა საზოგადოებრივი ცნობიერების რადიკალური სეკულარიზაცია. მოკლე დროში რელიგია განდევნილ იქნა სოციოკულტურული სივრციდან, მაგრამ ის ინარჩუნებდა თავის ადგილს ცალკეული პიროვნებების მსოფლმხედველობაში. აუცილებელია აღინიშნოს, რომ რეალურად, საბჭოთა ხელისუფლების რელიგიური პოლიტიკის შედეგი არა საზოგადოების ათეიზაცია, არამედ წარმატებული სეკულარიზაცია გახდა. რაც შეეხება საღვთისმეტყველო მეცნიერების განვითარებას, მართლმადიდებელი ეპლესია ძალადობრივად იყო იზოლირებული

დასავლეთში მიმდინარე თეოლოგიური დისკუსიებისგან და არ ჰქონდა საშუალება გაეანალიზებინა მისი შედეგები.

აღსანიშნავია ასევე, რომ 1960-იანი წლებიდან მართლმადიდებელ ეკლესიას ეკუმენურ მოძრაობაში მონაწილეობის საშუალება მიეცა, რაც გულისხმობდა დასავლეთის თავისუფალი ქვეყნების ქრისტიანებთან ურთიერთობას. თუმცა ამ პრივილეგიით საქართველოს ეკლესიაში მხოლოდ რამდენიმე ადამიანი სარგებლობდა და ეს პრივილეგია უცილობლად გულისხმობდა საბჭოთა კავშირის უშიშროების კომიტეტთან თანამშრომლობას...

დღეს უაღრესად მნიშვნელოვანია საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ადგილის განსაზღვრა თანამედროვე საზოგადოებაში, აუცილებელია მისი ახალი სოციალიზაცია თანამედროვე პირობებში. 1990-იანი წლებიდან, საქართველოს ეკლესია რადიკალურად განსხვავებულ სიტუაციაში არსებობს და ამიტომაც, წარსულის საეკლესიო პოლიტიკა უსარგებლო და საზიანო ხდება.

საქართველოს სახელმწიფოუნივერსიტეტის მოპოვების შემდეგ ცხადი გახდა, რომ ეკლესია მარტო ინსტიტუცია კი არ არის, არამედ რელიგიური საზოგადოებაა და აქედან გამომდინარე, არაგროგვაროვანია. ეკლესიის წიაღში გაჩნდნენ საეკლესიო და საზოგადოებრივი საკითხების მიმართ სხვადასხვა პოზიციის მქონე ადამიანები. ხშირად მათი პოზიციები რადიკალურად განსხვავდება ერომანებისაგან და მართლმადიდებელი ეკლესიისათვის უპირველესი პრობლემა მისი შინაგანი სოციალიზაციაა. ეკლესიას – მართლმადიდებელ მორწმუნებო ერთობლიობას – თავისი ინსტიტუციონალური და სხვა ლიდერები პყავს, მაგრამ ის ასევე უნდა გახდეს რეალური საზოგადოება, რომელსაც უნარი შესწევს გადალახოს შიდა კონფლიქტები და მიაღწიოს კონსენსუსს საკვანძო საკითხების თაობაზე, რათა მისი მოღვაწეობა ეფექტური და ნაყოფიერი გახდეს.

მოლიანად საზოგადოებაში მართლმადიდებელ ეკლესიის სოციალიზაციისათვის საჭიროა ეკლესიამ საკუთარი ადგილი იპოვოს დასრულებული სეკულარიზაციის კონტექსტში: როდესაც საზოგადოება ითხოვს, რომ ეკლესიის სწავლება იყოს გასაგები და მიღებული სეკულარული სამყაროს მიერ, ეკლესია პასუხობს, რომ მისი სწავლება ვერ იქნება მიღებული ამ სამყაროს მიერ, რადგან სეკულარული სამყარო ანტიეკლესიურია. ეს შეხედულება წარმოადგენს საბჭოთა მემკვიდრეობას, რომლის მიხედვითაც სეკულარული და ანტიეკლესიური სინონიმები არიან. თანამედროვე სამყარო სრულიადაც არ არის ანტიეკლესიური, იგი უბრალოდ, სეკულარულია. პოსტათებისტურ საზოგადოებაში და პოსტმოდერნულ პულტურაში

სეკულარული წინააღმდეგობის გარეშე იღებს საკუთარ წიაღში რელიგიას. თანამედროვე კულტურაში რელიგიური და არარელიგიური თანასწორი უფლებებით სარგებლობები, ანუ – თანამედროვე ვითარება რადიკალურად განსხვავდება იმ დროისაგან, როდესაც რელიგიას მდაფრად უპირისპირდებოდა მეცნიერება, პოზიტივიზმი, პროგრესიზმი, კომუნიზმი და სხვა. ამჟამად ეკლესიის ამოცანაა არა სეკულარულის უარყოფა, არამედ მისადმი, როგორც კულტურულ-ისტორიულ ფაქტი-სადმი სერიოზული დამოკიდებულება. ეკლესიამ სეკულარულობა უნდა გამოიყენოს საკუთარი ინტერესებისთვის და ჩაერთოს საზოგადოებრივ-კულტურულ ცხოვრებაში, როგორც სრულუფლებიანი მონაწილე და არა როგორც შეურიგებელი ანტაგონისტი. ამისათვის საჭიროა, რომ მართლმადიდებელი ეკლესია განთავისუფლდეს "დევნილი ეკლესიის" კომლექსისაგან და ბოროტად არ გამოიყენოს თავისი სიმბოლური კაპიტალი. ეს ნიშნავს, რომ ეკლესიამ თავისი მარგინალურობა უნდა გადალახოს.

ეკლესიამ უნდა გადალახოს თავისი სუბკულტურულობაც. ცხადია, თანამედროვე პირობებში ეკლესია არის და იქნება სუბკულტურა, თუ გავითვალისწინებო მისი ცხოვრების და მსოფლმხედველობის ტრადიციულ ფორმებს. სეკულარული საზოგადოების შეხედულებით ეს ნორმალური მდგომარეობაა, მაგრამ თუ ეკლესია იქნება **მხოლოდ** სუბკულტურა, თუ მისი აქტიური წევრების იდენტურობა განსაზღვრული იქნება მხოლოდ ეკლესიური სუბკულტურით და მიმართული იქნება სხვა სუბკულტურებისა და საზოგადოების წინააღმდეგ, მაშინ ეკლესის მარგინალიზაცია მხოლოდ გაძლიერდება. საეკლესიო სუბკულტურა კონტრკულტურად არ უნდა გადაიქცეს.

მრევლის დიდი ნაწილი ფიქრობს, რომ თუ ეკლესია სეკულარიზაციას შეურიგდება, ეს მისი დამარცხების ტოლფასი იქნება. მრავალი მართლმადიდებელი ქრისტიანისათვის არა მარტო კულტურის სეკულარიზაცია, არამედ თვით სახელმწიფოს საერთობა ანტიქრისტიანული მოვლენაა, რადგან იდეალური პილიტიკური წყობა – ბიზანტიური სიმფონიაა ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის. ამიტომაც, მათი აზრით, ეკლესიამ არა მარტო მართლმადიდებელი სარწმუნოების სახელმწიფო რელიგიად გამოცხადებისათვის, არამედ ბაგრატიონთა მონარქიის აღდგენისთვისაც უნდა იბრძოლოს. სამწუხაროდ, საეკლესიო ტრადიციაში ბიზანტიის იმპერიის პოლიტიკურმა გამოცდილებამ და რუსეთის იმპერიის ბიზანტიზმა დაიმკვიდრეს ადგილი.

როგორც აღმოსავლური, ასევე დასავლური ქრისტიანული ეკლესიების მიერ თანამედროვე საზოგადოებაში ადექვატური ადგილის შენარჩუნების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პირობაა თანამედროვე

სეკულარული მეცნიერების მხრიდან პატივისცემის დამსახურება. ეს კი მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, თუ ეკლესიის სწავლებას ობიექტურად, ისტორიულ-კრიტიკული თვალთახედვით გადმოვცემთ. ქრისტიანობა არ არის მითების, ლეგენდების, ცრულწმენებისა თუ მისტიფიცირებული რიტუალების რაღაც კრებული – ქრისტიანობა სრულიად თანმიმდევრული მსოფლმხედველობაა, მაგრამ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ის შეისწავლება და გადმოიცემა მხოლოდ ობიექტური და პატიოსანი ქრისტიანი მეცნიერის მიერ. საჭიროა თანამედროვე მეცნიერული მიდგომებისა და კრიტიკული მეთოდების გამოყენება და ვისაც ეს არ ესმის, ილუზიების საყმაროში ცხოვრობს. მრავალი საუბრობს "სეკულარიზმულ" დასავლეთზე ან "დასავლურ სეკულარიზმზე," მაგრამ ობიექტურად, სეკულარიზმი არა აღმოსავლური ან დასავლური მოვლენაა, არამედ საყოველთაო და რელიგიური ცხოვრება უფრო აღვილია სეკულარიზმულ საფრანგეთში ან გერმანიაში, ვიდრე რუსეთში ან საქართველოში...

თანამედროვე სოციოკულტურულ კონტექსტში შესაბამისი ადგილის დასამკვიდრებლად, ეკლესიამ სადად უნდა გაანალიზოს საერო სახელმწიფოს და სეკულარული საზოგადოების რეალობა; მან ეს რეალობები უნდა აღიქვას არა მხოლოდ როგორც გამოწვევა, არამედ როგორც მოწოდებაცდა რეაგირებაც შესაბამისი უნდა იყოს. აქ თრი, ურთიერთდაკავშირებული, თავი პრობლემა არსებობს: საეკლესიო განათლების დონის ამაღლება და საეკლესიო საღვთისმეტყველო მეცნიერების განვითარება. უპირველესი პრობლემა კი – კადრების პრობლემაა. სტრატეგიული თვალთახედვით, საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას სჭირდება ეპისკოპოსის და მდგდლის სრულიად ახალი ტიპი. დღეს სასულიერო პირს არ შეუძლია შემოიფარგლოს სადვთისმსახურო წესების აღსრულებით და მრევლის დამოდგრით. სასულიერო პირი უნდა იყოს პარტნიორი პოლიტიკურ, სოციალურ, კულტურულ, ინტერკონფესიურ და სხვა ნებისმიერ სფეროში. მისი ამოცანა არა საეკლესიო სუბკულტურის, არამედ ცხოვრების რელიგიური განზომილების წარმოჩენაა. ცხადია, ამ პროცესში მან ზეწოლა არ უნდა მოახდინოს ადამიანის თავისუფლებაზე და არ უნდა დაუპირისპირდეს თანამედროვე საზოგადოების ფუნქციონირების ძირებულ წესებს. ამისათვის კი სასულიერო პირს როგორც საღვტისმეტყველო, ასევე პუმანიტარული განათლებაც უნდა ჰქონდეს.

ნიშნავს ეს ეკლესიის "ადაპტაციას" თანამედროვე სამყაროსთან, მის გაამსოფლიურებას? არამც და არამც. ეკლესია ყოველთვის იმყოფება სულიერ თაოზიციაში "ამა სოფლის" მიმართ, ყოველთვის გამოდის მაქსიმალისტური მოწოდებებით. სწორედ ამაშია ეკლესიის სპეციფიკა და ამას ელოდება მისგან საზოგადოება: არა

პირმოონეობას ამა ქვეყნის ძლიერთა მიმართ, არამედ ავტორიტეტულ სულიერ და ზნეობრივ პოზიციას. მაგრამ თანამედროვე სიტუაციაში ამგარი პოზიცია მხოლოდ იმ შემთხვევაში იქნება გასაგები და გაზიარებული, თუ ეკლესია მას არა "დამოდგრის", "ჭკუის სწავლების", არამედ საზოგადოების თავისუფლების პატივისცემის, დიალოგის ფორმით გამოხატავს. ეკლესია არ უნდა შემოიფარგლოს მარტო იმ ადამიანებით, რომლებიც სასულიერო პირების მიერ სიმბოლური კაპიტალით სპეცულირებას იოლად ეგებიან. ამგვარი სტრატეგია დამდუპველია, რადგან არ შეესაბამება საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ზოგადეროვნებულ და კულტურულ ამოცანას, ხოლო შედეგი მისი კი უკიდურესად მწირია.

თანამედროვე სასულიერო პირი ვალდებულია მუდმივად აანალიზებდეს საეკლესიოსა და საეროს, რელიგიურისა და სეკულარულის ურთიერთმიმართებას. ამიტომაც მისი განათლებაც საზოგადოებაში ეპლესის მსოფლმხედველობისა და გამოცდილების დაოქმნაზე უნდა იყოს მიმართული. აუცილებელია, ეკლესიამ ტრადიციისა და ინოვაციის ურთიერთმიმართებანი თეოლოგიურის მხრივ გაანალიზოს.

რაც უფრო ძლიერია ეკლესიაში თანამედროვე საზოგადოების კრიტიკა, მით უფრო ნაკლები ადგილი რჩება ზნეობისათვის. სწორედ ეს დაპირისპირება წარმოშობს ფუნდამენტალისტებს, რომელთაც თანამედროვეობასთან ბრძოლა თავის წმიდათაწმიდა მოვალეობად მიაჩნიათ. ამ პროცესში ეკლესია თანდაოან კარგავს თავის ზნეობრივ, ეთიკურ ავტორიტეტს: გმობს რა კონსტიტუციურ წყობილებას, ადამიანის უფლებებს, დემოკრატიას და სამოქალაქო საზოგადოებას, ეკლესია მოელ თავის მოღვაწეობას არა სოციალური ცხოვრების საფუძვლების განმტკიცებისაკენ, არამედ მათი ნგრევისაკენ მიმართავს. ბუნებრივია, ეს წარმოშობს შემხვედრ კრიტიკას საზოგადოების მხრიდან და ამით ეპლესის ავტორიტეტი საერთოდ ნადგურდება.

დღეს საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიაში კონსოლიდაციის პროცესი მიმდინარეობს არა მისი წევრების მიერ გაზიარებული ეპლესის საღვთისმეტყველო კონცეფციის გამომუშავების შედეგად, არამედ მორწმუნეთა იმ ჯგუფის განდევნით, რომლისთვისაც ეპლესის ტრადიციონალისტური გაგებაა მიუდებელი. ამგვარი გაგება ისტორიული წარსულის, რესერვის იმპერიის და შუასაუკუნეების პერიოდის საეკლესიო პრაქტიკას ასახავს. ასე განიდევნებიან ეპლესიდან ე.წ. "ლიბერალები" – ადამიანები, რომლებიც ცდილობენ განახორციელონ გააზრებული მიდგომა თანამედროვე საეკლესიო პრობლემების მიმართ და XX საუკუნის მართლმადიდებელი დეოსისმეტყველების მიღწევებს დაეყრდნონ. ეკლესიის შიგნით არსებულ ამ ტენდენციას ლიბერალურს უწოდებენ და ეს პირობითი სახელწოდება გვიჩვენებს, რომ

იგი რეაქციაა რელიგიურ ტრადიციონალიზმსა და წარსულის გაფეტიშებაზე. ოპონენტი ფუნდამენტალისტებისაგან განსხვავებით, ლიბერალები აცნობიერებენ ისტორიულ პროცესს და სამყაროს მოახლოებული აღსასრულისა თუ საქართველოში "მართლმადიდებლური" მონარქიის აღორძინების იდეებს, ისინი აქტიურ შემოქმედებით პოზიციებს უპირისპირებენ თანამედროვე რეალობაში. ლიბერალები განსხვავდებიან ეკლესიური ცნობიერების სხვა ტიპის წარმომადგენელთაგან, რადგან მათ არ აქმავოფილებო არც ეკლესის ზედაპირული, "რიტუალისტური" გაგება და არც "ასკეტების" პრინციპული განვითარება თანამედროვე კულტურისაგან. მათთვის მიუღებელია საქართველოში დღეს არსებული პოლიტიკური პარტიების მცდელობები გადააქციონ ეკლესია პოლიტიკურ ძალად, რომელიც მხარს დაუჭერს ყოველივე რეტროგრადულს, ფსევდოპატრიოტულს და ნაცისტურს. ლიბერალებს ეკლესიაში ინტელექტუალურ-თეოლოგიური დონის ამაღლება, რელიგიური ტრადიციის მიმართ შემოქმედებითი დამოკიდებულების დანერგვა სურთ. ისინი ეწინააღმდეგებიან რელიგიურ დახავსებას, რომელიც ყოველთვის მტრობს თანამედროვეობას. მაგრამ ლიბერალების უბედურება იმაში მდგომარეობს, რომ როგორც წესი, ისინი ინტელექტუალები არიან და ამიტომ დრმა უმცირესობაში იმყოფებიან. ეკლესიური უმრავლესობისთვის ისინი მიუღებელნი არიან როგორც თანამედროვე კულტურის მატარებელი ადამიანები, რადგან ესე კულტურა, უმრავლესობის ახრით, "უღმერთოა". საეკლესიო უმრავლესობის ცნობიერებისთვის აუტანელია სირთულე, მას სურს "უბრალო, ხალხური რწმენა". ცასევე, დაპირისპირების მნიშვნელოვანი საკითხია ლიბერალების ეკუმენურობა, რომელიც კრიჭაში უდგას მართლმადიდებელი ფუნდამენტალისტების რადიკალურ ანტიდასავლურობას. ეს ყველაფერი წარმოაჩენს სერიოზულ კონფლიქტს ეკლესიის წიაღში, თუმცა რიცხობრივად ლიბერალები უმცირესობაში არიან. კონფლიქტის არსი კი საეკლესიო ტრადიციისადმი განსხვავებულ მიდგომებში მდგომარეობს, თუმცა ისიც აღსანიშნია, რომ ლიბერალების საეკლესიო პოზიცია არ შეიძლება რელიგიურ მოდერნიზმთან გავაიგივოთ: თუ რადიკალური ფუნდამენტალისტების შეხედულებებს ჩავთვლით "ჭეშმარიტ" მართლმადიდებლობად, მაშინ მრავალ მართლმადიდებელ თეოლოგოთა შრომებიც "ანტიეკლესიურად" მოეწვენება ბევრ უცებს...

კრიზისი, რომელსაც დღეს ეკლესია განიცდის, თვითგამორკვევის კრიზისია. მას ორი მხარე აქვს: ერთის მხრივ, ეკლესიის წევრთა სხვადასხვა ჯგუფების პოზიციები განსხვავდება ერთმანეთისაგან, საეკლესიო ხელისუფლება კი არ ზრუნავს იმაზე, რომ აქტუალური საეკლესიო პრობლემების სერიოზული თეოლოგიური ანალიზი მოხდეს. შედეგად, იმარჯვებს ის პოზიცია, რომელსაც ყველაზე მეტი

მომხრე პყავს. მეორეს მხრივ, კრიზისი გამოიხატება ეკლესიის გაურკვეველ პოზიციებში თანამედროვე სამყაროს მიმართ, იმ სოციოკულტურული პროცესების მიმართ, რომლებიც დღეს მიმდინარეობს დასავლეთსა თუ აღმოსავლეთში. იმისათვის, რომ ეკლესიამ საკუთარი ადგილი განსაზღვროს საზოგადოებაში, მან ჯერ საკუთარი საზღვრები უნდა გააცნობიეროს. თავისი არსიდან და ქრისტიანული ჭეშმარიტებიდან გამომდინარე, მან პასუხი უნდა გასცეს შემდეგ კიოხვებს: რა ზომით შეუძლია ქრისტიანულ ეკლესიას შეაფასოს საზოგადოების განვითარების პროცესები? სად გადის საზღვარი, საიდანაც სეკულარული სამყაროს ავტონომია იწყება?

მნიშვნელოვანია განვასხვავოთ ეკლესია, რომელიც "არა არს ამა სოფლისა" და "სოფელი ესე", რომელიც თეორიულად შეიძლება გაეპლესიურდეს, "გაქრისტიანდეს," მაგრამ ყოველთვის სხვაგვარ, ეკლესიისაგან განსხვავებულ რეალობად რჩება.

დღევანდელი მართლმადიდებელი ქრისტიანის შეგნებაში კი არსებობს სამი მთავარი საფრთხე:

- საეკლესიო კალენდრის ახალ სტილზე გადასვლა,
- ეკუმენური მოძრაობა და
- მერვე მსოფლიო საეკლესიო კრების მოწვევა.

თუ მართლმადიდებელი ეკლესიის თანამედროვე პრაქტიკას გადავხედავთ, აღმოჩნდება, რომ ეს "საფრთხეები" სრულიად უსაფუძვლოა. თხუთმეტი ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიიდან მხოლოდ ოთხი ინარჩუნებს ძველ სტილს, ხოლო დანარჩნები დიდი ხანია ახალზე გადავიდნენ. რაც შეეხება ეკუმენურ მოძრაობას, მრავალი წელია ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესიები მასში მონაწილეობენ და ეკლესიათა მსოფლიო საბჭოს წევრებიც არიან. 1998 წელს ამ ორგანიზაციიდან გამოსული ბულგარეთის ეკლესია უკან ბრუნდება. მხოლოდ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია რჩება განზე. ყველაზე აძსურდულად კი მესამე "საფრთხე" მოჩანს – მერვე მსოფლიო კრების შესახებ. განა მართლმადიდებელ ეკლესიაში სწორედ მსოფლიო კრება არაა უმაღლესი ინსტანცია, რომელიც მოწოდებულია სარწმუნოებრივი და დისციპლინარული საკითხები გადაწყვიტოს? მართალია საეკლესიო ისტორია ისეთ კრებებსაც იცნობს, რომელთაც შემდგომ "ყაჩაღთა" კრებები ეწოდათ, მაგრამ ის ფაქტი, რომ ამგვარი კრებები არსებობდნენ და ეკლესიამ არ მიიღო ისინი, არ ნიშნავს რომ საეკლესიო კრებებმა დაკარგეს თავისი მნიშვნელობა და მხოლოდ ზიანის მოტანა შეუძლიათ. გარდა ამისა, როგორც ცნობილია, რამდენიმე ათეული წელიწადია ინტენსიუ-

რად მიმდინარეობს სრულიად მართლმადიდებლური კრების მომზადების პროცესი, შესაბამისი კომისიები დეტალურად ამუშავებენ კრებაზე განსახილვებს საკითხებს და ნებისმიერ დაინტერესებზე ადამიანს შეუძლია ამ მასალებს გაეცნოს. ამდენად, სრულიად გამორიცხულია რაიმე "მწვალებლური" ან "საშიში" დადგენილებების მიღება.

თანამედროვე სიტუაციაში რელიგიური ცნობიერება გზის გასაყარზე დგას: ან აღიაროს მეცნიერებისა და რაციონალური აზროვნების ემანსიპაციის კანონიერება და მისი არარელიგიური მნიშვნელობა, გააცნობიეროს რელიგიური სფეროს საზღვრები, რომელთა შიგნითაც მეცნიერული კრიტერიუმები არ მოქმედებენ; ან დაუპირისპიროს რელიგია მეცნიერებას და ოქოლოგიური წანამძღვრებიდან გამომდინარე, თავისი "სამყაროს სრული სურათი" შექმნას. პირველი ვარიანტის არჩევა ისეთი ახალი პრობლემების წინაშე დააყენებს დვოისმეტყველებას, რომელთაც არ იცნობდა "ძველი" ქრისიტანული ეპოქა. აგრეთვე ეს ვარიანტი საშუალებას მისცემს მას პირისპირ დადგეს ისტორიულ რეალობასთან და ეკლესიის შინაგან გამოცდილებაზე დაყრდნობით ექცევს სწორი გადაწყვეტილებები. მეორე ვარიანტი კი ნიშნავს მხლოდ ერთს – რელიგიური იდეოლოგიის შექმნას.

ყოვლებგარი იდეოლოგია ეწინააღმდეგება აზროვნებას, რადგან იდეოლოგია ადამიანის არსებობის პრობლემატურობას უარყოფს. რელიგიური იდეოლოგია კი ამასთან ერთად დმერთხე აპელირებას ახდენს, ყოველგვარი განსჯის გარეშე, დოგმატების ბრძა რწმენასა და "სწორი" დასკნების გაკეთებას მოითხოვს. ჩეს მრავალ ადამიანს აქმაყოფილებს, რადგან, მართლაც საიდან შეიძლება ეკლესიაში "პრობლემები" არსებობდეს? განა მისი სწავლება მარადიულ თემებს არ ეხება? განა ეკლესიაში ყველა სულიერი პრობლემა უკვე გადაჭრილი არ არის? მართლაც, მართლმადიდებელი ეკლესია დღეს, როგორც ასწლეულების წინ, იმავე ჭეშმარიტებებს აღიარებს – უბრალოდ, საჭიროა ეკლესიის სწავლებისადმი ახლებური მიდგომა, მოწამეთა გარდამოცემის ახლებური გააზრება, რათა თანამედროვე ადამიანების მიერ მისი გაგებაც შესაბამისი იყოს.

"მართლმადიდებელ" იდეოლოგთა პოზიციები კი სრულ აბსტრაქციას წარმოადგენს და მათ მხლოდ ერთი სურვილი ამოძრავებით: რადიკალურად დაუპირისპირონ ერთმანეთს ეკლესია და თანამედროვეობა. ყოველი ისტორიული ცვლილება "მართლმადიდებელი" იდეოლოგების მიერ ანტიქრისტიანულად და ეკლესიის დალატად ფასდება. ისტორიას საერთოდ არა აქვს არსებობის უფლება, რადგან იგი სატანის საქმიანობის შედეგია. ისტორია ანტიქრისტეს მოახლოებაა, ამიტომაც რომელიმე ისტორიული ობიექ-

ტური რეალობის აღიარება ნიშნავს "საქართველოს სატანიზაციას." ყოველგვარ იდეოლოგიას გააჩნია გარკვეული პათოსი: აღშენების და ნერვის, აღწრდის და ბრძოლის. მოცემულ შემთხვევაში სწორედ ასეთი პათოსი იკავებს ლოგიკური კრიტერიუმების, დათისმეტყველების ადგილს. ესქატოლოგია აპოკალიფტიკო, სამყაროს აღსასრულის ისტერიული მოლოდინით იცვლება, ქრისტიანული თავისუფლება – სახელმწიფოს მიერ მართლმადიდებლობის იძულებით, ეთნიკური მესიანიზმით და ერის და ეკლესიის გაიგივებით.

"მართლმადიდებლური" იდეოლოგიის მთავარი პათოსი კულტურისადმი დაპირისპირებაში მდგომარეობს, რადგან კულტურა ადამიანური ავტონომიის სფეროა, სადაც მდგომარეობას არა "ლოცვაკურთხევები," არამედ ოვითონ პიროვნების თავისუფალი და გაცნობიერებული გადაწყვეტილებები განსაზღვრავს. კულტურა პრობლემატურია, საკამაოოა, დაუმოავრებელია, არ არსებობს პიროვნული ძალისხმევის, შემოქმედების საიდუმლოსა და პიროვნული ბეჭისადმი ყურადღების გარეშე. როდესაც კულტურულ სივრცეში ღრმა ადამიანური გამოცდილება გამოხატავს საკუთარ თავს, მისი მოწმობა თვალსაჩინოდ ნამდვილია, მაგრამ მხოლოდ მათოვის, ვინც ჯერ არ მოქცეულა იდეოლოგიის დაუნდობელი წნევის ქვეშ. მას შემდეგ, რაც კულტურის და ეკლესიების გზები გაიყარა, კულტურამ შეინარჩუნა და დააგროვა საკუთარი ცოდნა დმერთის შესახებ და ეს ცოდნა არა მხოლოდ ტრაგიკული და ნეგატიურია. "მართლმადიდებლური" იდეოლოგია კი ამ ფაქტს არ აღიარებს. საკუთარის გარდა, ის არ აღიარებს არავის უფლებას კავშირი ჰქონდეს დმერთობა. ოვითონ "მართლმადიდებლური" იდეოლოგია კულტურის მიღმაა, უკულტურო და ანტიკულტურულია, რადგან ყოველგვარი იდეოლოგია საზოგადოების – პიროვნებაზე, ხოლო "იდეოლოგიური სტრუქტურის" – ცოცხალ ადამიანზე დომინირებას ნიშნავს. იდეოლოგია არა მარტო უპიროვნოა, იგი პიროვნების წინააღმდეგია. ამიტომაც ქრისტიანობა, ეკლესია, მათლმადიდებლობა – არსობრივად შეუთავსებელია იდეოლოგიასთან.

საინტერესოა საზოგადოებაში საქართველოს მართლმადებელი ეკლესიის აღქმის ეტაპები. საბჭოთა პერიოდში ეკლესია უკავშირდებოდა როგორც დისიდენტობას, ასევე ხელისუფლებასთან თანამშრომლობას. "პერესტროიკის" დროს ეკლესია წარმოჩინდა როგორც დევნილი და გამარცვული, ხოლო ბოლო პერიოდში საქართველოს ეკლესია გვევლინება ვეებერთელა სტრუქტურად, რომელიც მიღიონთ დოლარს "ატრიალებს" და ძლიერად ლობირებს თავის ინტერესებს საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლების კულტურებში.

თუკი ეკლესია ოდნავ მაინც არ წარმოჩინდება საზოგადოებაში როგორც დაჩაგრულების, გლახაკების, ავადმყოფების, გაჭირვებულების ინტერესების თავდადებული დამცველი, ანუ – ქრისტიანული მოწოდების ერთგული, მაშინ საზოგადოების მიერ მის ნებატიურ აღქმასაც წინ ვერაფერი დაუდგება. თუ კრიზისებისა და კონფლიქტების დროს, სასულიერო პირები ტელეკამერების წინ მხოლოდ მაშინ გამოჩინდებიან, როცა ყველაფერი დამთავრებულია, ამ შემთხვევაში საერთო საზოგადოებაში, ეკლესია ყოველთვის გაიგივებული იქნება ძლაუფლებასთან და ფულთან, "ნათლობასა" და "ქორწილთან" და არა – მაცხოვართან.

საქართველოს ავტოკეფალური ეკლესია თანამედროვე სიტუაციის არააღებგატურია: უმაღლესი საეკლესიო იერარქიისა და სამდვდელოების უმრავლესობა მსოფლმხედველობით ფუნდამენტალისტები არიან, მაგრამ ამავე დროს, პრაქტიკოსებიც გახლავან. მათვის პრიორიტეტი საკუთარი მატერიალური მდგომარეობაა, ამიტომ რეალურ პრობლემებთან შეჯახებისას ისინი იძულებულნი არიან ელასტიური, "პოლიტიკური" პოზიციები დაიკავონ. მათ არ შესწევთ უნარი რადიკალურად გაანალიზონ თანამედროვე ვითარება და მათი მცდელობაც – რაღაცნაირად მაინც შეუთავსონ ეკლესია თანამედროვე რელიგიას, სიტუაციურია: აქ არა აქვს ადგილი გაცნობირებულ არჩევანს, გააზრებულ პოზიას.

იდეური ფუნდამენტალისტები, რომლებიც მრავლად არიან
საქართველოს ეკლესიაში, უპირველეს ყოვლისა იდეოლოგებად გვევ-
ლინებიან და შესაბამისად, მათი იდეოლოგია არც გულისხმობს
რაიმეს გაანალიზებას, ის მხოლოდ გარკვეულ "ფუნდამენტს" ეყრდნო-
ბა. საქართველოს რეალობაში სწორედ ფუნდამენტალისტები წარ-
მოადგენენ ეკლესიაში აბსოლუტურ უმრავლესობას და იდების "გენ-
ერატორებს". ეკლესიის წიაღში მათ, ფაქტიურად, ალტერნატივა არცა
აქვთ (ფუნდამენტალისტების ალტერნატივა შეიძლება მხოლოდ
საკუთარი პოზიციებისადმი ცნობიერი დამოკიდებულებისა და
თანამედროვე რელიგიური სიტუაციის ანალიზის შედეგად
წარმოიშვას), ეს კი ნიშნავს რომ მართლმადიდებელ ეკლესიაში
"იდეურად" ფუნდამენტალისტები ბატონობენ.

სანამ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია ოვითონ არ დაუსვამს საპუთარ თავს რადიკალურ კიოხვებს, სწორედ ისეთ კიოხვებს, რომლებსაც სვამდა ნაცისტურ ციხეში მყოფი დიტრიქტის ბონ-ჰოეფერი; სანამ მართლმადიდებელი ეკლესია არ გააცნობირებს იმას, რაც პირველად გააცნობიერეს პროტესტანტულ სამყაროში 1920-იანი წლების დასაწყისში, ხოლო 1962-65 წლებში – გატიკანის მეორე საეპლესიო კრებაზე – კათოლიკურ სამყაროში; სანამ მართლმადიდებლობა

არ გააცნობირებს, რომ ის რეალურ თანამედროვე სამყაროში არსებობს, სადაც ნებისმიერი რელიგია განიცდის ღრმა არსებრივ კრიზისს და კალესიამ საკუთარი თავი უნდა გაამართლოს არარელიგიური სამყაროს წინაშე - მანამდე ყოველგვარი საუბარი "დმერთის", "ეკლესიის", "რელიგიის", "ქრისტიანობის" შესახებ უბრალოდ უაზროა.

საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას რა შეუძლია გააკეთოს კრიზისის გადასალახავად? უპირველეს ყოვლისა, დაინახოს თანამედროვე სამყარო ისეთი, როგორიც არის და გააცნობიეროს ტრადიციული რელიგიის თანამედროვე კრიზისი. ეს კი ნიშნავს რელიგიურ ფუნდამენტალიზმზე – როგორც სეკულარული ეპოქის გამოწვევაზე ერთადერთი პასუხის – უარის თქმას. ეს ნიშნავს ჩაკეტილი რელიგიურობის უარყოფას. ეს ნიშნავს მისიონერულ ასპექტზე მხოლოდ ადეპტების "დაგერბოვკებაზე" უარის თქმასცდა არა მარტო იმ ადამიანებით შემოფარგვლას, რომლებიც თვითონ ეძებენ ასეთ "რელიგიას".

საკუთარი მისიონერული მოწოდების განხორციელებისათვის ეკლესია უნდა ესაუბროს ადამიანს – სწორედ სეკულარული ეპოქის არარელიგიურ ადამიანებს, რომელთაც არ ესმით რელიგიური ენა. დღეს შეუძლებელია სარწმუნოებისა და სულიერი გამოცდილების გადაცემა თანასწორი დიალოგის გარეშე, საკუთარი სარწმუნოების წინასწარი გაანალიზების გარეშე.

თუ მართლმადიდებელი ეკლესიის იერარქები, სამლენელოება და მრევლი არ დაიწყებს იმ სიტუაციის უკომპრომისო და რადიკალურ გაანალიზებას, რომელშიც აღმოჩნდა ქრისტიანობა XXI საუკუნეში, თუ ქრისტიანებმა არ დაიწყეს საკუთარი თავის გასამართლება, შედეგი არ იქნება. ღმერთის წინაშე საკუთარი თავის გასამართლება ადგილია. გაცილებით უფრო ძნელია საკუთარი თავის გასამართლება "უღმერთო სამყაროს" წინაშე. რაც უნდა "მონანულ ცოდვილებად" ვთვლიდეთ საკუთარ თავს დმერთისა და ერთმანეთის წინაშე, "გარეშეთა" მიმართ წარმოგზინდებით როგორც "ჭეშმარიტების მფლობელი" თვითკმაყოფილი ადამიანები, რომლებიც შეკითხვებზე პასუხს მხოლოდ "საონო" ზიზდით, ან "სადმრთო" აგრესიულობით სცემენ. ც

დეკანოზი ბასილ კობახიძე

იანვარი, 2007

PS (რედაქტიონსაგან): ოდონდ თუ ისე გაგვესაუბრება, როგორც
მავანი მამაო – ამბიონიდან რომ განაცხადა: სოფომი და გომორა ხომ
გახსოვთ, გორიც ცოდვილი ქალაქი იყო და იმიტომაც მოაწია უფალ-
მა ესე უბედურებათ – ამისონა საუბარს რა ვუთხარი... თურმე ნუ
იტყვით და, სტალინის სადღეგრძელოს გორის გარდა ხომ ვერსად
გაიგონებდი, ვერც თუნდაც ერთი (!) მართალი კაცი ვერ უპოვნიათ იქ,
დამბომბვის თავიდან ასაცილებლად (ან სულაც, იმ სულიერ
მოძღვარს საერთოდ არ გადაუშლია წიგნი ბიბლია და ისე
მოძღვრავდა მრევლს), ან იქნებ ესე ყოველი რუსებისათვის "პირის
მოსაბანად" და ხელისუფლების უჭირო ქმედებათა "გასაპრავებლად"
იყო გამიზნული?! რაღაც საეჭვოდ კი დაემოხვა ამას მთავრობის
შეფუცხუნება "დიდი ბელადისა" და "ერთა მამის" ძეგლის გადატანის
საკითხოან დაკავშირებით...

სირიუსის მისტერია

ელენე ქურდაძე

"ქართლის ცხოვრების" ტექსტში გადმოცემულ ფარნავაზის სიზმარში არის ერთი უცნაური პასაჟი - მზის სხივის მეშვეობით სარკმლიდან ვეღნებ გასული ფარნავაზი ხედავს მიწაზე დაშვებულ მზეს, რომელსაც მოჰკოცა ცუარი მ(ზ)ისახა და იცხო პირსაო - გვეუბნება ქრონიკის ავტორი. რასაკვირველია, აქ არაა საუბარი პლანეტარულ მზეზე, მაგრამ მაინც საინტერესოა გაირკვეს, რას შეიძლება ნიშნავდეს მზის ბუნებისოვის სრულიად უცხო მოვლენა - ცვარი?

ქართულ ეთნოგრაფიულ მასალებში გვხვდება საინტერესო ტერმინი "ზის ცვარი": ხევსურები ციხეზებების მშენებლობისას ლამკირის მომზადების დროს წყალში ოურმე "ზის ცვარს" ურევდნენ. მათივე თქმით, ეს - რძეა. 1. საფიქრებელია, რომ ფარნავაზის სიზმარში ნახსენები მზის ცვარიც შეიძლება რძეს გამოხატავდეს, რადგან ძველი მისტერიების დასრულებისთანავე მისტებს, როგორც ახლადდაბადებულ ბავშვებს, რძეს ასმევდნენ ხოლმე.

ამირანის ეპოსში კი ბავშვის რძით განბანის რიტუალი გვხვდება. ზ. კიგნაძე წერს, რომ "ეს ეპიზოდი მხოლოდ სვანურ ვარიანტშია დადასტურებული. რძეში პატარა ამირანს დედობილი განბანს, როცა შეატყობის რომ ის არაჩვეულებრივი ბავშვია... რძეში განბანა არქაული მოტივია, გამოყენებული როგორც ნათლობის გაძლიერებული ვარიანტი". 2. ფარნავაზის მიერ მზის ცვარის სახეზე ცხებაც ნათლისძების თავისებურ რიტუალს გადმოგვცემს და რადგანაც მზის ამ ემანაციას "რძე" გააჩნია, უნდა ვიფიქროთ რომ ის ქალური ბუნების მქონეა, ანუ ქალღვთაებას განასახიერებს.

ქართულ მითოლოგიაში მზის ქალღმერთის ერთერთი კარგად შემონახული სახე - ბარბალეა, რომლის კულტი ყველაზე მეტად სვანეთშია დაცული. სწორედ მასთანაა დაკავშირებული მზის კალენდარული დღესასწაულები, მზის ამოსვლის მხარეს, ანუ სახლის

აღმოსავლეთ კედლის სარკმელოან შესასრულებელი ლოცვები, ასევე ნაყოფიერების, რძის მომატების, თვალის სინათლის მომცემი რიტუალები, ანუ – ყვალდა ის დეტალი, რაც ფარნაგაზის სიზმარშია თავმოყრილი.

ვ. ბარდაველიძე წერს, რომ ბარბალეს დღეობაზე წესის ასრულება სახლში აღმოსავლეთ კედლის მარჯვენა სარკმელოან ხდებოდა. სადღეობო რიტუალს სახლის უფროსები ასრულებდნენ და შესაწირსაც იქვე შემძლებელი შესაწირავების მიძღვნის აზრს და ლოცვა-ვედრების შინაარსს საქონლის გამრავლების, წველის ბარაქისა და საქონლის მომვლელ-მეპატრონეთა კეთილდღეობის გამოოხვდა შეადგენდა.

გავრცელებული იყო ბარბალეს სახელზე საფურე ხბოს და ძროხის დაყენება, კარგ მეწველ ძროხას წამდა შეაბრუნებდნენ და მას სახელად ბარბულას შეარქმევდნენ. ბარბულა ძროხის გაყიდვა ან სხვა საქონელში გაცვლა არ შეიძლებოდა. როდესაც სვანის ოჯახში უშობელი მოიგებდა, ოჯახში ძროხის მწველელი ქალი კვირისტავს მონახავდა, ამ საგანს ახლად მოგებულ ძროხას შეუშვერდა და ცალი ხელით ისე ჩამოწველიდა, რომ რძის ცვარი აუცილებლად კვირისტავის ნახვრეტში გასულიყო, შემდეგ ამ კვირისტავს და საგანგებოდ გამოცხობილ ყველისგულიან კვერს სალოცავ ბარბოლში წაიღებდა და იქ ბარბალეს სახელზე შესწირავდა წველის ბარაქის, ძროხის სისაძისა და გამრავლებისათვის ლოცვა-ვედრებით. შესაწირ კვერს იქვე შემძლება, კვირისტავს კი დატოვებდა, სამაგიეროდ სალოცავი ადგილიდან ბალახს მოგლეჯდა და შინ წაიღებდა. 3.

როგორც ვხედავთ, ბარბალეს კულტისთვის დამახასიათებელი ყოფილა რძის მატების, ძროხის, და ზოგადად მსხვილფეხა საქონლის კულტი, რაც ბევრად უფრო ძველი – სამონადირეო ეპოქის დროინდელი ირმის კულტიდან იდებს სათავეს. ეს არქაული პასაჟი ერთ ხალხურ ლექსს შემოუნახავს, რომლის თანახმად ქართველი მეფები ირმის გაზრდილად ითვლებოდნენ:

ბატონიშვილ ერეკლესა
ირმის ძეგლ უწოვნია,
წყალი უსვამს ალგეთისა,
თრიალეთზე უძოვნია;
გადუგდიათ საჩალენში,
მონადირეს უპოვნია.

საინტერესოა, რომ სიზმარში მზის ნახვის შემდეგ სანადიროდ წასული ფარნავაზიც ირემს ხვდება და მისი საშუალებით განძის პოვნისას, სწორედ ის სიზმარი ახსენდება – თოთქოს მზესა და ირემს შორის რადაც კავშირი არსებობდეს.

ძველად მზის კულტი მართლაც ირემთან რომ ყოფილა დაკავშირებული, ამაზე არქეოლოგიური მასალაც მიუთითებს. მაგ. ბრინჯაოს სარტყელების კომპოზიციებზე, სადაც ირმებზე ნადირობის სცენებია გამოსახული, ირმების ტანი მზის ნიშნებითაა აჭრელებული. ამავე სარტყელებზე მზის ეს სიმბოლოები ცხოველების თვალის აღმნიშვნელადაც ხატია, ანუ "თვალის" და "მზის" (ან ზოგადად პლანეტის) სიმბოლოებს ეტყობა, ძველად მსგავსი დატვირთვა ჰქონდა და შეიძლება სალაპარაკო ენაშიც ერთიდაიმავე ცნებით გამოითქმებოდა.

ვ. ბარდაველიძეც წერს, რომ "მზე და სავსე მოვარე, თავის მანათობელი თვისებით (ასევე ფორმით) ძველ კულტუროსან ხალხებში თვალთან იყო შედარებული. ანალოგიურ მოვლენას ვხვდებით ქართველ ხალხშიც, რასაც ენობრივი ფაქტებიც ამჟღავნებს. თვალთახედვის აღმნიშვნელი ქართული სიტყვა "მზერა" ისევე, როგორც სიტყვა "მზე" თავდაპირველად მნათობთა ზოგადი თვისების – პზინვის, ბრწყინვალების აღმნიშვნელი ყოფილა". 4.

ისიც საინტერესოა, რომ თვალთახედვის სიჯანსაღე, თვალის სხეულების განკურნება – ბარბალესთან იყო დაკავშირებული: "ქართლში თვალის ტკივილით დაავადებულებს ან მათ მახლობლებს ბარბალეს სახელობის ეკლესიებში ვერცხლის ან სანოლის "თვალის კაპლები" მიჰქონდათ და თვალების განკურნებისათვის ლოცვა-ვედრებით ბარბალეს სწირავდნენ. სვანეთში თვალის სხეულებით შეპყრობილი პირისთვის დიასახლისი სამ სადღეობო კვერს აცხობდა, რომლებსაც ცალკე შესწირავდნენ ხოლმე და შეწირვის დროს თვალთა შექის მინიჭებისთვის ლოცვულობდნენ. დღეობა ბარბალობას ლოცვა-ვედრება და შესაწირავის მიღვნა სახლში, აღმოსავლეთის კედლის მარჯვენა სარქმელოთან სრულდებოდა. ზემო სვანეთის მოსახლეობის რწმენაში სახლის ეს ნაწილი წმიდათაწმიდა ადგილად იყო მიჩნეული". 5.

თუკი მართლაც ძველი ხალხისთვის მზის და მოვარის სიმბოლო თვალების აღმნიშვნელი იყო, მზის ქალღმერთ ბარბალეს კულტმსახურებაში აღმოსავლეთ კედლის მარჯვენა სარქმლის გამოყენება იმას ხომ არ ნიშნავს, რომ ის მზისთვის იყო განკუთვნილი, მაშინ როცა მარცხენა, სავარაუდოდ, მოვარის სარგ-

მელს შეესატყვისებოდა?

საინტერესოა, რომ თვალის სამკურნალოდ ბარბალეს სახელზე სამი კვერის შეწირვა ხდებოდა, ანუ თითქოს ორ თვალთან ერთად, "მესამე თვალიც" იგულისხმებოდა, და თუ მზის და მთვარის სარკმელები მარჯვენა და მარცხენა თვალის სიმბოლოებია, მაშინ გამოდის, რომ გარკვეული არქიტექტურული სტილისთვის დამახასიათებელი მესამე სარკმელი – "მესამე თვალს" – ნაოელხილვის სიმბოლოს უნდა განასახიერებდეს.

სამი სარკმლის სიმბოლოს ტრადიცია კარგად ჩანს ადრეშუასაუკუნეების ბაზილიკური ტიპის ქართულ ეკლესიებში, სადაც აღმოსავლეთის მხარეს ყოველთვის სამი სარკმელია გაჭრილი, რომელთაგან ცენტრალური უფრო დიდია და უფრო მაღლა განთავსებული, ისევე როგორც "შუბლის თვალი". სარკმელები რომ თვალს შეესატყვისება, ეს აშკარაა, რადგან სარკმლის ზედა კამარულ რელიეფურ შემკულობას – წარბი ჰქვია.

ამ მოსახურებას თითქოს ეხმიანება ბარბალესთან დაკავშირებული ქრისტიანული ლეგენდაც. ლეგენდის თანახმად, წმ. ბარბარე ფინიკიელი იყო, მზის ქალაქ ჰელიოპოლისიდან – ბარბარეს მამამ, დიოსკორემ, მადალი ციხე-კოშკი აუშენა და შიგ დაამწყვდია. ბარბალე ამ გოდოლში მარტო ცხოვრობდა და შვებას ბუნების სილამაზის ჭვრეტაში პოულობდა. ერთხელ დიოსკორემ გადაწყვიტა ქალიშვილისთვის მეტი თავისუფლება მიეცა და ბრძანა მისოვგის მდიდრული აბანო აეშენებინათ, რომელსაც მზის და მოვარის თაყვანისცემის ნიშნად, ორი სარკმელი ექნებოდა დატანებული. ცოტა ხანში დიოსკორე საქმის გამო შორს გაემგზავრა, თავისუფლად მყოფმა ბარბარემ გაიცნო ქრისტიანები, რომელთაგან გაიგო ქრისტეს მოძღვრება, აღიარა ქრისტიანული სწავლება და მოინათლა. ერთხელ ბარბარე ბაღში სეირნობდა, სადაც მამამისის ბრძანებით აბანოს აშენებდნენ. ბარბარემ დაინახა ორი სარკმელი და მშენებლებს მოსოთხოვა მესამეც გაეჭრათ, რათა ადამიანის ნახელავში დმერთის სამსახოვნება აღბეჭდილიყო, მაგრამ მშენებლებმა თავდაპირველად უარი უთხრეს, რადგან ეშინოდათ დიოსკორესი, მაშინ ბარბარემ ასე დაარიგა: "რომელი მე გარქუ, ყავო ეგრეთ და ოდეს მოვიდეს მამაი ჩემი იგი, და ოდეს გკიოხას თქუენ რაისათვის განადეთ მესამე სარკმელი, მიუგეთ და არქუთ მას: ასულმან შენმან ქსრეთ ინება ყოფაი სარკმელთა".

ამ ქრისტიანულ ლეგენდაში სამი სარკმლის სიმბოლოსთან ერთად, ფარულად კიდევ არის მინიშნება ერთ საინტერესო მოვლე-

ნაზე – ველად აბანოს სანაოლავის ანუ ბაპტისტერიუმის სიმბოლური დატვირთვა ჰქონდა და საინტერესოა, რომ სწორედ იქ ხდება ბარბარეს მოთხოვნით მესამე სარტყლის გაჭრა; და თუ ორი სარკმელი პლანეტარულად მზეს და მოვარეს უკავშირდება, ეს მესამე სარტყლი - მესამე თვალის სიმბოლო - რომელიმე კონკრეტული ცის სხეულისთვის ხომ არ იჭრება? ძველი ხალხისთვის თაყვანისცემის საგანი, მზესთან და მოვარესთან ერთად, ვარსკვლავებიც იყო, მაგრამ რომელი ვარსკვლავი შეიძლება ჩაითვალოს ასეთ მნიშვნელოვნად? რადგანაც ეს ქრისტიანული ლეგენდაა, შეიძლება თავად ქრისტიანულ ტექსტში ვიპოვოთ ასენა. ამ მოვლენას ხომ არ შეესატყვისება ქრისტეს მიერ წარმოოქმული ფრაზა – "მე ვარ დავითის ფეხვი და შთამომავალი, ცისკრის კაშაშა ვარსკვლავი" (იოანე. გამოცხადება 22. 16) – ხომ არ არის მინიშვნება ცისკრის ვარსკვლავზე, რომელიც ასევე სირიუსს, ცაზე მართლაც ყველაზე კაშაშა ვარსკვლავს გამოხატავს?

მესამე სარტყლის "გაჭრა", ანუ მესამე თვალის ახელა ხომ არ არის სიმბოლურად სირიუსთან და ბაპტისტერიუმში ნათლობის (ოუნდაც რძიო) რიტუალთან დაკავშირებული, როცა წყლის სიბნელიდან გამოსული მისტი ხედავს სირიუსს, რომელსაც მანამდე ვერ ამჩნევდა? იგივე იდეას ვხედებით შუასაუკუნეების გერმანელი ავტორის ნაწარმოებში "პარციფალი", სადაც რაინდი, მის წინ მდებარე გრალის დანახვას მხოლოდ ნათლობის შემდეგ ახერხებს.

თუკი ეს სიმბოლოები ქრისტიანულ ლეგენდაში წმ. ბარბარეს უკავშირდება, წარმართული მზის ქალღმერო ბარბალესაც ხომ არ აქვს რადაც კავშირი სირიუსთან? მითუმეტეს, თავის პლანეტარულ სისტემაში სირიუსიც მზეს განასახიერებს, რადგან მის გარშემოც მოძრაობები მცირე პლანეტები, ანუ ის სიმბოლურად "მეორე მზეა", რომელსაც მისტერიებში დამის მზესაც უწოდებდნენ.

საინტერესოა, ძველქართულში თუ არის სირიუსთან და მის სახელთან დაკავშირებით რაიმე ცნობილი? ეს ვარსკვლავი "მაღლის თანავარსკვლავედში" მდებარეობს და რადგან თავის გალაქტიკაში მზეს განასახიერებს, ამიტომაც შესაძლებელია მის სახელსაც მზესთან ჰქონოდა საერთო...

ივ. ჯავახიშვილი წერს, რომ მზის ძველის-ძველი სახელის ნაშთი და კვალი სხვადასხვა რთულ, ცის სფეროსთან დაკავშირებულ სიტყვებში უნდა ვეძებოთ. ამ მხრივ საყურადღებოა ტერმინი "არდადეგი". არდადეგი ჩვეულებრივ ანტიკური "კანიკულების" მნიშვნელობით იხმარება, ანუ იმ დროის აღსანიშნავად, როდესაც

სირიუსი, ანუ ძაღლ-ვარსკვლავი მზესთან ამოდის და ჩადის, ე.ი. 22 ივლისიდან 23 აგვისტომდე; ხოლო საბა თრბელიანის სიტყვით "არდადეგი: მზე რა ლომში შევა გასვლამდე" – სწორედ ასეთ მდგომარეობას ეწოდებოდა, ანუ – მზის ლომის თანავრსკვლავედში დგომას ასახავდა, რაც ასევე ემთხვევა 22 ივლისიდან 23 აგვისტომდე პერიოდს. "არდადეგი" ორნაწილიანი სიტყვა, სადაც მეორე ნაწილი "დეგი" თუ მართლაც ლომშე დგომის გამომხატველია, მაშინ ამ ტერმინის პირველი ნაწილი "არდ" უეჭველია, მზის აღმნიშვნელი უნდა ყოფილიყო". 6.

მაგრამ რადგან ზაფხულის ეს პერიოდი, ანუ ლომის თანავარსკვლავედში მზის შესვლა, სირიუსსაც უკავშირდება, "არდი" იქნებ არა მზეს, არამედ სირიუსს აღნიშნავდა? "არდადეგის" შესატყვისი ლათინური სიტყვა "კანიკულა" სწორედ სირიუსს გულისხმობს და სიტყვა-სიტყვით, ძაღლის ვარსკვლავს ნიშნავს. ეგვიპტეში ძაღლის თანავარსკვლავედის ეს მთავარი ვარსკვლავი ძველი მისტერიების ყველაზე დიდ საიდუმლოს – ქალღმერთ ისისს განასახიერებდა; სწორედ ის იყო მისტერიების ფარული მზე, რომელიც ჩვილი ბავშვით ხელში გამოისახებოდა, საიდანაც მკვლევართა აზრით, ქრისტიანობაში დამოსმშობლის იკონოგრაფია გადავიდა. ისისი "კვებავდა" თავისი მისტიკური რძით იმ კანდიდატს, რომელმაც წარმატებით დაძლია ყველა სიძნელე და "ეპოპტის" ანუ – "ნათელმხილველის" მდგომარეობას მიაღწია. ამ შემთხვევაში კანდიდატი უკვე მის შვილს – ჰორს შეესატყვისებოდა.

ქველი პერმეტიული ტექსტებითაც აღქიმიის წარმოშობა ისისს უკავშირდებოდა: ერთ-ერთ პერმეტიულ ტექსტში ისისი თავად უყვება - თავის შვილს, ჰორს, თუ როგორ შეხვდა მას ციური არსება და ოქროს მიღების საიდუმლო გაანდო. ამ საიდუმლოს ქალღმერთი მხოლოდ თავის ვაჟს გადასცემდა, ამიტომაც ისისს ძველი ქურუმები და ფილოსოფოსები აღქიმიკოსთა დიად სამუშაოსთან, ასევე ფილოსოფიური ქვის, სიცოცხლის ელექტრის და უნივერსალური მედიცინის სიმბოლოსთან აიგივებდნენ. მათ სჯეროდათ, რომ ის ცოდნა,

¹ მასალები საქართველოს შიდამრეწველობისა და ხელოხმობის ისტორიისათვის, ტ I, თბ. 1976.

² ზ კიქნაძე. ქრონიკი ხალხური ეპოხი. თბ., 2001.

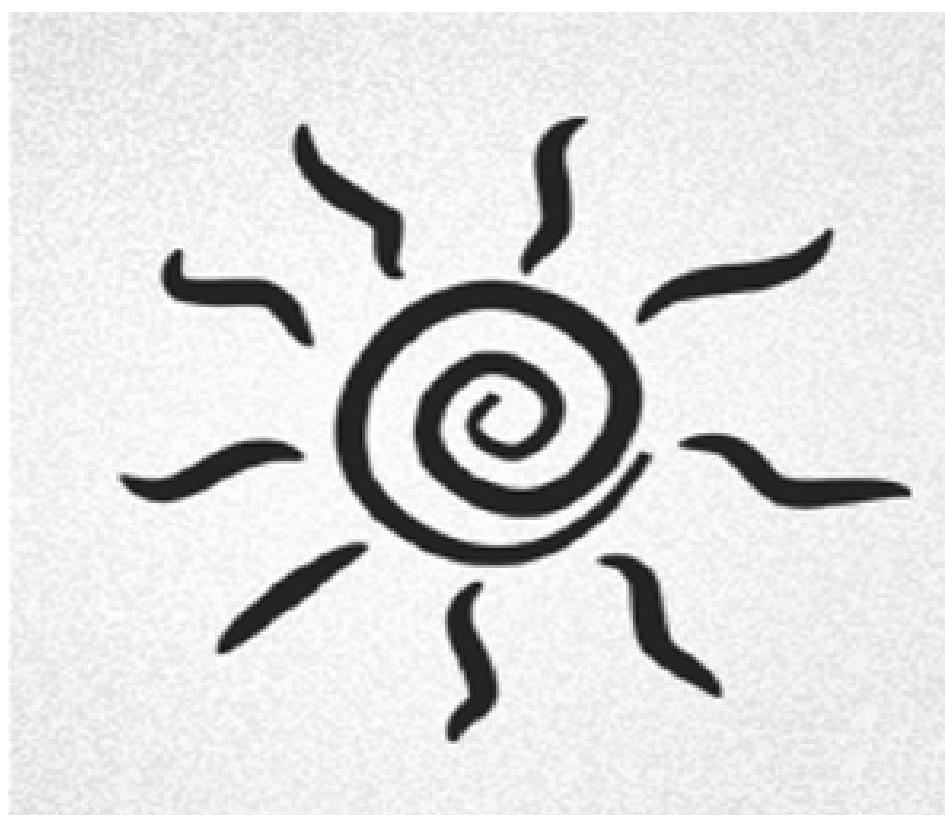
³ ვ ბარდაველიძე. ქართველოს უძველესი სარწმუნოების ისტორიიდან. თბ. 2006.

⁴ იქვე

⁵ იქვე

⁶ ივ. ჯავახიშვილი. ქართველი ერის ისტორია. ტ. I, თბ. 1979

რაც პერმეს ტრისმეგისტისგან მომდინარეობდა, ადამიანის სულიერი, გონებრივი, მორალური და ფიზიკური აღორძინების საიდუმლო ფორმულას მაღავდა (ეს ცოდნა, რომელიც უცებთაგან საგულდაგულოდ იყო დაფარული, მხოლოდ მისტერიების სკოლის განდობილებს ეცნობებოდათ). ძველი ფილოსოფისების მიერ ამ საიდუმლო დოქტრინის გასაღები, ასევე ქალდმერთ ისისში იყო სიმბოლიზირებული. ამიტომაც ისისს ყოველთვის პერმესთან აკაგშირებდნენ. პლუტარქე საერთოდ იმასაც წერდა, რომ ძველი ავტორების თქმით, ისისი პერმესის შვილი იყო, ხოლო სხვები ამტკიცებდნენ – პრომეთეს ქალიშვილიათ. ამიტომაც, "ქართლის ცხოვრების" ავტორის მიერ ფარნავაზის ისტორიაში შეფარულად გადმოცემული თემა, რომელიც წვენ პერმეტიულ ტრადიციას დაფუკავშირეთ, საფიქრებელია, სირიუსის მისტერიებში განდობასაც გულისხმობდა.

გიგა ჩიხლაძე

*Нет ничего хуже, чем осознавать
себя тем, кто ты есть.
Кем бы ты ни был на самом деле.*

Я ничего не сделал.
Не посадил дерево.
Не построил дом.
Не сделал ничего стоящего.
Того, чем бы мог гордиться.
Честно гордиться.
Я не сказал ничего нового.
Делал очень мало добра и
слишком много глупостей.
Слишком много...
И еще больше я болтал.
Попусту.
Надо причинить, нет, создать боль,
чтобы сбежать от боли...
Сбежать?
Да, наверное...
Я из тех, кто хотел бы изменить
свое прошлое.
Но это невозможно.
Надо с разбегу. Как в море...
Когда летишь в воду в ожидании
прикосновения воды. Удара о воду,
ощущения холода, погружения в
жидкую соль, смены красок, света,
и потом идешь вниз, ко дну и
прикасаешься к песку и кажется,
что ты можешь и не выплыть, но
ты уже не боишься. Уже все
позади.
Только здесь не будет ПОСЛЕ.
Здесь есть только ДО.
Надо просто разбежаться.
Но ты не знаешь, куда прыгаешь...
В никуда?
В новую жизнь?
В рай?

Или в ад?

Или в тоннель, где в конце
виднеется свет, до которого никак
не добраться? И ты - бесплотная
тень, перегруженная глупыми
мыслями, тщетно пытаешься
продвинуться вперед, к свету. Как
плохой пловец в волнующемся
море...

Люди ленивы. Я - в их числе.
Я не умею радоваться.
И не могу научиться.
И, наверное, не хочу.
А все время жалеть о чем-то,
сожалеть, плакать, грустить,
скучать, ныть - просто нельзя.
Потому что -

Жизнь - не испытание. Это дар!
Подарок свыше.
Мы просто не умеем им
распоряжаться.

Да, это подарок. Но из тех, что
приносят на день рождения
случайные, ленивые, скучные или
незданные гости. Они ищут его
дома, среди ненужных
безделушек. Находят. И несут
тебе. Формальность соблюдена.
И вот теперь ты не знаешь, что
делать с громоздкой, постоянно
попадающейся на глаза, ненужной
вещью...

Подарки так редко бывают
хорошими.

Нужно просто решиться.
И выбросить его...
Смогу ли я?

Гига Чихладзе
27.10.04

სამა გლიძე

* * *

Жизнь - это ожидание. Ждешь, ждешь, а потом оглядываешься назад и... Ба, оказывается тогда-то я и был счастлив. Черт возьми, все уже было и уже нечего ждать. Но в том-то все и дело, что на самом деле ничего и не было. Человек так устроен, что может быть счастлив лишь в прошлом.

Долгое время я думал, что всю жизнь человек стремится лишь к одному - удовольствию или удовлетворению. На самом деле это можно назвать проще - комфортом. Правда, одному комфорtnо в стоячем болоте, другому подавай войну, но какая, в конце концов, разница. И те же вечные диссиденты - они не могут жить спокойно - им нужна борьба, сражения, протесты, голодовки, все что угодно, кроме обывательского комфорта. Для меня творческий комфорт заключается в дискомфорте физическом, материальном. Очевидно это необходимое условие для того, чтобы я писал. И в то же время дискомфорт этот заключается для меня лишь в типично хайболловских (не хочу писать "духовных", но, наверное, так оно и есть) мучениях. И, черт побери, так редко это бывает. Заедает жизнь, а на самом деле я просто не знаю, для чего и для кого писать. Пишу только тогда, когда не могу иначе. Раз в год. И только женщине.

Кто-то обязательно должен быть слеп. Иначе... если присмотреться ко всему повнимательнее, то увидишь гораздо больше того, чем стоило бы видеть на самом деле. Поэтому-то любовь и вера должны быть слепыми, должны быть прикрыты неким ореолом, туманом, вуалью. Как накрашенная проститутка, которую снимаешь ночью, когда мало что можно разглядеть. Бог ты мой! Что с тобой станет, если ты увидишь ее при ярком свете! Если хочешь любить и верить, то нельзя присматриваться к предмету своей веры или любви слишком пристально. Держи глаза полузакрытыми, отвлекай мозги чем-нибудь несущественным, вроде зарплаты или места для парковки. Не думай слишком много. И тогда все будет окэй! Мне в этом плане не повезло. Пожалуй, единственное, на что я смотрю именно так - это мои дети. Я просто не хочу открывать свои глаза и думать. Потому что знаю - мало что имеет значение, в том числе и любовь к детям. Но знать и осознать - разные вещи. Так вот, это и есть то, что не хочу осознавать. Сознательно не хочу. Я просто хочу их слепо любить, даже зная, что и это не имеет значения.

Любовь, вера, честь, храбрость, благородство, правда - все это пустышки. Они равны ненависти, подлости, трусости, лжи. Они все лежат на одной и той же витрине. И сколько людей с гордым видом заходят в эту лавку, требуя чистой любви, настоящей, искренней веры и чести. И сколько из них, под вечер, подкрадывается к черному ходу, чтобы в полной мере взять себе трусости, подлости и лжи. Ты спросишь, почему я тогда предпочитаю одно другому. Да потому что мне так комфорtnо.

Гига Чхладзе. 2005

Tertius Fabulam

Записи собраний группы поддержки жертв мифов

Это три истории о том, как мифы становятся правдой. О том, что мифы о людях намного сильнее людей. И, в итоге, - правдивее. Миф о человеке может подменить его. Или, по крайней мере, изменить. Не поддавайтесь... Или же старайтесь творить мифы о себе сами.

Тогда у вас будет шанс...

Glutto Fabula

История обжоры

У нас в роду никогда не было толстых. Да, я знаю, что толстяков теперь надо называть full-figured,* но от этого они худее не становятся. Жирные, малоподвижные, колышущиеся при ходьбе, не видящие своих ног жирные туши, оставляющие легкое чувство омерзения и удивления - как можно было дойти до такого? Нет, не надо спрашивать меня, почему я так отношусь к ним. Наверное, именно такой должна здоровая и искренняя реакция любого нормального человека.

В 9 лет я перестал пить чай с сахаром. Кофе пил только горький. Мне не нравились сладости. И когда другие дети покупали в кондитерской пирожные с кремом, я брал себе хот-дог со стаканом минералки

* Sizeism ("размеризм", что ли?) - предпочтение хорошей фигуры плохой, или, проще, худых толстым. Он же fatism ("жиризм"), weightism ("весизм"). Страшный грех. Попробуйте не взять человека на работу за то, что он толстый - засудят. Есть комитеты, борющиеся за права толстяков. Если раньше толстяк назывался в лучшем случае oversized person, то есть предполагалось, что есть размер (size) нормальный, а есть и другие, сверх нормы, то теперь надо говорить full-figured, что есть маленькая сладостная месть худым: у жиртреста, получается, фигура полноценная, а у дохоляги - нет. Недотягивает. Худые пока не протестовали.

Татьяна Толстая, "Политическая корректность", 1998

- Что, неужто боишься растолстеть? - хотели друзья.

Все было против меня. Я не любил сладкое, я искренне его не любил, но каждый приходящий ко мне в гости считал необходимым заявиться с обязательной коробкой конфет, тортом или чем-нибудь в этом роде. Почему? Потому что в семье меня считали сладкоежкой и, вообще, - обжорой. Не знаю, почему. Когда я говорил гостям: "Спасибо, я не ем сладкого", гости искренне огорчались и говорили: "Да ладно тебе, от одного кусочка не поправишься". И мне приходилось съедать все под укоризненными и настороженными взглядами гостей и матери. Когда в конце я облизывал пальцы, стараясь изобразить удовольствие, они расцветали и говорили: "Ну вот, а говорил, что не любишь!"

Мама стала готовить мне завтрак вдвое больше и настаивать, чтобы я съедал все. "У тебя растущий организм, тебе надо лучше питаться. Не бойся поправиться - у нас в роду никогда не было толстяков". Я давился, но ел (если я не ел, меня водили к врачу). Родители были довольны. Я перестал есть обед в школе. Ребята шутили: "Боишься, что если начнешь есть, то уже не остановишься, да?" Мне хотелось крикнуть, что я не хочу есть, я не обжора и никогда им не буду... Но легенда о моей прожорливости становилась все прочнее и правдивее. Она пожирала меня.

"Говорят, он может встать ночью и, стоя у холодильника, съесть

недельный запас еды за полчаса!". "Да, а по виду не скажешь"; "У него в роду никогда не было толстяков, он может есть все, что захочет и никогда не поправится"; "Родители никогда не отказывают ему в сладком, ему разрешают съесть хоть десять десертов подряд". "Вот бы мне так", завистливо вздыхали мои одноклассники. Не запретишь же людям сплетничать о тебе. Это бессмысленно!

Когда я впервые привел свою девушку к нам на ужин (у нас были серьезные отношения, мы даже собирались пожениться), мама первым делом озабоченно спросила ее, умеет ли она готовить.

- Ну, пока не очень... А что?

- Как, вы не заметили? Мой сын так любит покушать, что я едваправляюсь, когда готовлю ему завтрак.

Девушка изумленно посмотрела на меня:

- Надо же, я не знала... Он скрывал от меня свои аппетиты...

- О, наверное он стесняется, бедняжка! Вот смотрите...

И мама принесла мне рекордных размеров блюдо, заполненное жареной картошкой с мясом и выжидающе уставились на меня. Девушка тоже смотрела.

- И ты все это можешь съесть?

- Может быть и смогу, но я не хочу есть, черт побери! - выкрикнул я.

Повисло тягостное молчание.

- Дорогой, но тебя же никто не заставляет! - обиженно сказала мама.

- Как это не заставляет? Вы все меня заставляете! Хоть раз дайте мне положить на тарелку столько, сколько хочу Я!

- По-моему, это эгоизм, - холодно заметила девушка. - обвинять в своих проблемах всех окружающих... Может быть в твоей прожорливости есть и доля твоей вины? Ну, хоть чуть-чуть...

Моя следующая девушка, познакомившись со мной, уже знала о легенде, о мифе, который окружал меня, словно кокон - гусеницу.

В пиццерии она попросила разрешить ей сделать заказ самой. Я

согласился и был поражен, когда услышал, что она заказывает гигантскую пиццу "Суперобжора" почти что метрового диаметра.

- Неужели ты настолько любишь пиццу? - удивился я.

- Я? - возмущенно переспросила она. - Это для тебя, а я возьму себе немного салата.

- Но я не хочу столько.

- Да ладно тебе! Ты что, стесняешь есть при мне?

- Да я не хочу столько, меня дома и так перекармливают!

- Да ладно тебе, ешь милый, мне так нравится, как ты ешь. Это так... мужественно. Как голодный охотник-неандертальец, верувшийся в пещеру с ляжкой мамонта и пожирающий свою долю... Львиную долю... Это так заводит!

- Спасибо за "голодного неандертальца"...

- Глупый.... Ешь!

Так все и продолжалось. Миф о моей прожорливости всегда опережал меня не на один шаг. В отличие от настоящих обжор, я никогда не ел в одиночестве, у меня никогда не возникало желание перекусить в два или три часа ночи у холодильника, я все еще пил чай без сахара, а от кофе отказался вообще. Постепенно я перестал утомлять себя ненужными спорами и ел то, что мне давали. Если я ел мало мне, мне всегда говорили эту дурацкую фразу: "Ты что, стесняешься? Ешь!" А если я вдруг был голоден и ел, то вокруг восхищенно говорили: "Ого, вот это аппетит!". "Надо же, он нисколько не поправляется, мне бы так!" - вздыхали девушки.

Постепенно миф обо мне стал правдой. И... Я до сих пор не знаю, как это случилось, но я не видел своего пениса уже пять лет. Только в зеркале...

Сейчас мне 27 лет и я вешу 123 килограмма.

Purus Fabula

История чистюли

Я не умею рассказывать... Думаю, надо начать с того, что мой отец был кадровым офицером. Лично я, по крайней мере, склонен именно в этом искать

истоки моего сегодняшнего состояния. Правда, отца убили на какой-то там очередной войне, когда я был совсем маленьким. Ну и мама, естественно, переживали. Все что у нас было - это маленький дом на окраине, пособие моего отца, и мать еще немного подрабатывала. На жизнь хватало. Но с самого раннего детства я привык к мысли, что никогда не буду таким как мой отец. Не потому, что не смогу, а потому, что не хочу. Он был слишком идеальным, по крайней мере это следовало из слов матери. А их, слов этих, было более чем достаточно. Еще когда я ходил в детский сад, я сам заправлял свою постель, вешал одежду на вешалку в шкаф, убирал за собой со стола и мыл после себя посуду. Не потому что мне хотелось этого, а потом что стоило мне не сделать этого, как мать начинала орать. А голос у нее был, не то чтобы офицерский, скорее капральский... Чтобы избавить себя от ее воплей и последующего наказания, надо было убирать за собой. Чтобы получить мороженое, надо было убирать. Чтобы посмотреть мультики, надо было убирать. Так все и началось. Наверное, это было забавное зрелище - четырехлетний карапуз, пытающийся подмети под диваном веником, который в два раза больше него самого. Или стоящий на цыпочках и аккуратно сметающий пыль с телевизора, или представьте меня со шваброй. Вскоре мать забыла, что когда-то орала на меня, заставляя застилать постель. Она начала говорить всем знакомым о моей аккуратности, хвастаться, гордиться. И каждый гость подвергался обязательному лицезрению: я с веником, я со шваброй, пылесосом, стою на скамеечке у раковины и мою посуду. Я искренне ненавидел все это, но приходилось терпеть. А потом, когда я пошел в школу, на меня легла обязанность убирать весь дом, мыть всю посуду. Потом стирка и глажка. Я начал превращаться в ходячий уборочный агрегат. В школе меня называли то пылесосом, то поломойкой, то другими не менее "приятными" прозвищами. И даже в нашем классе мел с доски всегда вытикал я. Потом что, как говорила наша учительница: "Ты делаешь это просто бесподобно аккуратно".

В принципе, ничего необычного в моей истории нет, все более чем банально. Я просто помешался на уборке, покупал разные средства, максимально чистящие и дезинфицирующие, боролся с бактериями и микробами и не пропускал ни одного выпуска телемагазина, чтобы следить за новинками. Я даже выписал каталоги чистящих и моющих средств мира. Иначе просто уже было нельзя. Если бы я вдруг набрался смелости и заявил бы, что больше не хочу убирать, то меня бы сочли сумасшедшим, заташили бы в психушку и оставили там навсегда. Как это так - парень, который всю свою жизнь занимался уборкой, а на каникулах даже подрабатывал мойщиком машин и стекол, вдруг говорит, что ненавидит все это? К тому же я буквально разбогател, участвуя в разных ток-шоу, телемагазинах, викторинах, меня даже пару раз сняли в рекламе и показали в новостях. И

гостям всегда казалось нормальной идеальная чистота и стерильность у меня дома, аккуратно разложенные каталоги чистящих и моющих средств на журнальном столике, там, где у других лежат “Плейбой” и “Пентхаус”. Никто не поверил бы правде. В принципе, я рад что все так получилось.

Моя сегодняшняя палата сияет белизной. И, что самое удивительное, - это такой белый цвет, который никогда не пачкается. Если бы я знал, что в психиатрических клиниках царит такая удивительная чистота, я бы, наверное, не отказался бы попасть сюда пораньше...

Scortum Fabula

История бабника

Я, по натуре, - домосед, человек спокойный, люблю созерцать деревья. Это кстати, очень интересное занятие. Особенно весной и осенью. А что касается женщин, то на первом свидании я вообще-то даже поцелуев не признаю... Согласен, я в душе несколько старомоден, но... Меня всегда считали

бабником. Это был не миф и легенда, это было нечто чудовищное по своей силе. И началось это еще в подростковом возрасте, когда я, подгоняемый взглядами и ухмылками своих друзей-сверстников, краснея, подходил знакомиться к очередной жертве.

- Ух ты, какая телка, спорим, что Марко с ней познакомиться в два счета! - с завистью говорили мои друзья.

- А я спорю на то, что любого из нас, кроме Марко, она отошьет в два счета....

- Нашел, о чём спорить, это и так ясно...

Нет, наверное, все началось еще раньше. Дело в том, что моя мать родила меня, когда еще училась в институте. Ей не было и двадцати. Отец нас бросил и я вырос у ее подруг, таких же молодых, как и она. Джентльмен, кавалер, дамский угодник - что они мне только не говорили. И любая говорила, что я в тыщу раз лучше ее последнего бойфренда. Наверное, так оно и было. Мне было 12 лет, когда одна из таких подруг объяснила мне, почему женщины любят мужчин и наоборот. Объяснила наглядно. Мне, конечно, понравилось, но я до сих пордумаю, что секс с любимой женщиной все-таки лучше, чем просто хороший секс. На прощание она мне сказала:

- Как жаль, что ты вырастешь и станешь волосатым ублюдком. Будь моя воля, я бы казнила всех мужчин старше пятнадцати.

Я поверил в искренность ее слов.

Да, знаю, что я многословен как итальянец, но, что поделаешь! Все это было как будто вчера. Наверное я единственный среди вас, кто страдает еще и импотенцией, хотя не думаю, что толстяк или чистюля страдали бы от утренней эрекции. Но все же... Простите уж за прямолинейность.

В общем, тогда я и поверил, что я - это то, что нужно женщинам. И верил даже тогда, когда мне было уже далеко не пятнадцать. И они верили тоже.

Что правда, то правда - я люблю женщин больше, чем мужчин, как это ни странно. Мне с ними проще. Всегда знаешь, что дать и что получить в ответ. Но, говоря искренне, я бы предпочел ОДНУ женщину, ту самую, единственную. Не могу сказать, что я ее ишу. Таких не находят. Таких встречают, неожиданно для себя. Поиск тут не причем. Я всего лишь следовал за своей репутацией. Но она всегда была впереди. И я просто не мог ударить в грязь лицом. Меня никто не заставлял, я никого не виню. Просто карты легли именно так, и не иначе...

Скажите, терпение и терпеливость - мужская ли это добродетель?
Наверное, нет, но почему тогда к ним прибегают в основном мужчины? Разве
это не так? И именно женщины не давали мне проявить эту добродетель.
Спешили они, а не я. Не я лез к ним под юбку...

Конечно, у вас может создаться превратное мнение обо мне, что я, мол,
оправдываюсь и все такое, даже, может быть, хвастаюсь, но это не так. Я
лишь пытаюсь излагать реальные события. Не врать и не думать о репутации
- вот мой слоган. Я всего лишь говорю правду, как бы это ни казалось вам
глупостью и ложью. Я искренен. Я даже никогда не носил с собой
презервативов. Они всегда оказывались у НИХ - девственниц и старых дев,
матрон и верных жен, неприступных и строгих... Стоило им лишь
почувствовать мое приближение...

Простите, что вы сказали? Как меня зовут? Ах да, я не представился - Дон
Хуан де Марко.

Думаю, дальше рассказывать уже и не стоит... Простите...

Something stupid

...Пятна крови уже подсыхали, содранная кожа беспощадно обнажала грязно-розовую плоть с комочками мышечного жира. Шрам на виске, обычно стыдливо прикрытый волосами, теперь был вздут и по нему, словно высохшая вулканическая лава, струились последние капли крови, смешанные с сукровицей...

Приблизительно такие вот первые абзацы обычно пишут, чтобы привлечь внимание читателя. Я тоже решил не отставать. Ну а после того, как (если!) вы проглотили наживку, можно писать все, что взбредет или не взбредет в голову, в надежде на то, что читатель дотерпит до любопытного продолжения этого не менее любопытного начала.

Эта история случилась очень давно. Самое примечательное в ней, очевидно то, что нигде, кроме как воображения автора, она, собственно говоря, и не случалась (точка-зрения,-изложенная-здесь-может-не-соответствовать-мнению-автора,-а-последнее,-в-свою-очередь,-может-не-совпадать-с-мнением-редакции,-автор-не-несет-ответственности-за-случайное-совпадение-описанных-лиц,-мест-и-событий-с-реальными,-все-права-соблюdenы,-авторские-права-защищены-международным-законодательством...). Хотя, кто его знает?

Герои - тоже выдуманы и, если они покажутся вам не слишком-то героическими, то претензии смело можете никому не предъявлять, так как фантазия автора не подлежит преследованию в судебном порядке. Впрочем, вернемся к нашим баранам. Герой - главный герой, так же как и сам автор, был, согласно некогда популярному восточному идиотизму, бараном. Овен, то есть. На этом сходство начинается и заканчивается. Или наоборот.

На самом деле в нашей истории никто никого не убивал. Просто наш герой сидел вечером перед телевизором и смотрел очередной дебильный голливудский триллер, из тех, что подешевле. Хотя, нет. Не было никакого героя. Я пишу о себе. И еще - о ней.

Никак не могу понять, зачем я это пишу. И еще так, как я это пишу. Но, наверное, стоит дописать до конца. Чтобы самому разобраться в этом. Я постараюсь быть краток и предельно честен, что, впрочем, никоим образом не должно быть истолковано, как "объективен".

Я всегда принимал ее за жертву и мысль о том, как с ней несправедливо

обошлись (и не раз!), вызывала во мне самый искренний и болезненный отклик. Только недавно я понял, что жертвой была не она. Нет, она никогда не лгала мне. Просто я понимал все неправильно. Или же не хотел понимать правильно, что почти одно и то же.

Но главное - это то, что жертва далеко не всегда невинна. Дело даже не в подсознании (хотя оно, конечно, штука подлая). Зачастую палача делает таковым именно жертва и никто иной. Жертва редко бывает невинной - в первую очередь потому что она сама захотела стать жертвой, потому что она сама раскручивает механизм наказания. Так что словосочетание "невинная жертва" - не совсем верно не только в философском плане... Вопрос теперь в том - можно ли считать меня невинной жертвой. В данном, конкретном случае...

* * * * *

- Почему ты так себя ведешь? - внезапно для себя спросил я ту, которой оставалось жить совсем чуть-чуть.

Она удивленно подняла на меня глаза и с некоторым беспокойством спросила:

- Как - "так"?

- Ты так прижимаешься ко мне, потому что боишься упасть, или тебе просто так удобно? Или, может, тебе холодно?

Она облегченно вздохнула (ах, это!), задумалась и сказала:

- Мне так нравится.

Это меня не удовлетворило:

- Тебе нравится на кого-то опираться или дразнить мужчин?

- Она посмотрела на меня, улыбнулась и, не думая, произнесла:

- И то, и другое.

И прижалась ко мне еще крепче.

Честно говоря, меня это немного раздражало. Ассоциации и воспоминания пробежали передо мной, сменяя друг друга, словно кадры видеопленки в режиме перемотки. Вот в метро к тебе прижимается симпатичный карманник. А вот кто-то нюхает, пахнет ли от тебя потом, алкоголем или сигаретами. Теснота в метро; полицейские при обыске; строгие родители, наказывавшие меня за курение; покойная жена, которая никогда не могла определить - пьян я или трезв, как стеклышко.

Но я все равно промолчал. Если она думает, что сможет меня этим возбудить или еще что, бог с ней. Мала еще. И на меня такие штуки уже не действуют. Я и спросил-то по привычке. Чтобы не молчать. Дурацкая профессия вечного интервьюера. Но нежность тут же пробилась сквозь раздражение и затопила меня, словно после порции старого коньяка. Наверное, ей холодно. Хотя, нет,

скорее всего, ей просто хочется немного тепла.

Будь этот период у Пикассо, он назвал бы его розовым (правда, я не знаю, может у Пикассо и был такой период). Для меня то время было нежно-розовым, как мечты, что никогда не сбываются. Только я не задумывался о том реально-кровавом оттенке, жирно бликовавшем на полированной стали. Не мог предположить такой unhappy end.

Я чувствовал себя бродячим ранней весной по заброшенному кладбищу несбывшихся надежд, с грустью перебирая пальцами потертые четки шрамов. Шрам никогда не напоминает мне о боли. Он лишь зарубка на бамбуковом календаре одиночества. Порой мы вспоминаем о чем-то, лишь привычно проводя пальцами по этим округло-сглаженным временем рубцам.

Тогда я жил в ожидании нового шрама. Я уже предвкушал момент, когда рубец заживет и я смогу погладить его и с нежностью вспомнить это... То, чего еще не было. То, чего так и не было.

Я не мог поверить, что это будет ТАК. Что шрам окажется слишком глубоким. И прикосновение к нему еще долго будет отзываться болью, электрическим разрядом пробегая по нитевому волокну нервного пунктира через все тело. От головы к сердцу и обратно.

Порой, если я выпью "больше, чем стоило бы" (так мне говорит мое второе 'я'), я начинаю что-то бормотать вслух и трясу головой, пытаясь отогнать воспоминания. Я призываю на помощь склероз, амнезию и ложную память - лишь бы забыть или хотя бы изменить то, что я помню четко, как ничто другое. Я хочу помнить воспарившее "да", а не "нет", упавшее, как стопка хрупкой посуды. Не хочу помнить ее выражения лица. Не хочу помнить свое лицо, увиденное в черном зеркале ночного окна. Но я все равно помню это так, как было.

И тогда я начинаю беззвучно плакать, искренне жалеть только себя (а больше никого и не осталось) и, наконец засыпаю, забившись под одеяло, засунув голову под подушку, в позе эмбриона, который не хочет вылезать "туда", наружу.

Жалкое зрелище, правда? Что поделать. Это тоже реально. И противно, как и многое из длинного списка реальности. Продолжение моей реальности тоже оказалось намного тяжелее, чем я думал. И даже - чем мог предположить.

Но все равно: ей оставалось жить так мало, она так уютно ко мне прижалась, а я допытывался, с каким умыслом она это проделывает.

Я помню и другое: мы сидели в утлой лодке, посреди жаркого заболоченного

озера и, прикрывшись от колючего и сухого летнего солнца выцветшим японским зонтиком, кормили друг друга японскими сливами. Я старательно выбирал в пакете те, что любил больше остальных - позеленее и покрепче. Ты делала то же самое, аккуратно кормя меня перезрелыми. Твоими любимыми. Было смешно, когда мы во всем разобрались. Года три спустя. Тогда это должно было стать для меня Знаком. Но не стало. Так что теперь я, наверное, должен винить во всем только себя.

Если сваливать все свои ошибки и неудачи на других, то они будут выглядеть неправдоподобно ужасными монстрами. А если брать всю вину лишь на себя, то уже ты будешь выглядеть идиотом. Можно винить что-то более глобальное. Например, жизнь. Она делится. На этапы.

Этапов этих - не так уж и много. Сначала у вас есть мечты. Потом просто надежды. Потом вы вырастаете из них, у вас появляются дети, а мечты и надежды постепенно тускнеют, блекнут и исчезают совсем. И ничего не остается, как жить воспоминаниями.

В конце концов, память - это единственное, что остается. Вспоминать то, что было. Даже если ничего и не было. Как, впрочем, у большинства людей.

И не стоит возлагать надежд на детей. Дополнительное разочарование, для некоторых - весьма сильное. Дети - это тоже категория воспоминаний. Они растут и вам надо лишь вспоминать, о том, какими они были вчера. А вчера - одна из немногих постоянных вещей в жизни. Сегодня - очень сомнительно, не говоря уже о 'завтра'. Я давно в него не верю.

Единственное, что еще может остаться в вас - это чувство, нет, жажда о ком-то заботиться. Только оно может дать намек на смысл в этом пустом времяпрепровождении, именуемом жизнью. Теперь у меня нет и этого.

...Дверь открылась и закрылась. Санитар вошел и вышел. Вошел он с пустыми руками, а вышел с моими бумагами и карандашом. Новое распоряжение врача. Теперь мне запрещено писать. Но я все равно постараюсь. Буду писать ярко-красным. На белой-белой стене. Историю. Ее и мою. Историю, где герой - глуп и нереален. Историю, в которой никто никого не убивал. Только в конце концов в ней оказалось два трупа...

Ее.

И мой.

Осталось недолго.

Гига Чихладзе

ნოვეჩენტი

ალექსანდრო შარიკო

(მონოლოგი)

ყოველთვის ასე ხდებოდა – რადაც მომენტში ვიდაც თავს ასწევდა
და... დაინახავდა კიდევ. მინდოდა მეოქვა, გემზე ათას კაცზე მეტნი
ვიყავით ხოლმე: მდიდარი მოგზაურები, დარიბი ემიგრანტები, ათასი
ჯურის ხალხი და ჩვენ... ამდენ ადამიანს შორის კი ყოველთვის
აღმოჩნდებოდა ვიდაც – ვინმე არაფრით გამორჩეული, რომელიც
პირველი მოკრავდა ხოლმე თვალს...

ხოგჯერ ის ვიდაც სადილობდა, ან უბრალოდ გემბანზე სეირნიბდა, ან შარვალს თუ ისწორებდა... მოკლედ, სულ ერთი წამით გახედავდა ზღვას და დაინახავდა... მერე იქვე გაშეშდებოდა, იმავე წერტილს მიაშრერდებოდა და ყოველ ჯერზე – გეფიცები, ყოველ დაწყევლილ ჯერზე – ჩვენსკენ მოაბრუნებდა თავს, მოგვათვალიერებდა და იდრიალებდა: **ამერიკა!**

შემდეგ ისე შეშდებოდა, თითქოს ფოტოს უდებდნენ, თან ისეთი სახით, გეგონება მართლა ამერიკა აღმოებინოს... არა, უფრო სწორედ – გეგონება სადამოობით, თავის ყოჩად მჭედელ სიძესთან ერთად მჯდარიყო და ნელ-ნელა, სვენებ-სვენებით გამოეხორკნა ეს შენი ამერიკა.

ყველა კრუიზის დროს არსებობდა ვიდაც, ვისაც ამერიკა უნდა აღმოებინა. არ იყიქროთ, ეს შემთხვევითობა იყო – თუმცა ამ ყველაფერში არც დათის ხელი ერია და არც ბედისწერის. ეს წამი ამ ადამიანს ცხოვრებისგან წინასწარ პქონდა განსაზღვრული. ბავშვობაში მათ ოვალებში კარგად რომ ჩაგეხედა, ამერიკას დაინახავდი. ამერიკა მათ უკვე თვალებში ედგათ და მოთმინებით ელოდა იმ წამს, როცა სისხლძარღვების გავლით ჯერ ტვინამდე მივიდოდა, ბოლოს კი აი, იმ ყვირილს მიაღწევდა (ყვირის: **ამერიკა!!!**).

ესე ყოველი დენი ბადმენ თი. დი. ლემონ ნოვეჩენტი მასწავლა –

ოკეანის ყველაზე დიდმა პიანისტმა. მეუბნებოდა – ადამიანების თვალებში ის მოჩანს, რაც აწი უნდა დაინახონ და არა ის, რაც უკვე უნახავთო.

ჩემდათავად, არავის თვალებში არავითარი ამერიკა ჯერ არ დამინახავს. ექვსი წლის განმავლობაში ამ გემზე ვუკრავდი და წელიწადში ხუთჯერ-უქვესჯერ გადავსერავდი ხოლმე თკეანეს. გემიდან რომ ჩავდიოდი, უნიტაზში სწორად ვერც კი ვშარდავდი. უნიტაზი კი იდგა მყარად, მაგრამ რად გინდა – მე ვირწეოდი აქეთ-იქით. ეს იმიტომ რომ გემიდან კი ჩახვალ, მაგრამ თკეანიდან – ვერა.

პირველად გემბანზე ფეხი 17 წლისამ დავადგი; იმ დროს ერთადერთი რამ – საყვირზე დაკვრა მქონდა აკვიატებული. პორტში ხმა გავარდა, გემ "ვირჯინიზე" მუსიკოსებს ეძებენო. წვენც რიგში დავდექით – მე და ჩემი საყვირი.

იანვარი იყო, 1927 წელი. ამბობდნენ, მუსიკოსებს ორკესტრის ბიჭები ირჩევენო. დაკვრა დავიწყე, ერთ-ერთი გამომცდელი გაუნძრევლად იდგა და თვალს არ მაშორებდა. სანამ ვუკრავდი, ხმა არ გაუდია, მერედა დამეკითხა: "რასაა რო უკრავ?"

"არ ვიცი..."

"აბა, ჯაზში გადავარდნილხარ და ეგაა!" – თვალები აუციმციმდა, მერე პირით რადაც უცნაური მოძრაობა გააკეთა, გაიღიმასავით. ოქროს კბილი ისეთ გამოსახუნ ადგილას ჰქონდა ჩასმული, გასაყიდად გამოტანილს უგავდა.

"...ამ მუსიკას იქ კაი გასავალი ექნება."

"იქ" – ეს ალბათ გემი იგულისხმა, დიმილსმიმსგავსებული მიმიკით კი მიმანიშნა, აყვანილი ხარო.

სექსტეტში ვუკრავდით, დღეში თოხჯერ. ჯერ გემბანზე – პირველი კლასის მდიდარი მგზავრებისთვის, შემდეგ მეორე კლასში ჩავდიოდით, ზოგჯერ გადლებილ ემიგრანტობას შევუვლიდით მესამე კლასში, მაგრამ იქ ფორმებს აღარ ვიცმევდით ხოლმე. ვუკრავდით როგორც შეგვეძლო, ზოგჯერ ისინიც გვეხმარებოდნენ, ჩვენთან ერთადაც დაუკრავთ. ვუკრავდით იმიტომ, რომ თკეანე დიდია, თან გეშინია... ვუკრავდით იმიტომ, რომ დრო მოულოდნელად გაპარულიყო და ხალხს არც გახსენებოდა, ვინ იყვნენ ან – სად.

ვცდილობდით მგზავრები აგვეცეკვებინა, იმიტომ რომ ცეკვისას ადამიანი დმერთის სიახლოვეს გრძნობს. ვუკრავდით რეგთაიმს, ამ მუსიკაზე ხომ დმერთი ცეკვავს, როცა ვერავინ ხედავს. არადა, თუ

დმერთი ამ მუსიკაზე ცეკვავს, გამოდის, ზანგი ყოფილა...

(მსახიობი სცენიდან გადის და წამყვანის ელეგანტური ჩაცმულობით
ბრუნდება, ხელს ისე იქნება, თოთქუს მოედ ჯგუპე
ხელმძღვანელობდება. ისმის მსუბუქი, დაჩეხილრიტმიანი მუსიკა)

"Ladies and Gentlemen, meine Damen und Heren, Signore e Signori, Mesdames e Messieurs, კეთილი იყოს თქვენი მობრძანება ამ გემზე, ამ წელზე მოსროლე ქალაქში – მე თუ მკითხავთ, ტიტანიკის ალი-კვალია ნამდვილი. წყნარად ბატონო, ნუ შეშინდებით, არც ხეზე სამჯერ დაკაკუნებად საჭირო... მოკლედ, ოკეანე მოგეხსალმებათ. ისე, რამე რომ იყოს, აქ რას აკეთებთ? ალბათ მევალე თუ მოგადგათ კარზე, ან თცდათ წელს რახანია გადააბიჯეთ, გემით კი აქამდე არასდროს გიმგზავრიათ. სახლიდან ალბათ, ერთი წამით გახვედით, სიგარეტის საყიდლად და დმერთო დიდებულო, უცბად აქ არ ამოყავით თვით?! თქვენი უკეთესი მეორე ნახევარი კი ხმელეთზე დარჩა, საწყალი პოლიციაში დარბის, ამბობს, არაფრით გამორჩეული კაცი არ იყო და აგერ უკვე 30 წლის განმავლობაში ერთხელაც არ გვიჩეუბიაო.

ახლა ზიხართ და ფიქრობოთ ალბათ, რა ჯანდაბას აკეთებთ მიწიდან 300 მილის სიშორესა და შემდეგი გულის არევიდან 2 წუთის სიახლოვეში? ბოდიში, მადამ, ვიხუმრე, ჩვენი გემი სომ ბილიარდის ბურთივით მისრიალებს ოკეანეზე – კის ერთი დარტყმა, ექვსი დღე, ორი საათი, ორმოცდაშვიდი წუთიც და... უი, ნიუ-იორკი!

(უკრავს ორკესტრი)

ნამდვილად არა მგონია, თქვენთვის ამ გემის უნიკალურობის მტკიცება დამჭირდება. მას კაპიტანი სმიტი მართავს – ცნობილი კლაუსტრო-ფობი, მაგრამ დიდი წინდახედულობით რომ გამოირჩევა, ამას უპევ შეამჩნევდით ალბათ – არც მეტი, არც ნაკლები, სამაშველო ნავში დაიღო ბინა...

საგანგებოთ თქვენთვის შერჩეულ ეკიპაჟის წევრებს შორის არიან: მესაჭე პოლ სეიზინსკი, ყოფილი მლეველი პოლონეთიდან, საოცრად მგრძობიარე ადამიანი, სამწუხაროდ – დაბადებიდან ბრმაა... რადისტი ბილ თრუმენი, ჭადრაკის დიდი მოყვარული, ცაცია და ენაბლუ... აი, გემის ექიმ კლაუსერმან ცვაიგენსდერფენგენის დახმარება თუ დაგჭირდათ, წასულია თქვენი საქმე: სანამ მის სახელს ბოლომდე წარმოოქვამო, ჩაოვალეთ, ფეხებიც გაგიფშეკიათ და ეგაა.

მუსიკ შეფ-მზარეული ნამდვილი პარიზელია, უფრო სწორედ, იყო – იქ დაბრუნდა კიდევ, იმის შემდეგ რაც ერთობ საინტერესო გარემოება აღმოაჩინა – კერძოდ, რომ ამ გემზე საერთოდ არავითარი სამზარეულო არაა.

ერთსაც დავამატებ – მეორმეტე კაიუტის მგზავრმა, მუსიკ კამებ-ბერმა უგმაყოფილება გამოხატა იმასთან დაკავშირებით, რომ პირსაბანში მაიონჯზის პაკეტი აღმოაჩინა. დმერთმანი, უცნაურზე-უცნაური ამბავია, რადგან პირსაბანში, როგორც წესი, მხოლოდ ნარჩენებს ვინახავთ ხოლმე... ეს ისევ და ისევ იმ უსამზარეულობის ძრალია, რასაც ნამდვილი მზარეულის არარსებობაც ერთვის!

(ორკესტრი დაკვრას განაგრძობს)

დამიჯერეთ, სხვა ასეთ გემს ვერსად წააწყდებით: იქნებადა კლაუსტროფობი კაპიტანი, ბრძა მესაჭე, ენაბლუ რადისტი და ენისგასატები გვარის მქონე ექიმიც გამოძებნოთ, მაგრამ ნაძლევს ჩამოვდივარ, შანსი არაა ოკეანის ფსკერიდან ათასი მეტრის სიმაღლეზე დააწყოთ თქვენი პატივსაცემი საჯდომები და განუმეორებელი ატლანტა ბენდის ჰანგებით კიდევ დატკბეთ სადმე!

(ორკესტრი უკრავს, წამყვანი სათითაოდ წარადგენს მუსიკოსებს; ყოველი სახელის გამოცხადებას ინსტრუმენტალური სოლო მოჰყვება)

- ... კლარინეტისტი – სემ "სლიფი" უშინგტონი!
- ... ბანჯოზე – შეუდარებელი ოსკარ დელაგუერა!
- ... გიტარით ხელში – სემუელ ჰოკინი!
- ... საფირს უბერაგს თინ თუნი!
- ... საქსოფონს – ჯიმი "ბრიზ" გალუპი!

... და ბოლო, მაგრამ არა უკანასკნელი – ჩვენი ჯილა – დენი ბადენი თი. დი. ლემონ ნოვეჩენტო-ო!!!

(ზუსიკა მოულოდნელად წყდება, წამყვანიც ხმას იცვლის)

მართლა ყველაზე მაგარი იყო – ჩვენ ვუკრავდით, ის ასრულებდა. არარსებულ მუსიკას, წარმოგიდგენიათ? როიალს რომ მოცილდებოდა, სადღაც იქვე გაუჩინარდებოდა ხოლმე, ბოლოს კი სამუდამოდ გაუჩინარდა.

დენი ბადმენ თი.დი. ლემონ ნოვეჩენტო, ბოლოს რომ ვნახე, ნაღმზე იჯდა, არ გეხუმრებით. დენთის უშველებელ კასრზე იჯდა, გრძელი ისტორიაა, მერე მოგიყვებით... იჯდა და ამბობდა, ბოლომდე ჩაძირული არ ხარ, თუ ერთი ამბავი მაინც გაქცს მოსაყოლი და ერთი სულიერიც გყავს, ვინც ამ ამბავს მოისმენსო. საინტერესო რამეს კი მოგიყვებოდათ, დმერთმანი – ისტორია იცოდა ერთი, თუმცა თავად არ იყო ეს ისტორია?

სისულელეა, მაგრამ რომ დაუკვირდე, მართლა ლამაზი ამბავი იყო და იმ დღეს, დენთის კასრზე მჯდომარეობა, იმიტომ რომ მისი საუკეთესო მეგობარი ვიყავი, თან იმ დღეს ფეხითაც რომ დაგეპიდეთ, გროში არ გადმომივარდებოდა ჯიბიდან, საყვირის გაყიდვასაც კი ვაპირებდი... მაგრამ ნოვეჩენტოს მოყოლილი ამბავი ისევ თანა მაქცს, ისეთივე საოცარი და ამოუცნობი, როგორიც მელოდია, რომელსაც დენი ბადმენ თი.დი. ლემონ ნოვეჩენტოს როიალი გამოსცემდა ხოლმე.

(ორკესტრი უკრავს, მსახიობი კულისებში გადის, ფინალური აკორდების შემდეგ კი ისევ უბრუნდება სცენას)

ის მეზღვაურს დენი ბადმენს სისხმადილით, ბოსტონში ეპოვა, მუყაოს უჟოში. გემი მგზავრებისგან უკვე დაცლილი იყო. ათ დღისაზე მეტის არც იქნებოდა, არც კი უტირია, თვისეთვის, თვალებდაჭყეტილი იწვა უჟოში. პირველ კლასში, საცეკვაო მოედანზე, როიალის სკამზე დაეტოვებინათ. არადა, ახალშობილს პირველი კლასის მგზავრისა ნადდად არაფერი ეცხო. თანაც, ასე მეტწილად ემიგრანტები იქცეოდნენ ხოლმე: გემბანის უცან უჩუმრად იმშობიარებდნენ და ბავშვებსაც ასე უხმაურდ ტოვებდნენ. განათუ მიდრეკილება ჰქონდათ ასეთი – უბრალოდ, გამოუვალი სიდარიბე აიმულებდათ ამის ჩადენას. რადაცით მათივე ტანსაცმლის ისტორიას პგავდა ეს ყველაფერი: გემზე ტრაპპ-ამოსეული შარვლებით ამოდიოდნენ, ერთი ხელი დაფლეთილი ტანსაცმელი ეცვათ. ამერიკა, ხომ იცით, მაინც ამერიკაა და მოგზაურობის დასასრულს კიბეს გადახედავდი – სულ ჩახალსტუხებული მამაკაცები და თეორპერანგა ბაგშვები ჩადიოდნენ. მოკლედ, მგზავრობისას ჭრიდნენ და კერავდნენ რაც კი ხელში მოხვდებოდათ. გემზე ერთ ფარდას, ერთ ზეწარს ვედარ იპოვიდით მთელს. ამერიკისოფის

იზმანებოდნენ მთელი ოჯახებიანად – რაღას ეტყოდი.

ზოგჯერ ახალშობილებსაც ტოვებდნენ. ემიგრანტებისთვის ეს ბავშვი ზედმეტი მჭამელი პირი იყო, საემიგრაციო სამსახურისთვის კი – ზედმეტი ფქვილის ტომარა. გემზე ისე ტოვებდნენ, გეგონებოდა ზეწარში ან ფარდაში ცვლიდნენ. ამ ბავშვის მშობლებმა ალბათ ასე განსაჯეს, პირველ კლასში, როიალის თავზე თუ დავტოვებთ, შეიძლება ვინმე მდიდარმა თავისთან წაიყვანოს და მთელი ცხოვრება უზრუნველყოფილი იქნებათ. ნამდვილად კარგი გეგმა იყო, სანახევროდ გამოუვიდათ. ბავშვი ვერ გამდიდრდა, მაგრამ პიანისტი კი გახდა. საუკეთესო პიანისტი, გეფიცებით, საუკეთესო.

ჩვილი მოხუცმა ბადმენმა იპოვა, რადაც მინიშნებებს ეძებდა რომ გაეგო ვინ იყო, საბოლოოდ რადაც ლურჯი ასოებით დაბეჭდილ წარწერას მიაგნო მუჟაოს ყუთზე: თი დეის ლიმნები. იქვე ახლოს ლურჯად ლიმონიც მიეხატათ.

დენი ერთი ოყლოყი ფილადელფიელი ზანგი იყო, ბავშვი სელში აუჟანია და უთქვამს: "კაი გამარჯობა შენი, ლემონ!" ახალგამომცხვარი მამის სახე ჰქონდა, პირველად რომ დაიჭერენ სელში პირმშოს. მთელი ცხოვრება ამტკიცებდა – ეს თი. დეი. – "გმადლობო დენის" (Thanks Danny) ნიშნავსო. დარწმუნებული იყო, ბავშვი მას დაუტოვეს და მთელი დარჩენილი ცხოვრება ამ მონაჩმას ჰყებოდა თურმე.

ერთ დღეს მოხუც დენისთვის გაზეთში დაბეჭდილი რეკლამა უჩვენებიათ – დიდი ლიმნებით სელში, ვიდაც ულვაშებიანი ლატინოსი იღრიყებოდა. ფოტოს წარწერა ჰქონდა: ტინო და მატო, საუკეთესო საჩაიე ლიმნები! გვერდით კი რადაც ატესტატის თუ პრემიის ასლი. ბადმენი აზრს ვერ ჩასწოდა, უბრალოდ იკითხა: "ეს პიდარასტი ვინ არის?" გაზეთი კი ითხოვა, რადგან რეკლამის გვერდით დოდის შედეგები იყო გამოქვეყნებული. დოდს სულაც არ დაგიდევდათ, უბრალოდ, ცხენის სახელებზე გიუდებოდა. გატაცება ჰქონდა ასეთი, სულ იმეორებდა: "ამას ქრისტენებული დაარქვეს, აზრზე მოდი... ამას კიდე – დმერთო დიდებულო – ზედაშე ქვიებია!" მოკლედ, ჰობი ჰქონდა ერთგვარი, დოდზე ვინ გაიმარჯვებდა, სულ ქინძზე ეკიდა.

ბავშვს თავისი სახელი მისცა, დენი ბადმენი – ერთადერთი საამაყო რამ, რაც ცხოვრებაში გააჩნდა. სახელს თი. დეი. ლემონი დაამატა, ზუსტად ისევე, როგორც მუჟაოს ყუთზე ეწერა. ასე ამბობდა, კველა ადგოკატის სახელი ინიციალებისგან შედგებათ და ბარტ ბამმაც დაუმოწმა, ის ხომ ვინმე ჯონ პი. ტი. კეი. ჯენდერის წყალობით მოხვდა ციხეში. "ადგოკატი რომ გახდეს, მოვკლავ" – დააბეჭდა მოხუცმა ბადმენმა, მაგრამ სახელს ის თრი ინიციალი მაინც დაუტოვა. მოკლედ, ბავშვს ასე დაერქვა: ტ. დ. ლემონი. "კარგი სახელია" - ბოსტონის

პორტშივე აღნიშნა ბადმენმა – "მაგრამ თითქოს რაღაც აკლია, რაღაც დამამთავრებელი...". მართალიც იყო, ბოლო აკორდი აკლდა სახელს. "სამშაბათი დავუმატო" – შეუთავაზებია თფიციანტ სემ ზეილს – "სამშაბათს არ იპოვე? შენც აიღე და სამშაბათი დაარქვი". დენი ჩაფიქრდა, შემდეგ გაედიმა: "კარგი ხარ, სემ – ოდონდ ხომ ამ დაწყევლილი საუკუნის პირველ წელს ვიპოვეთ, ასე რომ, ნოვეჩენტოს – ახალ საუკუნეს დავარქმევ"

"რასაო?!"

"დენი ბადმენ თო. დო. ლემონ ნოვეჩენტო – უნაკლოდ ჟდერს, დმერთმანი! ასეთი სახელით შორს წავა."

მერე რაღაც ხმა გაიგეს და ყველამ მუქაოს ყუთს ჩახედა. უფროსები ადგილზე გაქვავდნენ, არავის ეგონა ასეთ პატარა ბავშვს ასეთი ჩაჯმა თუ შეეძლო...

დენი ბადმენი მეზღვაურად კიდევ რვა წელი, ორი თვე და თერთმეტი დღე ირიცხებოდა; ოდონდ მერე, გვარიან ქარიშხალში მოყოლილან და საიდანდაც დაცურებული ცემენტის ბლოკი მოხვედრია ზურგში. მისი გამოჯანმრთელების იმედი უკვე აღარავის პქონდა, ძლიერმა დარტყმამ შიგანი სულ დაუზიანა. სამი დღის განმავლობაში ებრძოდა სიკვდილს. ნოვეჩენტო ჯერ სულ ბავშვი იყო, ოდონდ დენის საწოლთან ჩამოუჯდა და იმ სამი დღის განმავლობაში აღარც მოსცილებია. ძველი გაზეოვების დასტა პქონდა და დამარცვლით უკითხავდა დენის, რომელ-საც ბოლო ამოსუნთქვა პქონდა დარჩენილი. დოღის ყველა შედეგს უკითხავდა ისე, როგორც დენიმ ასწავლა: თითს და თვალს აყოლებდა სტრიქონებს. ნელა, მაგრამ მაინც უკითხავდა. ასე ამოხდა სული მოხუც დენის: ჩიკაგოს ყოველწლიური დოღის შედეგების მოსმენისას, სადაც წეაროსთვალს თურმე მოელი თრით გაესწრო წენიანისთვის და ხუთით – ლურჯოვალასთვის...

მისი ცხედარი ტენტის სუდარაში გაახვიეს და ოკეანეს დაუბრუნეს. სუდარაზე კაპიტანმა წითელი საღებავით წააწერა: "გმადლობთ, დენი." ასე მოულოდნელად დაობლდა ნოვეჩენტო მეორედ. 8 წლის იყო და ამერიკა-ევროპის საზღვაო გზა ალბათ უკვე ორმოცდაჯერ მაინც გაევლო. ოკეანე მისი სახლი იყო, მიწაზე კი ფეხი არც არასოდეს დაედგა. მიწა მხოლოდ ნავსადურიდან ენახა, გემიდან ცხოვრებაში არ ჩასულა. გინდა ახალი სამყარო და გინდა ძველი – მაგისოვის ერთი იყო ორივე, გემბანზე დააბოტებდა, შემდეგ კი უკანა გზას გაუდგებოდა ისევ. დენი ხომ სულ იმის შიშში იყო, ბავშვს წამართმევენო – ვიზების, საბუთების და სხვა ასეთი სისულელების არარსებობის გამო...

მოკლედ, ნოვეჩენტო სამყაროსთვის ისევე არ არსებობდა, როგორც გემის გარეთა სამყარო – ნოვეჩენტოსთვის. არ არსებობდა ქალაქი,

სადალაქო, საავადმყოფო, ციხე ან თუნდაც ბეისბოლის რომელიმე გუნდი. არ ჰქონდა სამშობლო, არც დაბადების თარიღი გააჩნდა. რვა წლის იყო, მაგრამ თუიციალურად არც არასდროს დაბადებულა.

“ასე არ შეიძლება” – ეუბნებოდნენ დენის – “ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, კანონსაწინააღმდეგო ქმედებას ჩადიხარ”. დენის ამაზე მუდამ ძალიან კონკრეტული პასუხი ჰქონდა ხოლმე გაშანშალებული: “არ გავგარი კანონს?!” ამგვარი არგუმენტის მერე კი კამათის გაგრძელებას, ცხადია, აზრიც აღარ ჰქონდა.

დენის სიკვდილის შემდეგ საუთკემფოონს მიადგნენ. გემის კაპიტანმა გადაწყვიტა წერტილი დაესვა ამ უმსგავსობისთვის და სანაპირო დაცვას ნოვეჩენტოს ჩამოყვანა სთხოვა გემიდან. მთელი გემი გადაატრიალეს, მაგრამ ვერსად მიაგნეს, სადღაც აორთქლდა, ცამ ჩაყლაპა თუ წყალმა, ვერ გაიგეს. ხმამაღლა ამას არავინ ამბობდა და თან დაჯერებაც არავის უნდოდა... მაგრამ ყველა იმ აზრის იყო, ბავშვი ალბათ კინის რიგულებში თუ გაძვრა და წყალში ჩავარდაო... ასე ფიქრობდნენ თცდაერთი დღის განმავლობაში, სანამ რიო დე ჟანეიროსკენ არ აიღეს გეზი, ამჯერად ნოვეჩენტოს გარეშე.

ცა ვარსკვლებით იყო მოჭედილი, გემს ფეიერვერკითა და რეიდზე მდგარი სხვა გემების საყვირების ხელით აცილებდნენ, მაგრამ რაღაც მაინც აკლდათ... ხელებოდნენ, ნოვეჩენტოს სამუდამოდ ეთხოვებოდნენ და დანაკარგის გრძნობა ღრღნიდა ყველას.

მოგზაურობის მეორე დამეს, როდესაც უკვე აღარც ირლანდიის ნაპირი ჩანდა, ბარი – გემის ბოცმანი – კაპიტნის კაიუტაში შევარდა გიჟივით, გააღვიძა და უთხრა, სასწრაფოდ უნდა გამომყვეო, საკუთარი თვალით უნდა ნახოთ... კაპიტანი აბუზდუნდა, მაგრამ მაინც გაჲყვა ბოცმანს.

პირველი კლასის მგზავრთათვის განკუთვნლი საცეკვაო მოედანი, მიმქრალი შუქები; სამეჯლისოდ გამოწყობილი ნაწილი ხალხი შესასვლელთან იდგა, სხვები კაიუტებიდან გამორბოდნენ. სამი ზანგი მეზდვაური და რადისტი თრუმენიც აქ იყო და რაღაცას მიშტერებოდნენ მონუსეულებივთ.

ნოვეჩენტო პიანინოს სკამზე იჯდა, ფეხებს ჰაერში აკოწიალებდა, იატაქსაც კი ვერ სწვდებოდა და... დმერთივით უკრავდა.

(ისმის როიალის ხმა, მარტივი მელოდია, ნელი და მომხიბლელი)

რა ჯანდაბას უკრავდა არავინ იცოდა, მაგრამ სადად და გულშიჩამწვდომად კი გამოსდიოდა. არანაირი მჩხიბაობა – თვითონ, თავისი ხელებით უკრავდა კლავიატურაზე. დმერთმა უწყის როგორ.

ერთი გესმინათ, რა ხმებს ადებინებდა როიალსო – ყვებოდნენ მერე. წითელპიჟამიანი ქალბატონი, სასაცილო ბიგუძებით ომაში, იდგა და ცრემლებს აღვარდეარებდა... ფულის ტომარა იყო ნამდვილი – 100% ამერიკელი, სადაზღვეო ბროკერის ცოლი, და ისე დაპალუბით მოსდიოდა ცრემლები, კრემდადებულ სახეზე გრძელ-გრძელ კვალს ტოვებდათ. უკურებდა ნოვეჩენტოს და ტიროდა, ვერ ჩერდებოდა; მერე გაკვირვების-გან გაქვავებულ კაპიტანს დაეკითხა თურმე: "რა პქვია?"

"ნოვეჩენტო..."

"სიმღერას არა, ბავშვს."

"ნოვეჩენტო-მეთქი!"

ბიგუძებიან ქალბატონისთვის ახსნა-განმარტებების მიცემის თავი უკვე აღარ პქონდა კაპიტანს, თავადაც ტვინი არ ეოდა – ხუმრობა საქმეა, დაკარგული და გამოტირებული ბავშვი არათუ ცოცხალი იყო, როიალზე დაკგრაც კი ესწავლა...

აცრემლებული მატრონა დაიკიდა, მტკიცე ნაბიჯით გადაჭრა საცხოვაო მოედანი და მხოლოდ როიალთან შეჩერდა. უღილო პიჟამა ეცვა და ისეთი სახე პქონდა, იფიქრებდი აი ახლა უღრიალებს: სად ტრაკში იყავი, ან სად ჯანდაბაში ისწავლეული? – მაგრამ როგორც ყველა სამხედროს, აზროვნებაც სამხედრო პქონდა და მხოლოდ ესდა უთქვამს: "ნოვეჩენტო, ეს გემის წესდებას ეწინააღმდეგება, ყველანაირად!"

ნოვეჩენტომ დაკვრა შეწყვიტა. ცოტას ლაპარაკობდა, მაგრამ ყველაფერს ხვდებოდა. კაპიტანს საყვარლად გაუდიმა და უთხრა: "არ გავკარი წესდებას!"

* * *

(ისმის ზღვის ხმა)

ზღვამ გაიდგიძა/ ზღვამ რელსებიდან გადაუხვია/ წყალმა ზეცისკენ აიწია/ გასკდა/ გადარეცხა/ ქარს ლრუბლები და ვარსკვლავები მიაწება/ გაცეცხლდა/ ჭექდა და ქუხდა/ რატომ მოხდა/ არავინ იცის/ მოელი დღეა გრძელდება/ დამთავრდება ეს ყველაფერი/ დედა გამახსენდა/ იაგნანა/ ზღვა გარწევს/ გაცოფდა/ ყველაფერი ირგვლივ/ ზღვის ქაფი და ტანჯვა/ ზღვა გაგიჟდა/ სადამდე ხედავ/ მხოლოდ სიშავეს/ კმდლებიც შავია/ ყველა ჩუმადა/ რადაცას ელიან/ იქნებ ჩაცხრეს/ დედაააა მინდაა/ წყნარი ზღვა მინდააა/ შენს ანარეკლს რომ ხედავ, ისეთი/ გაჩერდა/ კედლებიც/ აბსურდია/ წყლიდან/ ქვემოდან ანაოებს/ ეს ხმაური...

ის წყალი დაბრუნდა, შენ რომ იცნობდი
 ის ზღვა დაბრუნდა
 სიჩუმე
 შუქი
 და მფრინავი თევზები
 ისევ თავზე გადაგვიფრენენ...

...პირველი მოგზაურობა და უკვე ქარიშხალში მოვყევი. დამებედება რა... ვერც კი გავიგე საით უნდა გავქცეულიყავი. "ვიჯინის" არსებობის მანძილზე ერთ-ერთ ყველაზე ძლიერი ქარიშხალი ყოფილა, როგორც მერე გავიგე. მეგონა, აღარც დამთავრდებოდა ეს ყველაფერი. ასეთ შემთხვევებში გემის მუსიკისი დიდი ვერაფერი დახმარებაა. ჩემს პაიუტაში ვიკეტებოდი ხოლმე, მაგრამ ბოლოს ვედარ ვძლებდი. ვდილობდი არაფერზე მეფიქრა, ოდონდ თავში სულ ერთი აზრი მიტრიალებდა: "თაგვივით დავიხმობი."

ერთხელაც გარეთ გამოვედი და გზა ამებნა, არც ვიცოდი საით მივ-დიოდი. ოთხი დღეა ამ გემზე ვიყავი და ტუალეტის გზას თუ მივაგნებ-დი ჩემით, დიდი მიღწევა იყო. ფაქტიურად, ერთ პატარა მოტივტივე ქალაქში ვცხოვრობდი. შემთხვევითი გზებით დავდიოდი, არც ვიცოდი სად ვიყავი, მოკლედ – დავითარსე...

ამ დროს შავებში ჩაცმული ვიდაც ელეგანტი მასტი დავლანდე-რყევას აშკარად აინუნშიც არ აგდებდა – ისე მოსეირნობდა, გეგონებო-და ნიცაში, ზღვის სანაპიროზე ყოფილიყო: ნოვეჩენტო აღმოჩნდა.

ორკესტრში ერთად ვუკრავდით, არადა და ისიც კი არ ვიცოდი, რომელ კაიუტაში ცხოვრობდა. მასზე სრულიად უცნაურ ამბებს მიყვე-ბოდნენ: თითქოს არასდროს დაუდგამს ფეხი მიწაზე, აქ დაიბადა და 27 წლის განმავლობაში არსად წასულა ამ გემიდანო. ბოლვას პგავდა ეს ყველაფერი. იმასაც ამბობდნენ, არარსებულ მუსიკას უკრავსო. ერთადერთი რაც დანამდვილებით ვიცოდი, ის იყო რომ ჩვენი თეორკანიანი დირიჟორი ფრენკ პერმანი (მუსიკის აზრზე არ იყო, მაგრამ სიფათი პქონდა საყვარელი) მიუახლოვდებოდა ხოლმე ნოვეჩენტოს და ეუბნებოდა: " მხოლოდ ნორმალური ნოტები აიღე, მოსუ-ლა?"

ნოვეჩენტოც თავს დაუქნევდა და მხოლოდ "ნორმალურ" ნოტებს უკრავდა ხოლმე. თვალს რაღაც ერთ წერტილს გაუშტერებდა და ისე ამთავრებადა დაკვრას, კლავიშებს ერთხელაც არ დახედავდა. თითქოს აქ, ჩვენს შორის არც ყოფილიყო. მართლა სხვაგან იყო, უბრალოდ მაშინ ვერ ვხვდებოდი ამას.

ასე შემთხვევით გადავაწყდი იმ ქარიშხლიან დამეს ნოვეჩენტოს.

მკვდარივით გაფითრებულს შემომხედა და მიბრძანასავით: "წამო!"

არა, მაინც რა უნდა ქნა, გემის პიანისტი გაგანია ქარიშხალში თუ სადღაც გეპატიჟება? თან უნდა გაყვე, შანსი არაა. მეც გავყევი.

თვითონ მისეირნობდა, მე კი უკან მივყვებოდი ბანცალ-ბანცალით და ვცდილობდი არ ჩამოგრჩენოდი. საცეკვაო მოედანთან რომ მივედით, წონასწორობის დაცვა განსაკუთრებით იქ გამიჭირდა, ის კიდე მატარებლის ბაქანზე მოსეირნესავით დააბიჯებდა.

როიალს მივუახლოვდით, გარშემო კაციშვილი არ ჭაჭანებდა, უკუნეოი სიბრუნვე იდგა, მხოლოდ აქა-იქ თუ გამოანათებდა საიდანდაც, მკრთალად.

"წუნდები მოხსენი" – ნოვეჩენტომ როიალის ფეხებზე მანიშნა. გემი ისე ირწეოდა, ჩემგან ისიც დიდი ვაჟაცობა იყო, ფეხზე რომ ვიდექი. ახლა გორგოლაჭებზე სამაგრების ახსნა დიდი სისულელე იქნებოდა.

"თუ ჩემი გჯერა, ახსენი".

"მართლა გიუ ყოფილა ეს ჩემისა..." – ჩემთვის გავიფიქრე და ავხსენი.

" ახლა მომიჯექი გვერდში."

ვერ ვხვდებოდი რა უნდოდა, მართლა ვერ ვხვდებოდი. ვიდექი და ვცდილობდი როგორმე როიალი შემეკავებინა, დიდი შავი საპონივით რომ მისხლებოდა ხელიდან.

ნოვეჩენტო ასევე გორგოლაჭებიან სკამზე, ასე ვთქვათ, მეორე დიდ საპონზე იჯდა, ხელები გაუნდრევლად ელაბა კლავიატურაზე და ეს აბსურდული სიტუაცია, წარმოიდგინეთ, მოლად შეა ზღვაში, გაგანია დელვის დროს ხდებოდა.

"ახლა თუ ვერ მოაჯდები ამ სკამს, ვედარასდროს მოაჯდები ვერ-აფერს!" – მეუბნება ეს დამთხვეული, თან იცინის...

"კი ბატონო – ჭირსაც წაუდია შველაფერი, დავიკიდოთ... აი, მოვჯექი კიდევ... ახლა რა ვქნა?"

"ახლა ნუ გეშინია." - თქვა და დაკვრა დაიწყო.

(ისმის პიანინოს ხმა – გალსისა და კიდევ რაღაც საცემაო მუსიკის ნაზავი. სცენა ირწევა და როიალიც წრეში ტრიალებს. ნელ-ნელა მისი მოძრაობის ამბლიერულად მანამდე იზრდება, სანამ საბოლოოდ არ მიე-ფარება ფარდას)

ალბათ არავინ დამიჯერებს ამ ყველაფერს და სიმართლე გითხრათ, არც მე დავიჯერებდი ვინმეს რომ მოყვოლა; მაგრამ ფაქტია, როიალი საცეკვაო დარბაზის იატაკზე დასრიალებდა, და ჩვენც მასთან ერთად...

ნოვეჩენტო კლავიშებს დაშტერებოდა და ისე უკრავდა, აშკარად სხვაგან დაფრინავდა მისი გონება; როიალი კი რწევას აყოლოდა, ტალღების მიჰყვებოდა, მაგრამ როგორც კი შუშის კარ-ფანჯრებს მიუახლოვდებოდა, სწორედ მაშინ გამოსრიალდებოდა ხოლმე უკან.

გეგონებოდათ, ზღვა როიალს არწევს და ჩვენც მასთან ერთადო; ნოვეჩენტო კი წამითაც არ წყვეტდა დაკვრას – თითქოსდა კი არ უკრავდა მხოლოდ, როიალსაც თავად მართავდა. არ ვიცი, პედლებითა თუ კლავიშებით, მაგრამ მაინც მართავდა.

და ამ შეა სრიალ-ტრიალში უცებ მივხვდი, რაც ერქვა ამას: ცეკვა ოკეანესთან.

ჩვენ და ის გიუი მოცემავე, მღვრიე ვალსის ტალღებში, დამის მოოქროვილ იატაკზე ვირწეოდით და ერთმანეთის მარილიანი სუნთქვა გვესმოდა... თუ იეზ!!

(როიალი ისე დასრიალებს სცენაზე, თითქოს თავად ძედნიერებას ეცნავებოდეს. ოკეანე კი ბობოქრობს, გემი ცეკვავს. მელოდიაც უფრო და უფრო სწრაფი ხდება. როიალი ხან სიჩქარეს კრეფს, ხან მუხრუჭდება და ბზრიალებს – გეგონება, ცეკვა "მიჰყავსო". მერე უცებ ნოვეჩენტოს რაღაც ეშლება და ეშლისებში გავარდება. მუსიკა ცდილობს მკვეთრად "დაამუხრუჭოს", მაგრამ უკვე ძალიან გვიანია, მსახიობი მხოლოდ ერთ წამოყვირებასდა ასწრებს: "ღმერთო ჩემო!" კულისებიდან ისევ გამოსრიალდება როიალი და რაღაცას შეასკდება. ისმის მინის მსხვრევის ხმა, დიდი არგულობის შემდგებ სიჩუმე ჩამოვარდება. მსახიობი უჩუმრად გადის)

ნოვეჩენტომ აღიარა, ეს ბოლო ილეთი ცოტა დასახვეწი მაქვსო... უბრალოდ, დროზე უნდა დაგემუხრუჭებინა და არც არაფერი მოხდებო-და-მეთქი, ვუთხარი.

მეორე დიდას, როგორც კი ქარიშხალი თდნავ ჩაწენარდა, კაპიტანმა გვიხმო და გვითხრა (არა, კი გვითხრა – გვიღრიალი): "ეშმას გაგდე-ბულებო, ჩაეთრიეთ ორივენი ძრავის ნაწილში და თვალით არ დამენახოთ, თორებ საკუთარი ხელებით დაგახრჩობთ! უკანასკნელ ცენ-ტამდე გადამიხდით ყველაფერს! მოელი დარჩენილი ცხოვრება ვირებივით გამუშავებთ! დაფხავებული ვარცლის კაპიტანი ვიყო, თქვენ თუ თრი ყველაზე დიდი იმბეცილი არა ხართ, ვისაც კი თდესმე ოკეანეში თავისი ტურტლიანი ფეხები ჩაუყვია!"

მე და ნოვეჩენტო სწორედ იქ, ქვევით, ძრავის სექციაში დავმეგობრდით. სამუდამოდ. მაშინ კი სულ იმის გამოანგარიშებაში ვიყავით, სავარაუდოდ, რა ლირებულების ზიანი მივაყენეთ გემის ავლა-დიდებას. რაც უფრო მაღლა იწევდა საკონკენსაციო თანხა, მით უფრო მეტს ვიცინოდით და ახლა, ეს ყველაფერი რომ მასენდება, ასე მგონია – ან ესაა სწორედ ბეჭინიერება, ან რაღაც ამის მსგავსი... ერთ დამეს დავეკითხე, სიმართლის ნატამალი მაინც თუ იყო იმაში, რასაც მასზე ყვებოდნენ – აი ის, არასდროს რომ არ ჩასულა გემიდან. მიპასუხა, კიო.

"დაიცა რა – მართალია?"

"ეგრეა." – ძალიან სერიოზული სახით მიპასუხა.

თვითონაც არ ვიცი რატომ, მაგრამ ერთადერთი რამ რაც მაშინ ვიგრძენი, შიში იყო. მართლა ვერ ვხვდები, მაშინ რატომ გამაურეოლა შიშისაგან.

მერე ისიც ვკითხე, რა ჯანდაბაზე ფიქრობდა ხოლმე, როცა უკრავდა. ან რას ხედავდა – ყოველთვის ერთ წერტილს მიშტერებული; ან თვითონ სად იყო, როცა მისი თითები კლავიატურაზე დაქროდნენ.

"რა ვიცი, ხან სად, ხან სად... დდეს მაგალითად, ერთ ულამაზეს სოფელში ვიყავი, ქალებს სურნელოვანი თმა ჰქონდათ, გაჩახახებული მზის გულზე ვეფხვები წამოგორებულიყვნენ..."

მოკლედ, მოგზაურობდა რა – საკუთარ ფანტაზიებში და ყოველ ჯერზე სულ სხვადასხვა აღგილას აღმოჩნდებოდა ხოლმე: რომელიმე დიდი ქალაქის ცენტრში, სადღაც მიურუებულ სოფელში, მატარებელში, ან ისეთ მაღალ მთის მწვერვალზე, რომ თოვლი მუხლებამდე სწვდებოდა... მსოფლიოს უდიდეს ტაძრებში სვეტებს ითვლიდა ან ჯვარცმას აკვირდებოდა... მოკლედ, სულ მოგზაურობდა. ძნელი მისახვედრი იყო, ან ტაძრებისა რა გაეგებოდა, ან თოვლის, ან ვეფხვების.

ყველამ იცოდა, ფეხი რომ არ ჩაედგა არსად; ისე კი იქცეოდა, თითქოს ყველაფერი ნანახი ჰქონდა. ვინმე თუ იტყოდა, პარიზში ვარ ნამყოფიო, წამსვე დაეკითხებოდა, ესა და ეს ბადი თუ მოინახულეო, ან აი იმ რესტორანში თუ გივასშმია, გასაოცარ გემრიელ პაშტეტს რომ ამზადებენ და საიდანაც წითლად აბრდლვიალებული ეიფელის კოშკი მოჩანს საღამოობითო...

მერე თავისას დააყოლებდა: "მე კიდე იცი რა მიყვარს – აი, მზის ჩასვლისას პონტე ნუოვოზე რომ სეირნობ კაცი და თეთრი, ტურისტებით გადაჭედილი კატარდა რომ ჩაივლის და ხელს რომ დაუქნევ ხოლმე..."

“ნოვეჩენტო, პარიზში მართლა ყოფილხარ?”

“არა.”

“მერე?..”

“ხო რა...”

“რა ხო რა?”

“იცი, პარიზი...”

იყიქრებდი, გაგიუდაო, მაგრამ არც მთლად ასე მარტივად იყო ქველაფერი: ვიდაცა რო მიგიუვეს, რა სურნელი ასდის ბროდვეის ქუჩას ნაწვიმარზე, გიუად იმ უბრალო მიზეზის გამო, ბროდვეიზე რომ არაა ნამყოფი, ნამდვილად ვერ შერაცხავ.

ნოვეჩენტო ამ ყველაფერს მართლა ხედავდა ვიდაცის თვალებში, ვიდაცის სიტყვებში ისმენდა, ისუნთქავდა... შეიძლება სამყარო პირისპირ არასდროს უნახავს, მაგრამ ამ ოცდაშვიდი წლის განმავლობაში უთვალთვალებდა და მოსმენაც იცოდა და კითხვაც – წიგნების კი არა, ამაში ყველა ყოჩადია – ხალხის გრძნობების ამოკითხვა შეეძლო და იმ ნიშნების, რომლებსაც ისინი თან ატარებდნენ: მათი მიწის, ამბების, ხმების, სურნელის – ამ ხალხს ყველაფერი ზედ პქონდათ.

ის კი კითხულობდა და უსაზღვრო გულმოდგინებით აწესრიგებდა წაკითხულს – ათავსებდა, ალაგებდა, აღნუსხავდა. ქოველ დღე რაღაც პატარა ნაწილს მაინც უმატებდა იმ უზარმაზარ მსოფლიო რუქას, რომელიც ყველაფერს იტევდა, სამყაროს ყველა კუთხე-კუნჭულს – დადაქალაქებსა და მათში ჩაკარგულ კაფე-ბარებს, დაბებსა და მდინარის ნაპირებს, ჭანჭრობებს, თვითმფრინავებს, გარეულ ცხოველებს...

სწორედ ამ რუქას დაჟურებდა ზემოდან, დემიურგივით, როდესაც მისი ჯადოსნური თითები რეგის მუსიკალურ ფორმებს ეფერებოდნენ.

(ისმის სევდიანი რეგთაიმი)

წლები დამჭირდა, მაგრამ როგორც იქნა მოვიკრიბე გამბედაობა და ვკითხე:

“ნოვეჩენტო, დვოის გულისათვის, რატომ არ ჩადიხარ, ერთხელ მაინც რატომ არ გინდა ნახო სამყარო საკუთარი თვალით. რა გინდა ამ მოგზაურ ციხეში. შეგიძლია პონტე ნუოვოზე უქნიო ხელი თეორ კატარლებს... ყველაფერი შეგიძლია გააკეთო, რაც კი მოგესურვება. ღმერთივით უკრავ, ფულს ტომრებით იშოვიდი და ყველაზე ლამაზ სახლს აირჩევდი საცხოვრებლად. სადაც გინდა იქ დადგამდი ამ შენს სახლს, გინდა ჯუნგლებში და გინდა ზედ ბროდვეიზე – რა, ვერა თუ?!“

არ შეიძლება წინ და უკან ასე ლენქივით სიარული. სამყარო გელოდება, შენ მხოლოდ ეს დაწყევლილი კიბე უნდა ჩაიარო, მხოლოდ რამდენიმე სულელური საფეხური და ყველაფერი შენია. ერთხელ მაინც სცადე, ერთხელ..."

1931 წლის ზაფხულში "ვირჯინიენზე" ჯელი როლ მორტონი ამოვიდა. თავიდან ფეხებამდე თეორებში იყო გამოწყობილი, ქუდიც თეორი ეხურა და ვეებერთელა ბრილიანტისთვლიანი ბეჭედი ეპოა ხელზე.

ეს იციო როგორი ჯელი იყო? აფიშებზე რომ აწერინებდა ხოლმე: "ჯაზის მამამთავარი, ჯელი როლ მორტონი". სიტყვის მასალად კი არა, თვითონაც სჯეროდა, რომ ჯაზი სწორედ მისი შექმნილი იყო. როიალთან ყოველთვის ოდნავ ირიბად, სამ-მეოთხედში იჯდა ხოლმე. უმსუბუქესი ხელები ჰქონდა და გეგონებოდათ, ჰებლები დაფარფატებდნენ კლავიშებზე. დაკვრა ნიუ-ორლეანის საროსკიპოებში დაიწყო. იქ ისწავლა კლავიშების გაშიშვლება და ნოტების ალერსი... მოკლედ, სიყვარულობანას ეთამაშებოდა როიალს.

იციო როგორ მუსიკას უკრავდა?! საწოლში ჩუმად რომ ჩაგიცურდება და ზეწრებში ჩაგეკარგება. ერთ დღეს ჯელის ნოვენტერზე უამბეს. ალბათ უთხეს, ძალიან მაგრია, საუკეთესოა მსოფლიოშიო. პარადოქსია, მაგრამ ნადინა, ასეთი რაღაცეებიც ხდება ქვეყნადო. "ვირჯინიენის" ბაქანს არ გასცდენია, მაგრამ ძალიან ცნობილია, გემიდან ჩამოსულები საოცრებებს ყვებიან მასზე. ამბობენ, იმდენ ნოტს იღებს ერთად, გეგონება ოთხი ხელი ჰქონდეს. ერთ ამერიკელ სენატორს მოელი გზა მესამე კლასით უმგზავრია, ნოვენტერს დაკვრისთვის რომ მოესმინა, რადგან მხოლოდ მესამე კლასში უკრავს ნოვენტერ იმ ნოტებს, "ნორმალურს" რომ ვერაფრით უწოდებო.

მართლა ჩადიოდა ხოლმე იქ, როცა შუაღლე უკვე გადასული იყო, ან გვიან დამით. ჯერ ხალხს თხოვდა, რამე ემდერათ. ვიღაც გიტარას გაშანსავდა ან გარმონიკას დააძრობდა ჯიბიდან, ნოვენტერ კი მთელი გულისყურით უსმენდა, მერე ნელ-ნელა თვითონ უერთდებოდა, მაგრამ ბოლოს მაინც მარტო აღმოჩნდებოდა ხოლმე როიალთან, ხალხით გარშემორტყმული.

შავ-თეორი კლავიშებიდან მოელი მსოფლიოს მუსიკა იდვრებოდა, ადგილზე გაგაქვავებდა კაცები. ასე გაქვავდა სენატორი უილსონიც. წარმოიდგინება, თავიდან ფეხებამდე გამოწყვეტილი და იმ ყროლში იდგა. ევროპას რომ მიადგნენ, ძლიერ ამოათრიეს იქიდან – გაიძახოდა, რაც დაწყევლილი წლები დამრჩა, სულ აქ, ნოვენტერს მოსმენაში გავატარებო... გაზეოვებიც კი წერდნენ ამის თაობაზე.

მოკლედ, ჯ.რ. მორტონს ჩააწეოეს: "იმ გემზე ვიღაც ისე ექცევა როიალს, როგორც მოეპრიანება: თუ უსწორდება – ჯაზს უკრავს, თუ

არა და რაღაც ისეთს, ეს შენი ჯაზი იმასთან რას მოვაო." ჯელი როლ მორგონის მძიმე ხასიათის ამბავი ყველამ კარგად იცოდა. ასე თქვა: "კარგად როგორ უკრავს, თუ იმის ტრაკიც არა აქ, იმ შეერული გემოდან ჩამოვიდესთ. მერე თვითონ აუტყდა ჩარჩარი საკუთარ ნაოქვამზე.

აქ მორჩებოდა ყველაფერი, ვიდაცას რომ არ წამოეძახებინა ამ ხორხოცში: " იცინე, იცინე, ოღონდ ის თუ აქ ჩამოვიდა, შენ ისევ ნიუ-ორლეანის ბორდელებში მოგიწევს დაკვრა!"

ჯელიმ სიცილი შეწყვიტა, ჯიბიდან სადაფით გაწყობილტარიანი პისტოლეტი ამოიღო, მეტიჩარას შუბლზე მიადო, არ გაუსვრია, უბრალოდ იკითხა: "სად ტრაკშია ის გემი?" მხოლოდ ერთ რამეზე, დუელზე ფიქრობდა... მუსიკით უპირისპირდებოდნენ ერთმანეთს, საბოლოოდ ერთი დარჩებოდა გამარჯვებული. უსისხლო, თუმცა სიძულვილით აღსავსე თრთაბრძოლა იქნებოდა. ისეთი სიძულვილით, კანს რომ გიწვავს. მუსიკა და ცხადია, ალკოჰოლიც... ალბათ მთელი დამე გაგრძელდებოდა ეს ყველაფერი.

ჯელი როლი დარწმუნებული იყო, ბოლოს მოუღებდა ამ მონაბრძას რკეანეზე გაბატონებულ პიანისტზე. პრობლემა ის იყო, რომ ნოვეჩენტო პორტში არასდროს უკრავდა. მიწაზე ჩამოსვლა და იქ დაკვრა არ შეიძლო, მხოლოდ ოკეანის წყლებში მოცურავე გემზე ეხებოდა როიალს, საიდანაც მიწა მხოლოდ მოციმციმე შუქებად, მოგონებად ან იმედად მოჩანდა.

ასეთი იყო ნოვეჩენტო.

ჯელი როლ მორტონი გაცოფდა, შემდეგ საკუთარი ჯიბიდან გადაიხადა ამერიკიდან ევროპაში წასასვლელ-წამოსასვლელი ბილეთის ფული და "ვირჯინიენზე" ავიდა. გემზე ერთადერთხელ, მისისიპის მდინარეზე იყო ნამყოფი. "ყველაზე დიდი სისულელე, რაც კი ოდესმე ჩამიდენია." – სწორედ ასე განუცხადა მასთან დასამშვიდობებლად მისულ შურნალისტებს. გემი ბოსტონის მეოთხემეტე ნავსაყუდელიდან გადიოდა. ჯელი კაიუტაში ჩაიკეტა და დაელოდა სანამ მიწა შორეულ ნაოქად, მოგონებად და იმედად არ გადიქცა.

ნოვეჩენტოს დიდად არ აღელვებდა ამ შეჯიბრის გარშემო ატეხილი აურზაური. კარგად ვერც კი ხვდებოდა, რა საჭირო იყო ეს დუელი. უბრალოდ იმის მოსმენა სურდა, როგორ უკრავდა ჯაზის შემქმნელი ჯ.რ. მორტონი. ამ ყველაფერს ირონიის გარეშე ამბობდა, მართლა სჯერდა, რომ ვიდაცამ რაღაც ჯაზი გამოიგონა. რაიმე ახლის სწავლას თუ იმედოვნებდა. ამაში ბებერ დანის პგავდა, თავად შეჯიბრი ფეხებზე ეპიდა, არც კი იცოდა სად ვინ იმარჯვებდა, სულ სხვა რაღაცემბი აინტერესებდა.

ცურვის მეორე დღეს, 21 საათსა და 37 წუთზე ჯელი როლ მორტონი პირველი კლასის საცეკვაო ოთახში გამოცხადდა. საოცრად ელქ განტური იყო, ერთიანად შავებში გამოწყობილი. ყველამ იცოდა, რასაც აპირებდა. მოცეკვავეები გაჩერდნენ, მუსიკოსებმა ინსტრუმენტები ჩაალაგეს, ბარმენმა ვისკი ჩამოასხა, ხალხმა ხმა გაკმინდა. ჯელი როლმა ვისკი აიღო, როიალს მიუახლოვდა და ნოვეჩენტოს თვალებში ჩახედა. ოქმით კი არაფერი უთქვამს, მაგრამ პაერი თითქოს მისმა ჩურჩულმა გააპო: "ადე მაქედან!"

ნოვეჩენტო ფეხზე წამოდგა: "შენ ჯაზის შემქმნელი ხარ, ეგრეა?"

"ეგრეა! შენ კიდე ის არა ხარ, მარტო მაშინ რომ უკრავ, ტრაპეზე მაგანეს თუ გრძნობ?"

"ეგრეა."

ასე გაიცნეს ერთმანეთი. ჯელი როლმა სიგარეტს მოუკიდა, როიალის კიდეზე ჩამოდო, დაჯდა და დაკვრა დაიწყო. რეგტაიმი იყო, მაგრამ ისეთი, არავის არასდროს რომ არ მოესმინა მანამდე.

კი არ უკრავდა, რადაცაზე დასრიალებდა თითქოს. მელოდია აბრეშუმის სარჩულს ჰგავდა, მოცეკვავე ქალის სხეულიდან რომ ცურდება ნელ-ნელა. მასში ამერიკის ყველა საროსკიპო იგრძნობოდა, განსაკუთრებით კი ისეთები, მდიდრულები, სადაც გარდერობის მომსახურე პერსონალიც კი სულ ნარჩევი ლამაზმანებია. ჯელი როლმა უხილავი ნოტებით დაგვირისტება სადღაც კლავიატურის ბოლოში ისე დამთავრა, თითქოს მარგალიტების პატარა კასკადი დაეშვას მარმარილოს იატაქზე. ოდონდ სიგარეტი ისევ იქ, როიალის კიდეზე იდო — თითქმის ჩამწვარი, მაგრამ ფერფლი თდნაგაც არ შერხეულა. იფიქრებდი, ფერფლსაც კი შეეშინდა დაცემით გამოწვეული ხმაურისო.

ჯელიმ სიგარეტი ხელში აიღო. ხელები რომ პეპლებივით პქონდა, გიოხსარით უკვე. ჩამწვარი სიგარეტი ხელში ეჭირა, ფერფლი კი ისევ არ ჩქარობდა ჩამოვარდნას. ნოვეჩენტოს მიუახლოვდა, ცხვირთან მიუტანა და უთხრა: "შენი ჯერია, მეზდგაურო!"

ნოვეჩენტოს გაედიმა, ერთობოდა რა... როიალს მიუჯდა და ყველაზე დიდი სისულელე ჩაიდინა, რისი ჩადენაც ამ დროს შეეძლო. რაღაც შტერული საბავშვო სიმღერა: " მამიკო ბრუნდება" დაუკრა.

წლების წინ ვიდაც ემიგრანტისაგან მოესმინა და იმის შემდეგ აიკვიარა. სოული სერიოზულობით მოსწონდა, ამბობდა, საოცრად ამაღლებელია. ამის დაკვრას დიდი ოსტატები ნამდვილად არ სჭირდებოდა, რომ მომენტომებინა, მეც გავახერხებდი... მაიმუნობდა რაღაცას, ერთი-ორი აკორდი დაუმატა, მაგრამ მელოდია როგორი შტერულიც იყო, ისეთივედ დარჩა. ჯელი როლს გავხედე — სახე პქონდა, დანა რომ დაგესვათ, წვეთი სისხლი არ გამოუვიდოდა.

ნოვეჩენტოს მგლის მზერა დაარჭო და ისევ მიუჯდა როიალს. ისეთი ბლუზი შეუტერა, გერმანელ მემანქანესაც აატირებდა. გეგონებოდა ყველა ზანგის დაკრეფილ ბამბას საკუთარი ხელით არჩევდა ჯ.რ. მორტონი. გული გაგიჩერდებოდა, გეუბნებით. ხალხი სლუპუნით წამოდგა ფეხზე და ტაში დასცხო. ჯაზის შემქმნელს აზრადაც არ მოსვლია თავი მაინც დაეხარა, თუნდაც სულ ოდნავ – ისე ჩანდა, უკვე სულ ცალ ფეხზე ეკიდა და ახლა ისევ ნოვეჩენტოს ჯერი იყო.

დასაწყისი ცუდი ჰქონდა – აცრემლებული მიუჯდა როიალს და იმიტომ. გულ-ლვიძლი ეწვოდა ეტყობა. თუმცა ამას კი გაუგებდა კაცი, ოდონდ ახლა მეორე სისულელეც ზედ მიაყოლა და იმ ზღვა მუსიკალური მარაგის პატრონმა, რაც თავსა და ხელებში ჰქონდა... ჯელის დაკრული მელოდიის გამეორება არ მოინდომა!

“ისეთი ლამაზი იყოთ.” – თავისგასამართლებლად მითხრა მეორე დღეს.

მოკლედ, აზრზე არ იყო, რას ნიშავდა “დუელი”.

იგივეს უკრავდა, ოდონდ ძირძველი ბლუზი მის ხელებში აკორდების უინტერესო წყებად გადაქცეულიყო. კლავიატურას მიწებებული უკრავდა, მძიმედ, და თითქოს სიამოვნებდა კიდეც ამგვარი ჯახირი. აი, მსმენელებს კი ნაკლებად ესიამოვნათ და დაკვრა რომ შეწყვიტა, ვიდაცამ დაუსტვინა კიდეც.

ჯელი როლ მორტონს ახლა კი ნამდვილად გაუწყდა მოომინების ძაფი – კი არ დაჯდა როიალთან, ლამის ზედ დაახტა ნოვეჩენტოს. ჩუმად, თავისოვის ჩაისისინა, მაგრამ ყველამ გავიგონეთ: “თავიდან მომწყდი, ლეგვო!”

მერე როიალს ეძგერა. ენა არ მომიტრიალდება, უკრავდაო, რომ ვოქვა. ყველაფერს აქეთებდა, რისი გაკეთებაც 88 კლავიშზეა შესაძლებელი, და თან რადაც ელექტრონული სიჩქარით. ერთი ნოტი რაა, ისიც არ შეშლია, სახის ერთი ნაკვთიც არ გატოკებია. მუსიკა კი არა, პატივმოყვარე ჯადოქრის რადაც სასწაული იყო. შხელოდ წმინდანებიდა აკლდნენ იქაურობას. ნამდვილი საოცრება ხდებოდა. ხალხი გაგიქდა, უსტვენდნენ და ტაშს არ წყვტდნენ. ასეთი რამ მათ ყერს ჯერ არასდროს მოქსმინა. ისეთი ამბავი ატეხეს, თითქოს ახალ წელს ულოცავდნენ ერთმანეთს. ამ არეულობაში თვალებით ნოვეჩენტო მოვძებნე. მოელს მსოფლიოში ყველაზე იმედგაცრუებული სახე ჰქონდა, თან ცოტა მოსულელოც: “ეს მოლად შტერი ყოფილა.” – თქვა.

ხმა არ გამიღია, ან რა უნდა მეპასუხა? უცბად, ჩემკენ გადმოიხარა და მეუბნება: ” მიდი რა, ერთი დერი სიგარეტი მომე.“ ისე გაგშტერდი, სიგარეტი ანგარიშმიუცემლად გავუწოდე. იმის თქმა მინდა, ნოვეჩენტოს ერთი ნაფაზიც არ დაერტყა ცხოვრებაში. საერთოდ, არასოდეს მოუწე-

ვია. სიგარეტი გამომართვა და როიალისკენ წავიდა. ისეთი სახე პქონდა, თითქოს ხალხს ეხვეწებოდა, ცოტა მეტ დამაკვრევინეთ, რა იქნებაო.

ვიდაც ენაკვიმატება მწარედ გაიხუმრა მისი მისამართით, აქა-იქ სიცილი და სტვენაც გაისმა. ხომ იციო, ხალხი დამარცხებულს არა-სოდეს ინდობს. ის კი მოთმინებით დაელოდა სიჩუმეს, შემდეგ ბარის მაგიდასთან მდგომ ჯელი როლს გახედა, ნება-ნება რომ წრუპავდა შამპანურს და ხმამაღლა გასძახა: "საკუთარ თავს დააბრალე, ბრიყვუნი!"

ჩემი სიგარეტი როიალის კიდეზე ჩამოდო და დაიწყო....

(ისმის ხაოცარი ვირტუოზულობით შესრულებული მუსიკალური ნოტერი, ხელ რაღაც ნახევარ წუთიანი, და ოთხი ხელისთვის განკუთვნილი ნაწარმოები აკორდების *fortissimo*-თი მთავრდება. მსახიობი მუსიკის დასრულებას ელოდება და მერე თხრობას განაცრძობს.)

შემენელები პირდაღებულები შესცეკეროდნენ და ასევე იდგნენ კარგახანს – ბუზის გაფრენის ხმას გაიგონებდი. აკორდების იმ ფინალური ბათქის დროს გეგონებოდა, ოთხი კი არა, ბარე რვა ხელი უკრავს ერთადო... შემეშინდა, როიალი არ დაიშალოს-მეთქი. ამ დამაცრუებელ სიჩუმეში ნოვეჩენტო წამოდგა, ჩემი სიგარეტი აიღო, წინ წამოიწია, კლავიატურას გადაატარა და სიმებს შეახო...

სუსტი ნაპერწყალი გაკრთა. სიგარეტს დაგხედე და მოკიდებული პქონდა, გეფიცები – იწვოდა! ნოვეჩენტოს სიგარეტი პატარა სანთელივით ეჭირა ხელში. არ ეწეოდა და არც ის იცოდა, თითქმის შორის როგორ მოექცია. რამდენიმე ნაბიჯი გადაღება და ჯელი როლ მორტონს უთხრა: "შენ მოსწიე, მე მაგის აზრზე არ ვარ."

მოჯადოებული ხალხი ახლადა გამოფხიზლდა. ატყდა ერთი ტაშისცემა და გნიასი და კაცი თუ ქალი, ბატონი და მსახური – ყველა ერთმანეთში აირია! ყველა რაღაცას გაჰყვიროდა და თან ცდილობდა, ნოვეჩენტოს შეჰქებოდა ხელით, ის კი ყველაზე მეტად დააბნია ამ ბასტიბულმ... მე კიდე ის უფრო მაინტერესებდა, დამარცხებული ჯელი როლ მორტონი. დაბნეული იმზირებოდა აქეთ-იქით. თან ვხედავ, ნერვი-ულად ეწევა იმ ჩემს სიგარეტს და თავისი პეპელა-ხელები უპანკალებს. ეს სურათი სამუდამოდ აღმებეჭდა გონებაში: ხელები ისე უპანკალებდა, ჯერ თავის შავ ელეგანტურ ტანსაცმელზე ჩამოეფერდა, მერე მარჯვენა ფეხსაცმელზეც... შავ ლაქს სიგარეტის ფერფლი თეთრი ფურთხივით აჩნდა. კარგად მახსოვს, ჯელიმ ძირს დაიხედა და მიხვდა რაც მის-ახვედრი იყო. მიტრიალდა და ნელ-ნელა, ნაბიჯ-ნაბიჯ, ისე ფრთხილად, რომ ფერფლი არც კი ჩამოჰყრია, საცეკვაო თოახი გადაჭრა და უჩუმრად გავიდა გარეთ.

ჯელი როდე მორტონმა მოგზაურობის დანარჩენი დრო საგუთარ კაიუტაში ჩაკეტილმა გაატარა. საუთჰემფლონში ჩამოვიდა "ვირჯინიენიდან" და ამერიკაში სხვა რეისით დაბრუნდა. არაფრის გაგონება აღარ სურდა ნოვეჩენტოსა და ამ დაწყევლილ გემზე, უბრალოდ სახლში დაბრუნება სურდა.

მესამე კლასის გემბანიდან მოაჯირს ჩამოყრდნობილი ნოვეჩენტო თვალს ადევნებდა, როგორ ჩადიოდა ელეგანტურად გამოწყობილი ჯელი როდე მორტონი გემიდან, დია ყავისფერი ტყავის ჩელში და ესდა დადევნა: "არ გავკარი ჯაზე!"

ლივერპული, ნიუ-იორკი, ისევ ლივერპული, რიო დე ჟანეირო, ლისაბონი, სანტიაგო, ჩილე, ისევ რიო, ისევ ნიუ-იორკი, ისევ ლივერპული, ბოსტონი, ლივერპული, ჰამბურგი, ნიუ-იორკი, ჰამბურგი, ნიუ-იორკი, ჟენევა, ფლორიდა, რიო დე ჟანეირო, ფლორიდა, ნიუ იორკი, ჟენევა, ლისაბონი, რიო დე ჟანეირო, ლივერპული, რიო დე ჟანეირო, ლივერპული, ნიუ-იორკი, ბოსტონი, ლივერპული, რიო დე ჟანეირო, ნიუ-იორკი, ლივერპული, სანტიაგო, ჩილე, ნიუ-იორკი, ლივერპული, ოკეანის შუაგული.... და სწორედ აქ ხდება ეველაფერი, აქ ვარდება ნახატი კედლიდან.

ყოველთვის მაოცებდა ნახატების კედლიდან ჩამოვარდნის ამბავი. წლების განმავლობაში თავისოვის არიან ჩამოკიდებულები, მერე კი ისე, რომ არც არაფერი ხდება, ერთ მშვენიერ დღეს თავისით ენარცხებიან ძირს. კედელზე მიღურსმულებს ხელს არავინ ახლებს, ისინი კი იატაქზე ვარდება. ისეთ დროს, ნიავიც რომ არ იძგრის, კოდოც რომ არ დაფრინავს არსად. ამ ყველაფერში სადი აზრის ნატამალიც არ დევს. კაცმა არ იცის, მაინცადამაინც იმ დროს რატომ ჩამოვარდა. იქნება იმ საწყალსაც აქვს სული?. იქნება და დიდი ხნის განავლობაში არწ-მუხებდა საკუთარ თავს – ასეა საჭიროო... ან შეიძლება თავიდანვე პქონდა ეს ეველაფერი დაგეგმილი.

და ვთქვათ, ზუსტად შვიდი წლის მერე, მაისის თვის ერთ მშვენიერ დღეს, ექვსს რომ 15 აკლია – ბრახ!!!

ვერასდროს გაიგებ, რა მოხდა. ეს ერთ-ერთ იმ ცხოვრებისეული ქროსვორდთაგანია, რომლის ამოსახსნელად ჯობს ტვინი არ დაძაბო, იმიტომ რომ მაინც ვერაფერს მოუხერხებ: როდესაც ნახატი ძირს ეცემა, როდესაც დილით იდგიძებ და ხვდები – აღარ გიყვარს, როდესაც გაზეოს გადაშლი და წაიკითხავ, რომ ომი დაიწყო, როდესაც მატარებელში ზიხარ და ფიქრობ, აქედან უნდა ავახვიოთ, როდესაც სარკეში ჩაიხედები და აღმოაჩენ, რომ დაბურდი, როდესაც ნოვეჩენტომ თევზე თვალი მოაშორა და მითხრა: "სამ დღეში, ნიუ-იორკში ამ გემიდან ჩაგალ..."

გავშრო.

ბრახ!

ნახატს აბა, რა ახსნა-განმარტებას მოსთხოვ, ნოვეჩენტოს კი ცოტა ხანი ვაცადე და მერე კითხვებით გული გავუწვრიოდჲ, მინდოდა გამეგო, რატომ, რა მიზეზით აპირებდა ჩასვლას. შეუძებელია ადამიანმა 32 წელი გაატაროს გემზე და შემდეგ ისე ჩავიდეს, საუკეთესო მეგობარსაც არაფერი აუხსნას.

"რაღაც უნდა ვნახო."

ჯერ არაფრით არ უნდოდა თქმა, რის ნახვას აპირებდა. როცა გამო-ტყდა, მიგხვდი რატომაც მიმალავდა.

"ზღვა უნდა ვნახო."

"ზღვა... რა ზღვა???"

"ოკეანე."

აზრზე ხარ?! ყველაფერს დავიჯერებდი ამის გარდა. მეგონა, მემაიმუნებოდა. საუკუნის სისულეებს ამბობდა, ღმერთმანი.

"ნოვეჩენტო, 32 წელია ზღვას მისჩერებიხარ."

"ეს აქედან, მე ნაპირიდან მინდა შევხედო – სულ სხვა რაღაცაა."

ღმერთო ჩემო, მეგონა პატარა ბავშვს ველაპარაკებოდი.

"კარგი, დაიცადე, პორტში რომ მივალთ, იქედან კარგად შეათვალიერებ ზღვას. იგივე არაა?"

"არაა იგივე"

"შენ რა იცი, ვინ გითხრა?"

ლინ ბასტერს უოქვამს, უბრალო გლეხ ბასტერს. ეს ერთი იმათთაგანი იყო, ორმოცი წლის განმავლობაში მუხლჩაუხრელად რომ მუშაობებ და საქუთარ ყანას რომ არ გაცდენილან. ერთხელაც გამბედაობა მოიკრიბა და ქალაქის მონახულება გადაწყვიტა. საქმე ისაა, მოელი ჭირნახული გვალმამ გადაუწვა, ცოლი სოფლის მდვრელთან ერთად გაიჭირა, შვილებიც სადღაც დაიფანტნენ... მოკლედ, უმართლებდა რა, კაცს!

ერთ დღესაც ხელი დაავლო თავის ბარგი-ბარხანას და ლონ-დონისკენ ფქიოთ დააწვა გზას, ოდინდ მალე მხარი ექცა და ლონდონის ნაცვლად რაღაც სოფელში ამოჰეთ თავი, ამ სოფლის შარაგზამ კი სწორედ ზღვასთან მიიყვანა. ბასტერს ზღვა არასდროს ენახა და კარგახანს თავზარდაცემული შეკურებდა. "იმან გამომაფხიზლა, რომ გაფიგონე რას ამბობდაო." – ამტკიცებდა ბასტერი – "გაუჩერებლად დრიალებდა: გაიგეთ, პირუტყვებო, ქვეყანა უზარმაზარია, გეხმით – უკიდეგანო!"

ლინ ბასტერს ამაზე არასდროს უფიქრა, ისევე როგორც ალბათ ნოვეჩენტოს.

შეიძლება რაღაცას ხვდებოდა კიდევ, მაგრამ ასეთი ფაქტის წინაშე არასდროს დამდგარა. ათასჯერ მოაყოლა ბასტერს ზღვის ამბავი და ბოლოს გადაწყვიტა, თვითონაც ეცადა. ამ უველაფერს ისე მისაბუთებდა, გეგონებოდა ორთქლის ძრავის ფუნქციებს მისინდა. "აქ რამდენ სანსაც არ უნდა დავრჩე, ზღვა არაფერს მეტყვის. ჩავალ და ნორ-მალური ხალხივით ვიცხოვრებ, მიწაზე. ერთხელაც რომელიმე მიყრუებულ სანაპიროს მივადგები, ზღვას თვალებში ჩაგხედავ და დაველოდები რას დაიღრიალებს."

ღმერთმანი, მეცნიერული ახსნაა, ვერაფერს იტყვი. უველაზე დიდი სისულელე რაც ოდესმე გამიგია. ამ უველაფრის თქმა მინდოდა, მაგრამ გადავიფიქრე. საოქმელად ადვილია... ნოვეჩენტოსთვის კარგი მინდოდა – ერთ დღესაც გემიდან ჩასულიყო, რომ დაუკრავდა, მიწა ეგრძნო ფეხევეშ, ლამაზი ცოლი მოეყვანა და შვილები პყოლოდა. მოკლედ, ცხოვრებისეული წვრილმანები, რომლის მისაღწევად უბრალოდ სურვილი და ოდნავ იღბალი გჭირდება. ეს ზღვის ისტორია რაღაც დიდ სისაძაგლედ მეჩვენებოდა, მაგრამ თუ ნოვეჩენტოს მიწაზე ჩაიტყუებდა, ხმის ამომდები არ ვიყავი.

მოკლედ, გადაწყვეტილება მოვუწონე. იმასაც დავპირდი, რომ ჩემი აქლემის ბეწვის მოსასხამს ვაჩუქებდი და მის გემიდან ჩასვლასაც სულ სხვა ეფექტი ექნებოდა. აქ კი შეცბა ცოტათი და მეუბნება: "ჩემს სანახავად ხომ მოხვალ – იქ, მიწაზე?"

თვალები ამიწყლიანდა, ვერ ვიტანდი დამშვიდობების სცენებს. როგორც შემეძლო ისეთი უდარდელი სახე მივიღე და რაღაც სისულელეების ჩმახვა დავიწყე – ვუთხარი, რომ მის ძაღლს ერთად ვარბენინებდით ახალაბიბინებულ მინდვრებში, მისი ლამაზი ცოლი კი ინდაურის ხორცს მოგვიმზადებდა ვახშმად...

ვიცინოდით, მაგრამ თვალებში გვეტყობოდა, თრივემ ვიცოდით უვალაფერი აქ დამთავრდა და მოხდებოდა ის, რაც ერთხელ უცილობლად უნდა მომხდარიყო კიდევ: თებერვლის ერთ ჩვეულებრივ დღეს დანი ბადქენ თი. დი. ლემონ ნოვეჩენტო ნიუ-იორკის პორტში "ვირჯინიენს" დატოვებდა, ზღვაში გატარებული 32 წლის შემდეგ მიწაზე დაეშვებოდა – იქედან ოკეანე რომ დაენახა.

(ისმის ძევლებული ბალადა. მსახიობი სიბრელეში ქრება და ნოვეჩენტოს ტანსაცმელში გამოწყობილი ჩნდება გემბანზე. აქლემისბეჭვიან მომსასხამით მხრებზე და თავზე ქვდით, დიდი ჩემოდნით ხელში. ცოტა ხანი გაუნდებევლად დგას და ნიუ-იორკს გასცეკრის. ნელინულ ჩასვლას იწყებს, მოულოდნელად მუსიკა წედება და ნოვეჩენტო კიბის

მესამე საფეხურს მიეღურს მნება. მსახიობი ქუდის იხდის და მაყურვებლისკენ შეტრიალდება)

"რა მოხდა?"

"ვირთხამ გადაურბინა." – თქვა ნეილ თაბორნმა. სუმარა ირლანდიელის სახელი ქონდა დაგდებული.

"რადაც დაავიწყდებოდა."

"მაინც რა?"

"მე რა ვიცი."

"დაავიწყდა ალბათ, რატომ ჩადიოდა."

"არ ახურებდე ერთი..."

ნოვებენტო კარგახანს იდგა გაშეშებული. ცალი ფეხი მეორე საფეხურზე ედგა, მეორე – მესამეზე. რადაცას უყურებდა, გეგონებოდა თვალებით ეძებდა ვიდაცას.

ბოლოს ყველაზე მოულოდნელი რამ ჩაიდინა: ქუდი მოიხადა და კიბის სახელურის გასწვრივ, ზღვაში ჩააგდო. ქუდი რადაც უცნაურ ფრინველს გავდა, ჰაერში რამდენიმე სალტო გააკეთა და ზღვის ზედაპირზე დაეშვა. როდესაც ისევ კიბეს ავხედეთ, ნოვებენტო თავის აქლემისბეწვიან მოსასხამში, უფრო სწორად, ჩემს აქლემისბეწვიან მოსასხამში, უკან ბრუნდებოდა და სახეზე უცნაური ლიმილი დასთამაშებდა.

"ნახე, ახალი პიანისტი მოვიდა." – ქლიკობს ნეილ ო'კონერი.

"ამბობენ, ყველაზე მაგარიაო." – გავეპასუხე მეც და არ ვიცოდი, მეტირა თუ მეცინა.

კიბის იმ დაწყევლილი საფეხურიდან რა დაინახა, დღემდე არ ვიცი და ალბათ, ვერც ვერასდროს გავიგებ; ოდონდ იმ დღიდან, იმ ორი კრუიზის მანძილზე, რაც გემზე დაგჭავი, ნოვებენტო ცოტას მელაპარაკებდოდა.

შეშფოთებული მეჩვენებოდა, მაგრამ საჭუთარ თავში ჩაიკეტა და მეც კიოხებით აღარ ვუწყალებდი გულს. ისიც არაფერს იმჩნევდა. ასე გაგრძელდა რამდენიმე თვე, სანამ ერთხელ ნოვებენტო ჩემს კაიუტაში არ შემოვიდა და სხაპასხუპით არ მომაყარა: "მადლობა მოსასხამისთვის – საწყინია, რომ ვერ გამოვიყენე... ისე, არ იფიქრო რომ ახლა უბედური ვარ, ან ოდესმე ვიქნები უბედური."

იმასაც ვერ ვიტყვი დანამდვილებით, ნოვებენტო ოდესმე უბედური თუ იყო. იმ ადამიანების რიცხვს არ მიეკუთნებოდა, რომლებზეც შეიძლება იკითხო – ბედნიერია თუ უბედურიო. ის უბრალოდ,

ნოვებენტო იყო. ტკივილსა ან ბედნიერებაზე თუ იფიქრებდი, ნამდვილად არ გაგასხენდებოდა. ყველასაგან განსხვავებულები, ხელშეუხებლები იყვნენ – ის და მისი მუსიკა, მათან სხვა დანარჩენ სამყაროს შეხება არ ჰქონდა.

"არ იფიქრო, რომ უბედური ვარ, ან ოდესმე ვიქნები უბედური..."

ამ ფრაზამ მოსვენება დამაკარგინა. ამას სავსებით სერიოზულად ამბობდა და იმ კაცის გამომეტყველება ჰქონდა, რომელმაც ზუსდად იცის სად მიდის და ისიც იცის, როდის ჩაძღვევს დანიშნულების ადგილას. ისეთივე სახე ჰქონდა, როგორც მაშინ, როცა პიანინოს მიუჯდებოდა და დაკვრას იწყებდა ხოლმე, მისი ხელის მოძრაობაში კი ყოფილის ნიშატიც არ ჩანდა, თითქოს ნოტები სამუდამოდ აღბეჭდოდნენ გონებაში. მაშინ მივხვდი, ნოვებენტოს გადაეწყვიტა თავისი ცხოვრების შავ-ოქორ კლავიშებს მიჯდომოდა და ამ მუსიკაზე მისი ცხოვრების დარჩენილი წლები ეცეკვებინა, თავად კი ადარასდროს ყოფილიყო უბედური.

"ვირჯინიენიდან" 1933 წლის 21 აგვისტოს ჩამოვედი. 6 წლის წინ დავიწყე ეს კრუიზი, მაგრამ მეგონა, მთელი საუკუნე გასულიყო. გემიდან ერთი დღით, ან ერთი კვირით კი არ ჩამოვსულვარ, სამუდამოდ ჩამოვედი. ანგარიში გავასწორე, პასპორტში ბეჭედი ჩამირტყეს და მივხვდი, რომ ოკეანეს სამუდამოდ დავემუშვიდობე. ვერ ვიტყვი, რომ გემზე ცხოვრება მომწოდა, უცულის შოვნის საკმაოდ უცნაური გზა იყო, მაგრამ კარგად გამომდიოდა. უბრალოდ, ვერც წარმომედგინა, რომ ეს ყველაფერი ამდენხანს გაგრძელდებოდა. მეზღვაური რომ ხარ, სულ სხვა საქმეა – ზღვა შენი სამუშაო ადგილია და იქ მანამ უნდა დარჩე, სანამ ბოლო არ მოგედება. საყვირზე როცა უკრავ, ზღვაზე კოველოვის უცხო იქნები. ადრე თუ გვიან მიწას უნდა დაუბრუნდე.

"ჩავდივარ." – ვუთხარი ნოვებენტოს.

ვხვდებოდი, ჩემი გაშვება არ უნდოდა, მაგრამ არაფერი უთქვამს. ჩემი გემზე ყოფნის ბოლო დღეს, ჩვეულებრივად ვუკრავდით პირველი კლასის იმბეჭილი მგზავრებისთვის. ჩემი სოლოს დროს გავიგონე, როგორ ამყვარიალის ხმა. ერთად ვუკრავდით კარგახანს, ვცდილობდი ისე დამეკრა, როგორც არასდროს, ნოვებენტო კი ყველგან მოყვებოდა. ისეთ ამბავს ვუყვებოდით მუსიკით ერთმანეთს, სიტყვები რომ არასდროს გვეყოფოდა. ხალხი კი ისე აგრძელებდა ცეკვას, ვითომ არც არაფერი არაფერი მომხდარიყოს. შეიძლება ერთ მგზავრს მეორესთვის ეთქვას: "ერთი იმას შეხედე, ან გიუია, ან მოვრალი – საყვირზე უკრავს და ცრემლები ჩამოსდის..."

გემიდან ჩამოსვდის შემდეგ როგორ განვითარდა მოვლენები, ეს უავესება სხვა საქმეა. რაღაც კარგის გაკეთებაც შემეძლო, ეს დაწყევლილი ომი რომ არ გამოჩერილიყო. ომმა ცხოვრება გაართულა – კაცმა არ

იცოდა რა ხდებოდა. ფხიანი უნდა ყოფილიყავი, მოზაიკის ნაწილებივით რომ აგეწყო შენი საქმე... მე კი მხოლოდ საყვირზე დაკვრა ვიცოდი. საოცრად უსარგებლოა ამის ცოდნა გაგანია ომში. ასეთ დროს მთავარია არ დაეცე... სულით.

მოკლედ, ნოვებენტოსა და "ვირჯინიუნზე" წლების განმავლობაში აღარაფერი მსმენია. კი არ დამვიწყნია, პირიქით – სშირად გავიფიქრებდი კიდეც: "ნეტა, ნოვებენტო რას იტყოდა, აქ რო ყოფილიყო?" ალბათ ასე იტყოდა: "არ გავპარი ომსაც!" მაგრამ მე რომ იგივე მეოქვა, ასეთი ეფექტი ხომ არ ექნებოდა... ზოგჯერ თვალებს ვხუჭავდი და თავს მესამე კლასის გემბანზე წარმოვიდგენდი ხოლმე. აი, დარიბი ემი-გრანტები მდერიან, იქვთ კი ნოვებენტო უკრავს თავის დაწყევლილ მუსიკას. თკანის მდაშე სუნიც კი ნესტოებს მიწვავდა. ზოგჯერ ადამიანს მხოლოდ ფანტაზია და მოგონება გაძლებინებს – დარიბების თინია, მაგრამ ყოველთვის ამართლებს.

მეგონა ჩემი წარსულის ამ ნაწილს სამუდამოდ დავემშვიდობე, სანამ ერთ დღეს ირლანდიელი (აი იმისი, სულ რომ ჩუმრობდა) ნეილ თ' კონერის წერილი არ მივიღე. ამჯერად, წერილი ყოველგვარი დადაობის გარეშე იყო დაწერილი: "ომის დროს ვირჯის" მცურავ სააგადმყოფოდ იყენებდნენ, დაჭრილები გადაჰყავდათ. ბოლოს, ყავლი რომ გაუვიდა, მისი ჩაძირვა გადაწყვიტეს... ეკიპაჟი პლიმუტში ჩამოსხეს, გემი დენთით აავსეს და ახლა ხდება უპირებენ გაყვანას ასაფეოქებლად. მოკლედ – ბუჟ და ეგაა რა!!!

PS: ას დოლარს ვერ მასესხებ? გეფიცები, დაგიბრუნებ.

PPS: ნოვებენტო არც კი ჩამოსულა გემიდან."

აი, ეს იყო სულ.

რამდენიმე დღის განმავლობაში წერილი ხელიდან არ გამიგდია. მატარებლით პლიმუტში ჩავედი, პორტში მივედი, გემის მცველებს ცოტა ფული ჩაგუჯიბე და იგივე კიბით ავედი, რაც შვიდი წლის წინ.

გემი ცხვირიდან კიჩომდე დავიარე, მერე ძრავის ოთახში რადაც უუთხე ჩამოვჯექი – სავარაუდოდ, დენთით სავსეზე. ქუდი მოვიხადე, გვერდით დავიდე. ვიჯექი და უსასრულობაში ვიყურებოდი. გარშემო ყველგან დენთია, ტრაქქეშაც კი...

დანი ბადმენ თი. დი. ლემონ ნოვებენტო.

დავიფიცებ, რომ იცოდა: ყველაფერი ასე უნდა დამთავრებულიყო.

ისევე, როგორც იცოდა, რა ნოტი როდის უნდა აედო.

იქ იდგა, დაბერებულიყო რაღაცნაირად, ლამაზად, მაგრამ სახეზე დარები არ გასჩენია.

გემის კორპუსში არანაირი შუქი არ აღწევდა, ყველაფერს სქელი პედლები ფარავდნენ. ვინ იცის, როგორი დამე იდგა გარეთ.

თეთრი ხელები, ბოლომდე შეკრული პიჯაპი, საგულდაგულოდ გაპრი-ალებული ცეხსაცმელი... სიბნელეში პრინცს ჰგავდა.

არც კი ჩასულა გემიდან, პაერში აიწეოდა შუა ზღვაში, ყველაფერთან ერთად.

ცხოვრების გრანდიოზული ფინალი ელოდებოდა, ნაპირიდან ყველა აღტაცებული დააკვირდებოდა ამ დიდ ფეიერვერკს. შუა ზღვაში კი ერთი გასროლა, ცეცხლი და წყალი, ბოლოს – დიდი ტალღა...

დენი ბადმენ თი. დი. ლემონ ნოვეჩენტო – ამ სიბნელით სავსე გემზე მისი ერთადერთი მოგონება ხმა იყო, ჩუმი და მარტოსული ხმა:

(მსახიობი ნოვეჩენტოდ გადაიქცევა)

მოელი ეს ქალაქი.... კიდე-ბოლო არსად ჩანს....

დასასრული – დმერთმანი, რა დასასრულზეა ლაპარაკი?

და ეს ხმაური...

იმ დაწყეველილი კიბიდან ყველაფერი როგორ ლამაზად ჩანდა. ვერც კი წარმომედგინა, რომ არ ჩავიდოდი.

პირველი საფეხური, მეორე საფეხური, მესამე საფეხური...

პირველი საფეხური, მეორე საფეხური...

არაფერი დამინახავს, რამაც უკან დამაბრუნა.

ზუსტად ეგ იყო მიზეზი, არაფერი არ დამინახავს.

გესმის ძმაო, ვერაფერი დავინახე!

იმ უსაზღვრო ქალაქში ყველაფერი იყო, მის გარდა.

ყველაფერი იყო, არ იყო მხოლოდ დასასრული, არ ვიცოდი საით მიექანებოდა სამყარო...

აბა დაფიქრდი, როიალის კლავიშები იწყება და მთავრდება – იცი, რომ 88 კლავიშია. ამას ვერაფინ შეცვლის. უსასრულონი არ არიან, უსასრულო ხარ შენ და მუსიკა.

თუ მე ჩამოვალ ამ კიბებიდან და ჩემს წინაშე მიღიონობით და მიღიარდობით კლავიში გადაიშლება – მიღიარდობით კლავიში, რომ-ლებიც არასდროს დასრულდება, შენ კი ვერასოდეს გაიგებ, საიდან და-წყო.

ამ კლავიშებზე ვერასდროს დაუკრავ, იმიტომ რომ ამ როიალზე
მხოლოდ უფალი უკრავს... იქსო მაცხოვარო, გზა მიჩვენე!

გზა ათასნაირია, როგორ უნდა ამოირჩიო ის ერთი, შენი საკუთარი...

ამოირჩიო ქალი, ამოირჩიო სახლი, შენი მიწა, პეიზაჟი, რომელსაც
ყოველდღე უნდა უჭურო... ამოირჩიო როგორ უნდა მოკვდე-

მოელი სამყარო, რომელიც არც კი იცი, სად მოავრდება!

არ გეშინია, რომ არ გაგიჲდე ამაზე ფიქრით, არ გეშინია?

მე ამ გემზე დავიბადე. სამყარო აქ ტრიალებდა, კარუსელივით.
ორიათასი კაცი ყოველ ჯერზე თავიანთი ოცნებებით, მაგრამ ეს ოცნებები
დუზას და ანდას არ ცდებოდა. მეც საკუთარი ბედნიერების
კლავიშებზე ვუკრავდი, ეს იყო სულ. მიწა ზედმეტად დიდი გემია
ჩემთვის, მოგზაურობაა ზედმეტად გრძელი, ქალია უსაშველოდ ლამაზი,
სუნია ზედმეტად მბაფრი, და მუსიკა, რომლის დაკვრაც მე არ
შემიძლია. მაპატიე, მიწაზე ვერ ჩამოვალ. მომეცი უფლება, უკან
დავბრუნდე.

ძალიან გოხოვ.

ქმარ, ეცადე, გამიგო. შიშმა უკან დამაბრუნა ჩემს გემზე, პატარა
გემზე.

წლების განმავლობაში ვცდილობდი, ყოველ დღე, ათასჯერ მაინც
ვცადე.

ვერ შევძელი გემიდან ჩავსულიყავი, მაგრამ თავის გადასარჩენად
საკუთარი სიცოცხლიდან ჩამოვედი. ნაბიჯ-ნაბიჯ, საფეხურ-საფეხურ
ჩამოვდიოდი.

თითო საფეხური თითო სურვილს უდრიდა – სურვილს, რომელსაც
ვემშვიდობებოდი.

გიუ არ ვარ – არც ისაა გიუ, თავის გადასარჩენად ათასნაირ
საძაგლობას რომ სჩადის. მშიერ ცხოველებზე უფრო ეშმაკები ვხდებით
ხოლმე ამ დროს... სიგიუ არაფერ შუაშია, მხოლოდ გენიოსს თუ
შეუძლია, გეომეტრიული სიზუსტით დაგეგმოს საკუთარი ცხოვრებიდან
ჩამოსვლა.

სურვილები მიწიწნიდნენ სულს, ატანა აღარ მქონდა და სათითაოდ
მოვიტოვე უპან:

მხოლოდიოს ყველა ქალი ერთ იდეალურ ქალში, ერთ ნოტში გავი-

გალე. ამ ქალს ფითქინა კანი აქვს და სამგაულებს არ ატარებს, უთხელეს ფეხს შეუშჩნევლად აყოლებს ჩემს მუსიკას. მშვიდი დიმილით წამოდგა და სამუდამოდ წავიდა ჩემი ცხოვრებიდან, თან ჩემი ცხოვრების ყველა ქალი გაიყოლა. მამობა იცი, როდის შევიგრძენი? მომაკვდავი ბავშვის სარეცელოან რომ ვიჯექი და მინდოდა უკანასკნელი რამ ვყოფილიყავი, რასაც ოდესმე დაინახავდა. თვალებში ჩავხედე ბავშვს, როგორც იმ შვილს, რომელიც არასდროს მყოლია...

ჩემი მიწაც შევიგრძენი, ჩრდილოელი კაცის სიმღერა რომ მოვისმინე. ვუსმენდი და ვხედავდი მინდვრებს, ბორცვებს და შუაში მორაკრაკე მდინარეს, თოვლსა და მგლებს ირგვლივ. ჩემი მიწაც იმ კაცის სიმღერასთან ერთად დასრულდა.

მეგობრები, რომლებიც ასე ძალიან მინდოდა მყოლოდა, შენს თვალებში დავინახე იმ სადამოს, ერთად რომ ვუკრავდით. ისინიც შენთან ერთად წავიდნენ.

სასწაულს დავემშვიდობე, როდესაც ჩრდილოეთის ზღვაში სიცხისგან დამარცხებული უზარმაზარი აისტერგები ვიხილე. სიმშვიდეს დავემშვიდობე, როდესაც ვნახე, როგორ იცინოდა ომში ნაფლეოგბადქცეული ჯარისკაცი. განრისხებას დასვემშვიდობე, როდესაც დავინახე როგორ აავსეს ეს გემი დენთით. ჩემს მუსიკასაც დაგემშვიდობე, როდესაც მოელი დამის განმავლებაში, ერთი ამოსუნთქვით ვუკრავდი. სიხარულს დავემშვიდობე, როდესაც აქ შემოსული დაგინახე.

ეს სიგიგე არ არის, მმაო, გეომეტრიაა. ფარგლითაა ნამუშევარი. მე უბედურება განვიარენ – ცხოვრებას სურვილები გავაცალე. ჩემს განვლილ დღეებს რომ გადახედო, იქ ჩემს ოცნებებს დაინახავ – მოჯადოებულებს, სამუდამოდ გაყინულებს, ამ უცნაური მოგზაურობის ნაკვალევზე, რომელსაც მარტო მე და შენ ვხედავთ.

(ნოვეჩენტი კულისებისგან მიდის, მერე ჩერდება და ტრიალდება)

იცი რა სცენა წარმოვიდგინე?! მიწაზე რომ ჩამოვიდოდი და საქუთარ გვარს და სახელს დავუწყებდი ძებნას უსაშველოდ გრძელ სიებში.

“გვარი-სახელი გეთაყვა”

“ნოვეჩენტი”

ნოსოვსკი, ნორბარტალო, ნოვალისი, ნოცა...”

“გემზე ვარ დაბადებული.”

“ბატონი?!”

“გემზე დავიბადე და აქვე მოვკვდი, არასდროს ჩავსულვარ მიწაზე.”

"გემი ჩაიძირა?"
 "არა, ააფეთქეს. სამოცი კილო დინამიტი.... და – ბუმ!!!!"
 " გასაგებია.... ახლა ყველაფერი რიგზე გაქვთ?"
 "გმადლობთ, მკლავი დაგპარგე, მაგრამ დამაიმუდეს, რომ...."
 "მკლავი?"
 "ხომ იციო, როგორ ხდება აფეთქებების დროს"....
 "რამდენიმე ცალი უნდა გვქონდეს სადღაც... რომელი გნებავთ?"
 "მარცხენა."
 "ჰმ...."
 "გატონო?"
 "ორი ზედმეტი მკლავი გვაქვს, მაგრამ ორივე მარჯვენაა."
 "დასანანია..."
 "თუ რაიმე დისკომფორტს არ შეგიქმნით..."
 "რას გულისხმობთ?"
 "მინდოდა მეოქვა, მარჯვენა მკლავს ხომ არ აიღებდიო?"
 "მარჯვენას მარცხენას ნაცვლად?"
 "რა მოხდა მერე, ეგეთები ხდება?"
 "ისე, უხელობას ორი მარჯვენა ხელი ჯობია."
 "მეც ასე ვფიქრობ. ერთი წუთი დამელოდეთ, ახლავე მოგარომევთ."
 "იქნებ რამდენიმე დღეში გამოვიარო და მარცხენაც გქონდეთ?"
 "ახლა მხოლოდ ორი მარჯვენა მაქვს, ერთი თვორი და ერთიც შავი."
 "თეთრი მომეცით თუ შეიძლება – ზანგების საწინააღმდეგო
 არაფერი მაქვს, მაგრამ მაინც ერთი შეფერილობა მირჩევნია."

არ გამიმართლა რა. სამოთხეში მივდივარ თრი მარჯვენა ხელით
 (ცხვირში დუღდუნებს) ახლა პირჯვარი გადავიწეროთ (პირჯვარს
 იწერს, მაგრამ ჩერდება და საკუთარ ხელებს დაჟურებს). კაცმა არ
 იცის, რომელი ხელით უნდა გადავიწერო (წამით დაფიქრდება, მერე
 ორივე ხელით გადაიწერს პირჯვარს) აწ და მარადის, უკუნისი უკუ-
 ნისამდე.... სულ ასე უნდა ვიმაიმუნო რა!!!

(იხევ გადაიხახავს პირჯვარს)

ჯოჯოხეთი თუ სამოთხე?

რას ხედავთ სასაცილოს!?

(იხევ კულისებისკენ მიემართება, გახვლამდე წამიერად შეჩერდება
 და მაყურებლისკენ მიბრუნდება. თვალები არაბუნებრივად უბრწყინავს.)

ისე, რამე რომ იყოს, ორი მარჯვენათი ხელით როგორ დავუკრა?
იქნებ სპეციალური როიალი შემირჩიონ...

(იხევ სერიოზული ხდება)

დენოზე ზიხარ ძმაო, ასწიე ტრაკი და მოუსვი აქედან. ამჯერად ყვე-
ლაფერი დამთავრდა.... მართლა ყველაფერი დამთავრდა....

დასასრული

ISSN: 1512-3375